UNIVERZITET U SARAJEVU

FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

ODSJEK SIGURNOSNE I MIROVNE STUDIJE

MIROVNE OPERACIJE ORGANIZACIJE UJEDINJENIH NACIJA U 21.STOLJEĆU

-MASTER RAD-

Kandidat/kinja: Fatima Mahmutović

Broj indeksa: 649

Mentor: prof. dr. Nerzuk Ćurak

Sarajevo, Juli 2019.godine

SADRŽAJ

UVOD 4
1.TEORIJSKO-METODOLOŠKI DIO RADA 7
1.1.Problem istraživanja 7
1.2.Predmet istraživanja 7
1.3.Ciljevi istraživanja 8
1.3.1 Naučni ciljevi istraživanja 8
1.3.2. Društveni ciljevi istraživanja 8
1.4. Sistem hipoteza 9
1.4.1.Generalna hipoteza istraživanja 9
1.4.2. Posebne hipoteze istraživanja 9
1.5.Način istraživanja 10
1.6.Kategorijalno- pojmovni sistem 10
2. GENEZA RAZVOJA MIROVNIH OPERACIJA 13
2.1.Organizacija Ujedinjenih Nacija 13
2.1.1.Povelja Ujedinjenih Nacija 14
2.1.2. Ciljevi Organizacije Ujedinjenih Nacija 15
2.2.Osnovna razmatranja o mirovnim operacijama Ujedinjenih Nacija 17
2.2.1.Mir, konflikti i sigurnost u međnarodnim odnosima 17
2.2.2.Pojam i vrste mirovnih operacija 19
2.2.3. Principi mirovnih operacija 23
2.2.4. Legislativa i mandat za provođenje mirovnih operacija 25
2.2.5.Odjel UN-a za mirovne operacije 28
3. PREMA 21.STOLJEĆU: NOVI IZAZOVI, NOVE MIROVNE OPERACIJE 29
3.1.Razvoj nove sigurnosne paradigme 29
3.1.1. Novi karakter oružanih sukoba 31
3.1.2.Sigurnosni izazovi i rizici mirovnim operacijama u 21. stoljeću 33
3.2.Od tradicionalnih do multidimenzionalnih mirovnih operacija u 21. stoljeću 35
3.2.1.Brahimijev izvještaj 38
3.2.2.Nove zadaće mirovnih operacija Organizacije Ujedinjenih Nacija 39
3.3.Analiza mirovnih operacija UN-a sa terena 48

3.3.1.Minujusth (Haiti) 48
3.3.2.Monusco (Demokratska Repbulika Kongo) 50
3.3.3.Unmik (Kosovo) 52
3.3.4.Unficyp (Kipar) 53
3.3.5.Unmogip (Indija i Pakistan) 55
4.IZAZOVI MIROVNIM OPERACIJAMA U 21.STOLJEĆU 58
4.1.Sigurnosni izazovi mirovnim operacijama Ujedinjenih Nacija 59
4.1.1.Mirovne operacije i izazov organizovanog kriminala 59
4.1.2.Mirovne operacije i izazovi terorizma i nasilnog ekstremizma 62
4.1.3.Mirovnjaci Ujedinjenih Nacija pod prijetnjom? 64
4.2.Unutrašnji izazovi mirovnim operacijama 66
5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA 70
6.PREPORUKE 74
LITERATURA 76
SKRAĆENICE 79

UVOD

Prvi i Drugi svjetski rat, ostavio je trag u ljudskoj historiji po svojoj masovnosti i to tada neviđenim razaranjima čovječanstva. Upravo u cilju da se sačuvaju buduće generacije, od sličnih razarajućih konflikata osnovane su Ujedinjene Nacije nedugo nakon završetka Drugog svjetskog rata. Kao primarni cilj Organizacije Ujedinjenih Nacija, navodi se održanje međunarodnog mira i sigurnosti, upravo jedan od načina za ostvarivanje ovoga cilja, jesu mirovne operacije UN-a. Mirovne operacije predstavljaju jedan od ključnih mehanizama koje koristi UN za uspostavljanje i očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti. „Realizuju se angažiranjem vojnih ili policijskih snaga, vrlo često i civila pod patronatom Ujedinjenih Nacija, na prostoru države gdje je narušen mir uz pristanak svih zainteresiranih sukobljenih strana“(Smajić, 2003:33). Poznato nam je da do danas nemamo zvaničnu definiciju mirovnih operacija, ali ono što je poznato jeste da su one proizašle iz koncepta kolektivne sigurnosti, pojavile su se kao konkretna i praktična primjena Povelje UN-a. Svrha mirovnih operacija kako i samo ime govori, jeste uspostava mira i sigurnosti kako između država, tako i unutar država. Mirovne operacije kao pojam su kompleksne, može se reći da one danas predstavljaju izraz trajne opredijeljenosti progresivnog čovječanstva, za mir i kao savremeno postignuće druge polovice 20. stoljeća, one simboliziraju solidarnost i neraskidive niti zajedništva kojima je savremena civilizacija međusobno povezana.

Kada govorimo o mirovnim operacijama u 21. stoljeću što je centralno pitanje master teze, treba naglasiti da se mijenjao koncept mirovnih operacija, od početka primjene pa sve do savremenih trendova u 20 i 21. stoljeću. Prije svega, do evolucije mirovnih operacija je došlo zbog promjene poimanja koncepta sigurnosti, promjene prirode sukoba u ovom periodu u svijetu, tako da su danas mirovne operacije UN-a kompleksne i multidimenzionalne, za razliku od prvih, početničkih mirovnih operacija koje su bile samo posmatračke, a u praksi se nazivaju tradicionalnim mirovnim operacijama. Mirovne operacije označene kao multidimenzionalne odnose se na zaštitu civila, demobilizaciju, vladavinu prava, zaštitu ljudskih prava, osiguravanju slobodnih izbora, pored toga mirovne operacije dobile su jedan potpuno novi set zadataka i ciljeva, a još jedna od promjena jeste okruženje u kojima se danas vrše mirovne operacije. Priroda sukoba se promijenila, sukobi između država sve više su počeli ustupati mjesto unutardržavnim sukobima, mirovne operacije OUN-a su u početku zamišljene kao instrument za smirivanje sukoba između država, ali se danas one sve više primjenjuju u unutardržavnim sukobima i građanskim ratovima, što je jedna od odlika mirovnih operacija u 21. stoljeću. Mirovne operacije danas jesu postale, profesionalnije i sposobnije nego

što su to bile u prošlom stoljeću, ali još uvijek postoji značajna potreba za promjenama. Postavlja se pitanje, koji su to izazovi u budućnosti za međunarodni mir i sigurnost, i kako bi ti izazovi mogli uticati na budućnost mirovnih operacija? Kakve su to promjene potrebne, koje bi održale ili ojačale obaveze mirovnih operacija, i bile u skladu sa savremenim izazovima sa kojima se suočavaju ? Izazovi pred kojima se UN i mirovne operacije u 21. stoljeću nalaze nisu više isključivo usmjereni na rješavanje konflikata i uspostavljanje mira . U skladu sa opštim razvojnim trendovima, mirovne operacije UN-a moraju se baviti i uspostavljanjem civilnog blagostanja i nadzorom nad njim, odnosno stvaranje društvenih okolnosti u kojima će biti poštovana prava pojedinca bez izuzetka i diskriminacija. Čiji je garant država, koja podržava demokratska načela i u kojoj je zastupljena vladavina prava. Aktivnosti mirovnjaka, danas su pored intervencije u zaraćenim područjima, usmjerene upravo na pomenute intervencije u svakodnevnom životu građana, od pružanja pomoći u ispunjavanju elementarnih potreba, do pružanja podrške u ostvarivanju njihovih građanskih prava i sloboda. U skladu sa navedenim izazovima, civili postaju bitna komponenta unutar mirovnih operacija u 21.stoljeću. Postoji i političko priznanje za potrebnim, efektivnim civilnim komponentama pogotovo, ako se radi o postkonfliktnom društvu gdje su civilni stručnjaci podrška za izgradnju mira. Bitno je naglasiti da primarna karakteristika, mirovnih operacija i dalje ostaje vojna komponenta, ali uz sve veće pomenuto prisustvo osoblja sa nevojnim sposobnostima. To nam pokazuje evoluciju mirovnih operacija u 21. stoljeću, koje su u skladu sa promjenama u prirodi sukoba i izmijenjenim političkim okruženjem. Ova promjena predstavlja, evoluciju od tradicionalnih mirovnih operacija koje su ograničene bile strogo na vojne zadatke, ka takozvanim višedimenzionalnim misijama, koje ću obrađivati unutar master teze. S obzirom, na do sada navedena zapažanja o mirovnim operacijama u 21. stoljeću, na osnovu analize određenih adekvatnih izvora podataka, mogu definisati centralno pitanje master teze, odnosno neke od njezinih ključnih ciljeva. Unutar navedne master teze, centralno pitanje odnositi će se na budućnost mirovnih operacije Organizacije Ujedinjenih Nacija, da li će one doživjeti progres ili regres?

I pored sve prisutnije globalne svijesti, o tome da mir i sigurnost, te miroljubivo rješavanje svih otvorenih pitanja, čine osnovnu vrijednost ljudskog roda na kraju drugog i trećeg milenijuma, ipak su ratni sukobi i dalje osnovni pratioci pa i sadržaj ljudske historije“ (Smajić, 2003). Upravo iz ovog razloga, javila se želja za ovom temom, trenutno jedini instrument, mehanizam za očuvanje mira, sa kojim raspolažemo jesu mirovne operacije OUN-a.

Zbog toga smatram da je bitno, da znamo u kakvom stanju se nalaze mirovne operacije, šta je to potrebno mijenjati, na koji način bi se trebalo mijenjati? Mirovne operacije su zajednička odgovornost svih nas, a mir, mir je posao sa punim radnim vremenom.

„Održavanje mira nije posao za vojnika, ali samo vojnik može raditi to „

General Dag Hammerskold

Bivši sekretar Ujedinjenih nacija

Ovaj rad posvećujem svojoj baki Zorki Ivanović i svojoj tetki Melvi Mahmutović.

1.TEORIJSKO-METODOLOŠKI DIO RADA

1.1.Problem istraživanja

„Ulazak u 21. stoljeće obilježili su mnogobrojni suprostavljeni trendovi, integracije, i fragmentacije novog globalnog sistema“ (Smajić,Turčalo, Seizović, 2017). Početak novog milenijuma sa sobom je nosio promjene koncepta sigurnosti, gdje je došlo do produbljivanja i proširivanja koncepta sigurnosti od države ka pojedincu. Sa ovim promjenama mijenja se i karakter mirovnih operacija OUN-a, na mirovne operacije utiče i novi karakter oružanih sukoba u 21.stoljeću, gdje više nisu zastupljeni konflikti između država, već unutar država što mijenja koncept mirovnih operacija i način djelovanja, ali ujedno utiče na njihovo proširivanje. Sukladno sa ovom promjenom prirode oružanog sukoba, mirovne operacije su angažirane u okruženjima gdje ima malo ili nimalo mira za očuvanje, gdje postoji kompleksan politički kontekst, odnosno ne postoji politički sporazum ili napori da se uspostavi jedan takav. Dodatno, otežavanje rada mirovnih operacija u 21. stoljeću čine promjene unutar globalnog sigurnosnog okruženja, koje su rezultat globalizacije, pojave nevojnih savremenih sigurnosnih prijetnji, kao što su: organizovani kriminal, terorizam, nasilni ekstremizam, što predstavlja opasnost za provođenje mirovnih operacija direktno na terenu. Mirovne operacije trebale bi se adaptirati našem promjenjivom svijetu, jer se trenutno mirovne operacije u 21. stoljeću nalaze na raskrsnici.

1.2.Predmet istraživanja

Predmet istraživanja, odnositi će se na utjecaj promjena koje su se desile u 21. stoljeću na budućnost mirovnih operacija, odnosno da li će mirovne operacije u 21. stoljeću doživjeti progres ili regres. Kada govorimo o budućnosti mirovnih operacija u 21. stoljeću, javlja se određena vrsta dileme, da li su mirovne operacije još uvijek dovoljno jak instrument koji je sposoban ili će u budućnosti biti sposoban da prevaziđe i adekvatno odgovori na izazove sa kojima se susreće? Navesti ću konkretne izazove sa kojima se danas součavaju mirovne operacije, konkretno na primjerima postojećih mirovnih misija na terenu, kako bih mogla izvršiti komparaciju mirovnih operacija u 20. stoljeću i mirovnih operacija u 21. stoljeću. Uzimajući u obzir da postoje mirovne operacije koje su se iz 20.stoljeća nastavile i u 21. stoljeću. Neizostavna komponenta koja, će uticati na budućnost mirovnih operacija jeste saradnja Ujedinjenih Nacija sa drugim međunarodnim i regionalnim organizacijama, kao što su Europska Unija, Afrička Unija, NATO, OSCE. Važno je uvidjeti sponu UN-a sa navedenim organizacijama, po pitanju saradnje za provođenje mirovnih operacija, zbog same kompleksnosti zadataka sa kojima se součavaju mirovne operacije direktno

na terenu. S obzirom da govorimo o budućnosti mirovnih operacija, važne su nam i njihove karakteristike, odnosno da li je došlo do drastičnih promjena karakteristika mirovnih operacija prošlog stoljeća ili postoji spona zajednička karakteristika koja se do danas nije mijenjala?

Vremensko određenje predmeta istraživanja – Obuhvatiti će period prve dvije decenije 21. stoljeća, sa osvrtom i na posljednje dvije decenije 20-tog stoljeća.

Prostorno određenje predmeta istraživanja – Prostor na kojem će se voditi istraživanje jeste teritoriji Bosne i Hercegovine, uz oslonac na globalni kontekst u 21.stoljeću zbog teme istraživanja.

Disciplinarno određenje predmeta istraživanja – Istraživanje je intradisciplinarno, vršiti će se u okviru sigurnosnih i mirovnih studija.

1.3.Ciljevi istraživanja

U okviru određivanja ciljeva istraživanja, razlikujemo dvije vrste ciljeva: naučni i društveni.

1.3.1 Naučni ciljevi istraživanja

Naučni ciljevi istraživanja, teže ka naučnim saznanjima, naučni ciljevi ovog istraživanja odnose se na potrebu naučnog saznanja o mirovnim operacijama OUN-a u 21. stoljeću. Cilj istraživanja, jeste da se na osnovu adekvatne literature koja se bavi ovim problemom, dosadašnjih istraživanja ukaže na budućnost mirovnih operacija u 21. stoljeću, odnosno da li će mirovne operacije OUN-a i dalje ostati ključna praksa UN-a u osiguravanju međunarodnog mira i sigurnosti uz često nebrojne poteškoće?

1.3.2. Društveni ciljevi istraživanja

Društveni ciljevi istraživanja, odnositi će se na infromisanje bosanskohercegovačkog društva o mirovnim operacijama u 21. stoljeću, njihovim odlikama, njihovoj budućnosti, s obzirom da se u Bosni i Hercegovini provodi mirovna operacija (EUFOR/Althea) , koja jeste jedan od primjera saradnje UN-a sa drugim međunarodnim organizacijama u provođenju mirovnih operacija. Tako da ovaj rad može doprinijeti novim znanjima i novim korisnim informacijama, koje bi bile upućene bosanskohercegovačkom društvu.

1.4. Sistem hipoteza

1.4.1.Generalna hipoteza istraživanja ***: Mirovne operacije Organizacije Ujedinjenih Nacija, ostati će u budućnosti jedan od ključnih mehanizama UN-a za održanje međunarodnog mira i sigurnosti, unatoč promjenama unutar globalnog sistema u 21. stoljeću.***

1.4.2. Posebne hipoteze istraživanja

1. Mirovne operacije sa promjenom koncepta sigurnosti i karaktera oružanih sukoba u 21. stoljeću postale su višedimenzionalne misije namijenjene implementaciji sveobuhvatnih mirovnih sporazuma, i stvaranju uvjeta za održivi trajan mir.

2.*Mirovne operacije, bi u budućnosti mogle biti osnovni mehanizam Organizacije Ujedinjenih Nacija za kreiranje održivog mira u ratno-razorenim društvima.*

3. U skladu sa promjenama unutar globalnog sistema u 21. stoljeću, civili postaju bitna komponenta u provođenju mirovnih operacija, ali primarna karakteristika mirovnih operacija i dalje ostaje vojna komponenta.

4. *Izazovi sa kojima se susreću mirovne operacije u 21. stoljeću, nisu više isključivo usmjereni na rješavanje konflikata i uspostavljanje mira, što će promijeniti karakter i način rada mirovnih operacija direktno na terenu.*

5. *Na budućnost mirovnih operacija OUN-a u 21. stoljeću uticati će saradnja sa drugim međunarodnim organizacijama, ali će najviše budućnost mirovnih operacija ovisiti o budućnosti same Organizacije Ujedinjenih Nacija, i načinom sa kojim će se UN suočiti sa izazovima u 21. stoljeću.*

6. *Mirovne operacije danas jesu, postale profesionalnije i sposobnije nego što su to bile u prošlom stoljeću, ali još uvijek postoji značajna potreba za promjenama i reformom mirovnih operacija Organizacije Ujedinjenih Nacija u 21. stoljeću.*

1.5.Način istraživanja

Ovo istraživanje provesti ćemo uz primjenu sljedećih naučnih metoda :

Opštenaučne metode- Od opštenaučnih metoda, primijeniti ćemo **komparativnu metodu,** kako bi mogli izvršiti komparaciju mirovnih operacija i njihovih karakteristika iz 20.stoljeća, sa mirovnim operacijama i njihovim karakteristikama iz 21. stoljeća, kako bi mogli uvidjeti ključne sličnosti i različitosti.

Metode pribavljanja podataka – U okviru ovog istraživanja, koristiti ćemo jednu metodu pribavljanja podataka, **metodu analize sadržaja dokumenata**.

Metoda analize sadržaja dokumenata- Svako savremeno naučno istraživanje započinje sa primjenom ove metode. Postupcima ove metode, biti će obuhvaćeni dokumenti Ujedinjenih Nacija, kao što su Povelja UN-a, Agenda za mir, Brahimijev izvještaj, Kapstone Doktrina i Hippo izvještaj, zatim analiza radova, djela, članaka drugih autora koji su se bavili analizom mirovnih operacija OUN-a u 21. stoljeću. Postupcima ove metode, biti će obuhvaćeni i različiti izvještaji i iskustva mirovnjaka iz mirovnih misija sa terena.

1.6.Kategorijalno- pojmovni sistem

Osnovni pojmovi koji proizlaze iz naslova teme i koji čine teorijsku osnovu istraživanja su :

1.Organizacija Ujedinjenih Nacija – međunarodna organizacija, osnovana 24.10.1945 godine sa osnovnim ciljem očuvanja mira u svijetu, čini je ogromna većina zemalja članica svjetske (međunarodne zajednice). Najviši su joj organi Generalna skupština kao predstavničko tijelo, Vijeće sigurnosti čije se odluke (rezolucije) donose glasanjem, po većinskom principu i konsenzusom uz pravo veta svake stalne članice, a obavezujuće su za sve zemlje članice OUN.a (Beridan, Tomić, Kreso, 2001: 267).

2. Mirovne operacije – Skup mjera i aktivnosti koje Ujedinjene Nacije odobre, poduzimaju i organiziraju u cilju održavanja, očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti, a u skladu sa svojom Poveljom, njenim članom 24. kojim je za taj zadatak ovlašteno Vijeće sigurnosti. Mirovne operacije se poduzimaju dakle, u cilju osiguranja preventivnih mjera, i to u slučajevima : kada Vijeće sigurnosti naloži prekid oružanog sukoba i sklapanje sporazuma o obustavi vatre, kada sukobljene strane svojim odlukama obustave prekid vatre, kada dođe do sklapanja mirovnog

ugovora uz i bez posredovanja Vijeća sigurnosti ili neke druge strane, dakle osnovni preduvjet za mirovnu operaciju jeste već sklopljeni mirovni ugovor (Beridan, Tomić, Kreso, 2001:215).

3. Mir – Mir je odsustvo/smanjenje svih vrsta nasilja, ili mir je nenasilna i kreativna transformacija sukoba. U prvoj definiciji mir, se određuje u odnosu na nasilje, mir je negacija nasilja, da bismo znali šta je to mir, moramo znati šta je to nasilje. U drugoj definiciji mir se određuje u odnosu na sukob, mir je u kontekstu u kom se sukobi odvijaju nenasilno i kreativno , dakle da bi znali nešto o miru moramo znati nešto o sukobima (Galtung, 2009:25).

4. Konflikti – Rijetki su pojmovi u društvenoj znanosti, čije je gnoseološko značenje tako važno a teško ga je definirati, kao što je pojam konflikta. Pojam konflikta ima široko interdisciplinarno značenje, iz njega proizlazi veliki broj specifičnih pojmova nižeg reda, koji obilježavaju određene društvene fenomene. Konflikti(conflictare- udarati što od što, boriti se) ustvari je sukob, spor, rasprava, koja prijeti da će se još više zaplesti, borba, rat, oružani sudar (Beridan, 2003:17).

Pored centralnih pojmova sadržanih u naslovu teme istraživanja javlja se potreba za definisanjem i drugih bitnih pojmova značajnih za ovo istraživanje i njegov predmet :

5. Sigurnost – Sigurnost, općenito podrazumijeva stepen zaštićenosti ljudi od različitih oblika ugrožavanja, zaštitu materijalnih i kulturnih dobara u ličnoj i društvenoj svojini, zaštitu društva i njegovih vrijednosti, cjelovitu zaštitu naroda, nacije, države, svjetske zajednice, od svih vidova ugrožavanja, a naposlijetku sigurnost podrazumijeva stepen zaštićenosti od ugrožavanja na kozmičkom i planetarnom nivou života općenito i ljudskog roda u cjelini (Beridan, 2008:26).

6. Savremeni sigurnosni izazovi- Sigurnosni izazovi predstavljaju interaktivni skup obilježja i procesa koji u sebi sadrže latentne opasnosti po sigurnost, drugim riječima to su pojave i procesi koji potencijalno mogu prerasti u neki oblik ugrožavanja sigurnosti. Neki od savremenih sigurnosnih izazova su : cyber terorizam, ilegalne migracije, transnacionalni organizovani kriminal, terorizam, proliferacija oružja za masovno uništenje , ilegalna trgovina drogom, ljudima, slabe/ fragilne države (Ibid : 44).

7. Kolektivna sigurnost- Pojam kolektivne sigurnosti, prvi put se javlja još 1934 godine kada ga je u parlamentarnoj debati upotrijebio Churchill. U nastojanju pojmovnog određenja kolektivne sigurnosti, Bourne ističe da se ona temelji na načelu, da je sigurnost jedne države briga svih ostali

članica, i da će se prijetnje sigurnosti susresti s njihovom kolektivnom reakcijom (Struić, 2017: 198).

8. Globalizacija – Termin globalizacija, izvorno je bio korišten kao neutralan opis procesa potaknutih globalnim učincima tehnološke revolucije, jedna od najsažetijih definicija kaže da globalizacija predstavlja proces integracije svjetske zajednice u zajednički sistem, kako ekonomski tako i politički (Cikotić, 2013 : 134).

9. Proširivanje koncepta sigurnosti- Novi koncept sigurnosti podrazumijeva i novi okvir analize kroz multidisciplinarni i višesektorski pristup pitanjima sigurnosti. Ovakvo tretiranje sigurnosti ukazuje na činjenicu da nije samo država, ta koja može biti objekt sigurnosnih prijetnji, već to mogu biti i građani, pa čak i pojedinci i sve ostale društvene kategorije, što znači da akcent nije više na državnocentričnom pristupu pitanjima sigurnosti, već na širenju na pojedinca ili društvene grupe (Smajić, Seizović, Turčalo, 2017: 35).

10. Međunarodna sigurnost- Pojam čija obilježja sežu u domen politike, prava, historijskih minulih memorija, kulture samim time u domen moralnog i tradicijskog kao paradigmi razvoja kulture i civilizacije, možemo reći da međunarodna sigurnost podrazumijeva usvajanje određenih vrijednosti i u međunarodnim odnosima i u odnosima država ili stanje u svijetu u kojem države i narodi mogu bez rata i drugih sukoba, opasnih po svjetski mir , slobodu, nezavisnost i teritorijalni integritet država (Beridan, 2008 : 160-161).

2. GENEZA RAZVOJA MIROVNIH OPERACIJA

2.1.Organizacija Ujedinjenih Nacija

Iskustva i posljedice Prvog i Drugog svjetskog rata, nestanak Lige naroda[1] sa historijske pozornice, uticala su na potrebu postojanja opće međunarodne organizacije sa osnovnim ciljem očuvanja mira. Nacije su 1945 godine bile u ruševinama, Drugi svjetski rat je završen i svijet je želio mir. U to ime dva lidera, Ruzvelt i Čerčil su 14. avgusta 1941.godine u ime svojih vlada na engleskom brodu „Princ od Velsa“ potpisali, zajedničku izjavu poznatu kao Atlanska povelja[2](Smajić, 2003:23). Atlanskom poveljom su označeni temelji nove svjetske organizacije država. Osnovne odrednice sadržane unutar povelje su : *načelo o pravu naroda na samoopredjeljenje, odredbe o miru i sigurnosti, o razoružanju odnosno ograničavanju razoružanja, o ekonomskom i socijalnom razvoju u svijetu nakon Drugog svjetskog rata* (Smajić, 2003: 23). Za Atlansku povelju, možemo reći da je bila jedna vrsta poruke, nade, jer je dolazila od dva demokratska lidera, bila je to poruka nade okupiranim zemljama iz koje je proizašla svjetska organizacija bazirana na trajnoj vrsti međunarodnog morala. Na temeljima Atlanske povelje, 1942.godine usvojena je Deklaracija Ujedinjenih Nacija[3]. Ali tek, 16. juna 1945.godine na poznatoj konferenciji u San Francisku zvanično je osnovana Organizacija Ujedinjenih Nacija, na ovom skupu usvojena je Povelja UN-a kao „Magna carta“ novog svjetskog poretka (Smajić, 2003: 23). Članovi UN-a su države koje su uzele učešće na konferenciji Ujedinjenih Nacija za međunarodnu organizaciju u San Francisku ili države koje pošto su potpisale Deklaraciju UN-a od 1. januara 1942.godine, potpišu i ratificiraju Povelju (Smajić, 2003: 25). Prema mišljenju većine autora, postoje dvije vrste članova orginalni i naknadni članovi. Danas su Ujedinjene Nacije, međunarodna organizacija koja broji 193 zemlje članice, a kompletan rad i misija Ujedinjenih Nacija počiva na ciljevima i principima koji su sadržani unutar osnivačke Povelje UN-a.

[1] Preteča Ujedinjenih Nacija, bila je Liga Naroda (1920-1939), neuspjeh ove međunarodne organizacije bio je posljedica nedostatka sredstava za postizanje ciljeva.

[2] Ovaj dokument nije bio sporazum između dvije države, niti je bio finalni i formalni izraz ciljeva mira. Bila je to afirmacija u obliku dokumenta, koji je definisao zajedničke principe nacionalnih politika, dvije države koje su se nadale boljoj budućnosti svijeta.

[3] Deklaracija Ujedinjenih Nacija, potpisana je od strane Rusvelta, Čerčila, Litvinova, Soonga, deklaraciju je tada potpisalo 26 država. Neke od država potpisinica su : SAD, Ujedinjeno Kraljevstvo, SSSR, Kina, Australija, Belgija, Kanada, Poljska, Norveška.

2.1.1.Povelja Ujedinjenih Nacija

Povelja Ujedinjenih Nacija potpisana je 26. juna 1945.godine u San Francisku na samom kraju konferencije, povelja je stupila na snagu 24. 10. 1945.godine. Povelja UN-a, otvorila je realne mogućnosti ovoj svjetskoj organizaciji da se angažira u očuvanju mira, kroz užu i širu međusobnu saradnju, uz mogućnost angažiranja kako velikih tako i malih država, ali to nažalost ne znači da ratova nije bilo (Smajić, 2003 : 28). Povelja se sastoji od 19 poglavlja unutar kojih imamo 111 članova, recimo jako bitno poglavlje jeste poglavlje I, unutar kojeg se definišu ciljevi i principi Ujedinjenih Nacija, iz kojih će kasnije proizaći koncept mirovnih operacija. Unutar poglavlja II, definiše se članstvo unutar UN-a, bitno je ovdje naglasiti, da bi neka država postala članica UN-a pored toga, što mora da bude nezavisna država, miroljubiva, ona na prvom mjestu mora biti sposobna da prima obaveze koje sadrži Povelja UN-a i da je sposobna i voljna da te obaveze izvrši (Smajić, 2003 : 25). Njom, je pored ostalog u poglavlju III, utvrđeno šest organa Organizacije Ujedinjenih Nacija, a to su : *Generalna skupština (Poglavlje IV), Vijeće Sigurnosti (Poglavlje V), Sekretarijat (Poglavlje XV), Ekonomsko i društveno Vijeće (Poglavlje X), Starateljsko vijeće(Poglavlje XIII), i Statut Međunarodnog suda Pravde (Poglavlje XIV)*[4]. S obzirom, na mjesto, ulogu, i zadatak Vijeća sigurnosti u održavanju međunarodnog mira i sigurnosti, naznačiti će se principi rada Vijeća sigurnosti. Prema Povelji UN-a član 24, poglavlje V, glavnu odgovornost za očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti ima Vijeće sigurnosti. Sastoji se od petnaest članova, i to pet stalnih članica(Rusija, Velika Britanija,SAD, Kina, Francuska), i deset nestalnih članica koje bira Generalna skupština na dvije godine. Međutim zašto je Vijeće sigurnosti bitno i šta je to, što ga razlikuje od drugih organa UN-a? Naime, Vijeće sigurnosti je to koje treba da prepozna ili odredi postojanje prijetnje miru ili određeni akt agresije[5]. Također Vijeće sigurnosti je to koje odobrava upotrebu sile, da bi se održao, sačuvao međunarodni mir i sigurnost. Vijeće sigurnosti je ovlašteno da, može pozvati strane u sporu da ga riješe na jedan od pomenutih načina, dakle putem pregovora, arbitraže[6], posredovanja ili na neki drugi miran način (Smajić, 2003: 29).

[4] http://www.un.org/en/charter-united-nations/index.html.

[5] Napad, nasrtanje, svaki oblik nasilja; neizazvan napad jedne ili nekoliko država na suverenitet i teritorijalni integritet druge države, s ciljem teritorijalnog osvajanja ili nasilne promjene unutarnjeg uređenja, najčešće je oružana i izvodi se upotrebom vojne sile. (Beridan, Tomić, Kreso, Leksikon sigurnosti, Sarajevo, 2001: 19).

[6] Posredovanje, prosuđivanje, vansudsko rješavanje sporova među državama uz učešće arbitra. (Beridan, Tomić, Kreso, Leksikon sigurnosti, Sarajevo, 2001: 27).

Navedene ovlasti proizlaze iz poglavlja VI i VII Povelje UN-a, unutar poglavlja VII, navodi se i upotreba oružane sile, ukoliko Vijeće sigurnosti procijeni da je došlo do ugrožavanja mira i sigurnosti. Tijekom rada, za analizu mirovnih operacija i njihovog djelovanja pozivati ćemo se na poglavlje VI i VII Povelje UN-a. Iz ovih razloga sam odlučila da predstavim posebno rad Vijeća sigurnosti, jer je ono zaduženo za jedan od osnovnih ciljeva koje imaju Ujedinjene Nacije, a to je međunarodni mir i sigurnost. Međutim dosadašnja praksa i ne ide baš u korist UN-a i ovog organa. Dosadašnja praksa je pokazala, da se pitanja mira i sigurnosti, odnosno mirno rješavanje sporova može prepustiti samim državama ili bolje reći interesnim sferama stalnih članica Vijeća sigurnosti, što se pokazalo ipak štetnim za temeljne ciljeve Organizacije Ujedinjenih Nacija, i činjenica da se svi sporovi nisu okončali mirnim putem (Smajić, 2003: 31).

2.1.2. Ciljevi Organizacije Ujedinjenih Nacija

Ono što je neizostavno spomenuti u ovome dijelu, jesu ciljevi i načela na kojima počivaju Ujedinjene nacije, prema poglavlju I Povelje UN-a. Ciljevi Ujedinjenih nacija su[7]:

1.*Održavati mir i sigurnost i u tu svrhu: poduzimati djelotvorne kolektivne mjere radi sprječavanja i otklanjanja prijetnji miru, i radi suzbijanja čina agresije ili drugih narušenja mira, i ostvariti mirnim sredstvima i u skladu sa načelima pravde i Međunarodnog prava, uređenje ili rješenje međunarodnih sporova ili situacija koje bi mogle dovesti do narušavanja mira.*

2. Razvijati prijateljeske odnose među narodima, utemeljene na poštovanju načela ravnopravnosti i samoodređenja naroda i poduzimati druge prikladne mjere za učvršćenje svjetskog mira.

3. Ostvariti međunarodnu saradnju rješavanjem međunarodnih problema, ekonomske, socijalne, kulturne ili humanitarne prirode, te razvijanjem i poticanjem poštovanja prava čovjeka i temeljnih sloboda za sve bez razlike, s obzirom na rasu, spol, jezik, ili vjeroispovijest.

4. Služiti kao središte za usklađivanje djelovanja naroda na postizanju tih zajedničkih ciljeva.

[7] http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html.

Za ostvarivanje ciljeva navedenih u članku I postoje i određena načela prema kojima djeluje organizacija. Načela Ujedinjenih Nacija su: [8]

1.Organizacija se temelji na načelu suverene jednakosti svojih članova.

2. Da bi se svim članovima, osigurala prava i blagodati koje proistječu iz članstva, članovi moraju u dobroj vjeri ispunjavati obaveze koje su preuzeli u skladu sa ovom poveljom .

3. Članovi rješavaju svoje međunarodne sporove mirnim sredstvima na takav način da ne ugroze međunarodni mir i sigurnost, te pravdu.

4. Članovi se u svojim međunarodnim odnosima suzdržavaju od prijetne silom, ili upotrebe sile koje su uperene protiv teritorijalne cjelovitosti ili političke nezavisnosti bilo koje države.

5. Članovi daju organizaciji punu pomoć u svakoj akciji koju ona poduzima, u skladu s ovom poveljom i suzdržavaju se od pomaganja države protiv koje UN poduzima preventivnu ili prisilnu akciju.

6. Organizacija osigurava da države koje nisu članice UN-a postupaju u skladu s ovim načelima, koliko je to potrebno za održanje međunarodnog mira i sigurnosti.

7. Ništa u ovoj povelji, ne ovlašćuje UN, da se miješaju u poslove koji po svojoj biti spadaju u unutrašnju nadležnost države, niti ne obavezuje članove da takve poslove podnose na rješavanje prema ovoj povelji, to načelo međutim ne dira u primjenu prisilnih mjera na temelju glave VII.

„Unatoč navedenim ciljevima i načelima, pojedini autori UN promatraju u najboljem slučaju kao „labavu konfederaciju“ država, iz razloga što organizacija nema sredstva kojima bi mogla prisiliti članice na ponašanje u skladu sa preuzetim obavezama, tako da su ponekad načela sadržana u Povelji djelovala kao katalizatori za akciju ili pak kao prepreka, u drugim su situacijama stavovi i volja članica bile daleko prisutnije“ (Beridan, 2008 : 166).

[8] http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-i/index.html.

2.2.Osnovna razmatranja o mirovnim operacijama Ujedinjenih Nacija

Da bismo shvatili mirovne operacije u 21. stoljeću, i kakve su se to promjene desile potrebno je najprije jedno poglavlje posvetiti osnovnim razmatranjima o mirovnim operacijama, početnim misijama, i nekim od osnovnih principa, karakteristika kako bih mogli uvidjeti promjene koje se dešavaju unutar 21. stoljeća i da spoznamo šta je to ključno što se promijenilo u provođenju mirovnih operacija danas ? Nakon strahota, koje su se desile unutar perioda dva svjetska rata svijet je težio ka miru, u prethodnom dijelu rada prikazali smo razvoj UN-a, međutim često postavljena pitanja u znanstvenoj literaturi odnose se na nastanak i pojam mirovnih operacija UN-a. Prije nego što dođemo do elaboracije pojma mirovnih operacija, smatram da je bitno razmotriti pojmove mira, konflikta i sigurnosti u međunarodnim odnosima.

2.2.1.Mir, konflikti i sigurnost u međnarodnim odnosima

„Za razliku od drugih živih bića koja putuju u svoju nužnost, čovjek je jedino biće svijeta koje može otputovati u svoju mogućnost“ (Ćurak, 2017 : 157). Često se zbog ovog pojma mogućnosti pitam zašto ljudi ratuju? Određena znanstvena istraživanja, navode kako je historija svijeta, historija ratova i nasilja, ali opet sa druge strane čovjek teži i miru. Mir, mir je opći ljudski ideal kojem je čovjek oduvijek težio, jer ambijent mira znači pretpostavku za zadovoljavanje svih potreba koje su primjerne čovjeku i društvu (Smajić, 2003: 13). Postoji, još razmatranja o pojmu mira, recimo Johan Galtung navodi da se mir može tumačiti kao odsustvo/smanjenje svih vrsta nasilja, ili kao nenasilna i kreativna transfromacija sukoba, u prvoj definiciji mir se određuje u odnosu na nasilje, mir je negacija nasilja, a u drugoj se određuje u odnosu na sukob, odnosno konflikt (Galtung, 2009 :25). Mir je otkako svijet postoji najcjenjenija vrijednost, jer njegova suprotnost rat/konflikt pretpostavlja stradanje, smrt, a ponekad i nestanak cjelokupnih društava i naroda (Smajić, 2003: 13). Pa zašto onda ljudi ratuju, šta je to što ih navodi do narušavanja mira ? S pravom se postavlja pitanje, budućnosti mira u cijelom svijetu ? Ako se pravovremeno uoči opasnost po mir, koja dolazi iz bilo kojeg izvora ugrožavanja, onda će perspektiva mira biti realna, jer za tako nešto napredni dio svijeta ima osjećaj i potrebu, ima li snagu (Smajić, 2003 :15) ? Sa druge strane rat, konflikt u međunarodnim odnosima se konstituirao kao najradikalnija forma organiziranog nasilja, koja je završavala i takvim nepojamnim zločinima, kao što su genocid i holokaust (Ćurak, 2017: 158). Rat kao društveno-historijska pojava stalno je prisutan u međunarodnim odnosima, jasni su argumenti koji upućuju na stav, da zbog potrebe za učešćem

više subjekata rat predstavlja oružani sukob među državama (Smajić, 2003: 15). U dosadašnjoj dugoj historiji, vođeni su ratovi koji su se razlikovali po ciljevima, korištenim sredstvima, dužini trajanja, veličini, karakteru prostora na kojem su vođeni, ishodu i posljedicama. Najčešće klasifikacije, podjele ratova su na napadačke (agresorske) i odbrambene (defanizivne) ratove. Naime za stranu koja se brani u pitanje je odbrambeni rat, dok za stranu koja napada može se reći da je napadački rat. Poveljom UN-a napadački rat je pravno nedozvoljen i država koja se proglasi da vodi takav rat, prolazi kroz određene sankcije, dok sa druge strane Povelja UN-a dozvoljava odbrambeni rat (Smajić, 2003:18). Ovo nisu jedine klasifikacije ratova, naime postoje lokalni, regionalni, svjetski ratovi, s obzirom na upotrebu oružja postoje konvencionalni i nuklearni ratovi, ili sa političkog stajališta postoje vanjski i unutrašnji ratovi. Bez obzira na vrste, ciljeve ili korištena sredstva u ratu, ratovi su kao i mir sastavni dio ljudske historije i ljudskog identiteta, samo se nadam da će u budućnosti preovladati druga dimenzija ljudskosti a to je sklonost ka miru. Mir i konflikte, ne možemo promatrati bez pojma sigurnosti, o kojem svakodnevno slušamo, i to u različitim kontekstima. Često se kaže da je pored mira, sigurnost najviše proklamirana vrijednost za čovjeka i za čovječanstvo. Sve je prisutnija svijest, da se pod ovim terminom danas podrazumijeva cjelina društvenih odnosa, i da ovaj termin svojim značenjem znatno prevazilazi samo poimanje sigurnosti pojedinca, porodice, nasljenog mjesta (Smajić, 2003 : 20). Sigurnost danas prelazi državne granice i postaje globalni proces bez presedana u sadašnjoj historiji. Pitanje sigurnosti, se danas pomjera čak i prema svemiru, jasno nam je da čovjek od prije 50 godina, a o daljnoj prošlosti da ne govorimo nije mogao da ima, ni približnu predstavu shvatanja o pojmu sigurnosti. Od pojedinca, mjesne, nacionalne-državne sigurnosti, došli smo do koncepta kolektivne sigurnosti, znači li to da sigurnost moramo promatrati kao jedan dinamičan i fluidan proces ? Zato je sigurnost u savremenom dobu jedan od najsloženijih i najteže objašnjenih pojmova. Iz tog razloga, svaka definicija sigurnosti, veoma brzo postaje preuska, jer u vremenu u kojem se živi dinamične promjene u svim oblastima života i rada ljudi imaju uticaja i na proširenje poimanja ovog termina, dajući mu nove sadržaje i dimenzije (Smajić, 2003 : 20). Smatrala sam, da je ovo poglavlje bitno spomenuti, da bismo lakše elaborirali pojam mirovnih operacija, posebno je značajno za poglavlje rada, gdje će se konkretno analizirati mirovne operacije u 21. stoljeću, i vidjeti ćemo na koji način promjene poimanja sigurnosti, mira, i konflikta mogu uticati i na koncept mirovnih operacija.

Nema puta k miru. Mir je put. Mahatma Gandhi

2.2.2.Pojam i vrste mirovnih operacija

Mirovne operacije Organizacije Ujedinjenih Nacija, iako nisu eksplicitno predviđene poveljom UN-a, one su se ipak razvile u jedno od glavnih oruđa za postizanje mira i sigurnosti u svijetu. Što se konkretno tiče definicija mirovnih operacija, imamo ih više, ali nijednu konkretnu odnosno zajedničku. Za neke autore mirovne operacije su specifični oblici djelovanja UN-a, koje povelja nije posebno definirala i koje su uobičajene u praksi kao podrška miroljubivom rješavanju sporova uz upotrebu vojne sile, ali bez primjene sredstava prinude osim u slučajevima nužne samoodbrane (Beridan, 2008 : 170). Za mene, jedna od relevantnih definicija, jeste ona koja je ponuđena u Leksikonu sigurnosti, koja kaže da su „ *Mirovne operacije skup mjera i aktivnosti koje Ujedinjene Nacije odobre, poduzimaju, i organiziraju u cilju održavanja, očuvanja međunarodnog mira i sigurnosti, a u skladu sa svojom poveljom njenim članom 24, kojim je za taj zadatak ovlašćeno Vijeće sigurnosti „ (*Beridan, Kreso, Tomić, 2001: 215). Ono što je bitno naglasiti, jeste da su prve mirovne operacije započete, još davne 1948.godine, kada je Vijeće sigurnosti dozvolilo raspoređivanje UN-ovih vojnih posmatrača na Bliskom Istoku, cilj mirovne operacije bio je nadgledanje mirovnog sporazuma između Izraela i njegovih arapskih komšija, misija je poznata pod nazivom **UNTSO-** Organizacija UN-a za nadzor primjerja[9]. Od tada, više od 70 mirovnih operacija, je provedeno po svijetu od strane UN-a, tijekom godina stotine hiljada vojnog osoblja, kao i desetine hiljada UN-ove policije, i civila, više od 120 država učestvovalo je u mirovnim operacijama UN-a[10]. Iako mirovne operacije, nisu kao što sam već navela konkretizirane unutar povelje, obično se smatra da one spadaju pod poglavlje VI i VII, što omogućava Vijeću sigurnosti da odluči o obaveznim nevojnim ili vojnim mjerama da se održi ili ponovo uspostavi narušeni međunarodni mir i sigurnost (Smajić, 2003 : 33). Ključni principi i standardi na kojima sve forme mandata mirovnih operacija počivaju uključuju : Međunarodno ljudsko pravo, bazirano na Univerzalnoj deklaraciji o ljudskim pravima[11], Međunarodno humanitarno pravo bazirano na međunarodnom pravu i tertira pravila i ponašanja oružanog konflikta (Johnston, 2012 :33).

[9] https://peacekeeping.un.org/en/our-history-.

[10] https://peacekeeping.un.org/en/our-history.

[11] Univerzalna Deklaracija o ljudskim pravima, je prekretnički dokument u historiji ljudskih prava, usvojena je od strane Generalne skupštine UN-a u Parizu 1948 godine, kao zajednički standard i cilj za sve ljude i za sve nacije, po prvi put su osnovna ljudska prava dokumentom bila zaštićena, prevedena je na više od 500 jezika.

Također, kada govorimo o definicijama i tipologiji mirovnih operacija, neki autori navode, tri faze razvoja mirovnih operacija, unutar kojih se mogu razaznati karakteristike, po kojima se te faze međusobno razlikuju. Prva faza razvoja, trajala je od 1948.godine uspostava UNTSO-a do 1956 godine uspostava UNEF-a I[12] , ovu fazu razvoja prije svega obilježavaju posmatračke misije koje su se sastojale, od malog broja vojnog osoblja, koje je imalo više diplomatske nego vojne ovlasti (Jakešević, 2011:380). Druga faza razvoja započela je osnivanjem misije UNEF-A I 1956 godine i trajala je do kraja osamdesetih godina 20.stoljeća, ove misije nosile su obilježje takozvanih tradicionalnih mirovnih operacija , koje su bile dugotrajne i koje su bile odraz hladnoratovskog sukoba (Jakešević, 2011:380). Treća faza razvoja, započela je 1988 godine sa krajem Hladnog rata, kada je suprotno očekivanjima mnogih teoretičara i znanstvenika, dolazi do porasta broja sukoba u svijetu i povećanja broja mirovnih operacija(Jakešević, 2011: 380).

Što se konkretno tiče, vrsta mirovnih operacija, navesti ću sljedeću tipologiju za koju smatram da je relevantna. *Akcije Organizacije UN-a, u osiguranju mira i sigurnosti moguće je podijeliti na : 1). Preventivno raspoređivanje, 2). Stvaranje mira, 3). Održanje mira, 4). Nametanje mira, 5). Izgradnja mira* (Smajić, 2003 : 49).

1.***Preventivno raspoređivanje*** *snaga podrazumijeva, njihovo djelovanje s ciljem da se preduprijede sporovi među stranama, da se onemogući eskalacija postojećih sporova u konfliktu, i da se ograniči širenje konflikta u nekoj državi ili regiji. (Smajić, 2003 : 49). Ovo je koncept UN-a prezentiran od strane generalnog sekretara UN-a Butrosa Galija u dokumentu „ An Agenda for Peace"[13]. Primjer preventivnog raspoređivanja snaga, je djelovanje UN-a u bivšoj Jugoslovenskoj republici Makedoniji.*

2.***Akcije stvaranja mira,*** *podrazumijevaju sredstva predviđena članom 33[14] poglavlje VI povelje UN-a , radi postizanja mirovnog sporazuma strana u sporu (Smajić, 2003 : 49).*

[12] Mirovna operacija, uspostavljena na teritoriji Egipta, nakon što su Izrael, Velika Britanija, i Francuska izvršile invaziju na njegovu teritoriju, ovo je bila prva misija UN-a za vandredna dejstva.

[13] Agenda za mir, dokument napisan za UN, od strane tadašnjeg generalog sekretara Butrosa Galija 1992.godine. Unutar ovog dokumenta, Gali poziva Vijeće sigurnosti UN-a da analizira preporuke za jačanje održanja mira i nametanja mira, dokument je značajan jer prezentira na neki način odgovore UN-a koje bi trebali imati na konflikte u posthladnoratovskom periodu.

[14] Član 33. „ Strane u nekom sporu čiji nastavak može ugroziti očuvanje međunarodnog mira i sigurnosti će najprije potražiti rješenje kroz pregovore, posredovanje, izmirenje, arbitražu, sudsko rješenje, ili druga miroljubiva rješenja po sopstvenom izboru.." Povelja UN-a .

3. ***Održavanje mira****, operacije UN-a sa ciljem pomoći u provođenju sporazuma između država ili učesnika koji su bili u sukobu, one podrazumijevaju raspoređivanje vojnog ili policijskog osoblja i često civila u područja, naznačena sporazumom strana u sukobu (Smajić, 2003: 49). Primjer za ove operacije su : UNMOGIP u Kašmiru i UNFICYP na Kipru.*

4. ***Nametanje mira,*** *akcije sa oružanom intervencijom ili fizičkom prijetnjom oružanom intervencijom, u skladu sa rezolucijom Vijeća sigurnosti da bi se postiglo poštivanje međunarodnih sankcija, ili ostvarenje mira po zahtjevu Vijeća sigurnosti, u sklopu ovih akcija česta pojava su sankcije (Smajić, 2003: 50). Osnovna funckija sankcija, je sprječavanje dostavljanja neophodnih ili značajnih sredstava za očuvanje ili izgradnju ekonomske, društvene, ili političke infrastrukture države koja ugrožava mir i sigurnost, primjer su sankcije protiv SR Jugoslavije, u periodu trajanja UNPROFOR-a (Smajić, 2003 : 50).*

5. ***Izgradnja mira****, nakon okončanja sukoba podrazumijeva djelovanje mirovnih snaga UN-a, ili drugih organizacija pod patronatom UN-a, da se obrazuje i podrži struktura koja će raditi na učvršćivanju mira, kako ne bi došlo do obnavljanja konflikta (Smajić, 2003 : 50).*

Također bitno je da naglasim, da su navedene akcije u uspostavljanju, očuvanju, i izgradnji mira određene prema terminologiji Ujedinjenih Nacija i NATO-a, međutim postoji i drugačija podjela mirovnih aktivnosti na uspostavljanju i održavanju međunarodnog mira i sigurnosti. Tako recimo Zapadnoeuropska Unija[15], operacije za podršku mira dijeli na : *nametanje mira (peacemaking), i mirovne operacije radi očuvanja mira i realizacije mirovnog sporazuma po pristanku svih glavnih učesnika u sporu- peacekeeping* (Smajić, 2003 : 50). Sličnu podjelu, navodi i autor Johnston, on smatra da se operacije podrške miru dijele na : *operacije održavanja mira* koje nadgledaju i podržavaju uspostavljanje mira, najviše u kontekstu mirovnog sporazuma, i na *operacije nametanja mira,* koje se prema njemu odnose na stvaranje uslova za mir i dozvoljena im je upotreba sile (Johnston, 2012: 33). Također autor, navodi da se operacije održanja mira odnose na poglavlje VI povelje UN-a, dok se operacije nametanja mira odnose na poglavlje VII povelje UN-a.

[15] Zapadnoeuropska unija (WEU), postoji od 1954.godine, i ona zaključno sa krajem 2002.godine uključuje 10 europskih država: Belgija, Francuska, Njemačka, Grčka, Italija, Luksemburg , Holandija, Portugal, Španija, Ujedinjeno Kraljevstvo.

Kacige i jakne UN-ovih mirovanjaka u mirovnoj operaciji u Kongu, slika preuzeta sa: *https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping*, ***zvanična stranica DPO-a.***

UN u službi mira, slika preuzeta sa: https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping.

2.2.3. Principi mirovnih operacija

Mirovne operacije UN-a, nisu nimalo jednostavne, niti jednostavno izvodive, jer postoje određeni principi i legislative na kojima počivaju mirovne operacije. Mirovne operacije počivaju na tri osnovna principa, koja i dalje postavljaju mirovne operacije kao sredstvo za održanje međunarodnog mira i sigurnosti. ***Tri osnovna principa su : 1). Pristanak strana u sukobu, 2). Nepristrasnost, 3). Neupotreba sile, osim u slučaju samoodbrane i odbrane mandata[16].***

1.Pristanak strana u sukobu, UN-ove mirovne operacije angažirane su uz uslov pristanka glavnih strana u sukobu, što zahtijeva posvećenost strana političkom procesu, njihov pristanak omogućava mirovnoj operaciji, potrebnu slobodu za akcije kako političke tako i fizičke, kako bi ostvarili zadatke koje proizlaze iz mandata[17]. Zašto baš ovaj princip pristanka strana u sukobu? U slučaju odsustva pristanka, mirovne operacije rizikuju da postanu dio strana u konfliktu i na taj način, postaju udaljeni od svog osnovnog cilja, a to je očuvanje mira. Činjenica, da pristanak glavnih strana u sukobu ne garantira da će, biti pristanak i od strane lokalnog nivoa, pogotovo ako su glavne strane u svojoj unutrašnjosti podijeljene, ili imaju slab komandni i kontrolni sistem.

2. Nepristrasnost, princip nepristrasnosti je krucijalan za održanje pristanka i kooperacije glavnih strana, ali se ne bi smio miješati sa neutralnosti ili neaktivnosti, mirovnjaci UN-a prema ovom principu trebali bi biti nepristrasni u svojim odnosima sa stranama u sukobu, ali nisu neutralni u izvršavanju svog mandata[18]. Baš kao što je dobar sudac nepristrasan, ali će opet kazniti prekršaje, tako i mirovna operacija ne bi trebala odobravati djelovanje strana, koje krše obaveze mirovnog procesa, ili međunarodnih normi, i načela koje podržava mirovna operacija UN-a .

3. Neupotreba sile, osim u slučaju samoodbrane i odbrane mandata, mirovne operacije UN-a nisu alat za provođenje sile, ali moraju koristiti silu na taktičkom nivou, uz autorizaciju Vijeća sigurnosti, ako djeluju u slučaju samoodbrane ili odbrane mandata[19]. U određenim, nestabilnim situacijama, Vijeće sigurnosti može dati mirovnoj operaciji „ robustan“ mandat odobravajući im upotrebu „ svih potrebnih sredstava“. Bitno je naglasiti, da se robustne mirovne operacije ne bi

[16] https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping.

[17] https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping-.

[18] https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping.

[19] https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping.

smjele miješati sa nametanjem mira, jer robustne mirovne operacije koriste upotrebu sile na taktičkom nivou uz autorizaciju Vijeća sigurnosti i pristanak zemlje domaćina, dok sa druge strane nametanje mira ne zahtijeva pristanak glavnih strana u sukobu i mogu upotrijebiti silu, vojnu na strateškom ili međunarodnom nivou[20]. Ali ovo je zabranjeno za zemlje članice UN-a prema članu 2 (4), povelje UN-a, osim u slučaju ako to odobri Vijeće sigurnosti. Što se tiče ovog principa, bitno je naglasiti da mirovne operacije UN-a trebale bi koristiti silu, jedino u slučaju ako je to posljednja mjera koja se mora učiniti, jer upotreba sile od strane UN-ove mirovne operacije ima političke implikacije i često može dovesti do nepredviđenih okolnosti. Jer mirovne operacije su se pokazale kao jedan od najučinkovitijih alata koje ima UN, kako bi pomogli zemlji domaćinu da napusti težak put od sukoba do mira. U prethodnom dijelu rada, kada sam navodila tipologiju mirovnih operacija, spomenula sam operacije održanja mira i operacije nametanja mira, i jedne i druge su mirovne operacije UN-a, ali su opet zasebne operacije. Naime postoje izrazite razlike između ove dvije operacije, pa neki autori uzimaju navedne principe, kao karakteristike po kojima razlikujemo održanje mira i nametanje mira. Jer recimo u operacijama održavanja mira, upotreba sile je u svrhu samoodbrane, dok se u operacijama nametanja mira sila upotrebljava u cilju primoravanja ili prinude poštivanja utvrđenih pravila, osim toga cilj operacije za provođenje mira je ostvarivanje mandata a ne održanje nepristrasnosti (Smajić, 2003 : 52).

„Plavi šljemovi „ (Blue hamlets) po ovome su prepoznatljivi mirovnjaci Ujedinjenih Nacija.

[20] https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping.

2.2.4. Legislativa i mandat za provođenje mirovnih operacija

Pored, osnovnih principa postoje određena pravila, odnosno legislativa i način na koji se uspostavlja mandat mirovne operacije direktno na terenu. Smatram da je nužno da objasnimo ovaj proces, da bi uvidjeli način na koji funkcioniraju mirovne operacije UN-a. Mirovne operacije počivaju na mandatu kojeg određuje Vijeće sigurnosti, zadaci unutar mandata se razlikuju od situacije do situacije, ovise i o prirodi sukoba, i određenih specifičnih izazova[21].Vijeće sigurnosti prema, povelji zaduženo je za osnovni cilj Ujedinjenih Nacija, a to je održanje međunarodnog mira i sigurnosti, u namjeri da održi i ostvari ovaj cilj Vijeće sigurnosti može poduzeti određene mjere, a jedna od njih je upravo uspostava mirovne operacije. Međutim, prije uspostave mirovne operacije, ako dolazi do pogoršavanja konflikta UN najčešće provodi određene vrste konsultacija, da odrede koji je najbolji odgovor koji može doći od strane međunarodne zajednice. Ove konsultacije podrazumijevaju: sve relevantne aktere UN-a, zemlju domaćina i strane u sukobu, zemlje članice UN-a uključujući države koje daju svoje vojne i policijske trupe odnosno kontigente mirovnoj operaciji, regionalne i nevladine organizacije, i određene partnere[22]. Ubrzo nakon što budu povoljni uslovi na terenu, angažira se misija tehničke procjene u zemlji ili teritoriji gdje bi trebala biti angažirana mirovna operacija UN-a. Cilj ove misije, jeste da se vidi politička, vojna, humanitarna i situacija sa ljudskim pravima direktno na teritoriji, i moguće implikacije za operaciju***. Nakon, toga dolazi do pravno- operativnog okvira, za provođenje mirovne operacije, a to su rezolucije[23] Vijeća sigurnosti, jer se rezolucijama definira mandat, snage, resursi, period trajanja misije i drugo*** (Smajić, 2003 : 57).). Također, generalni sekretar određuje šefa misije koji je direktno odgovoran za mirovnu operaciju, šef misije izvještava zamjenika glavnog sekretara za mirovne operacije u sjedištu UN-a, generalni sekretar također imenuje zapovjednika snaga misije i policijskog povjerenika i viši civilni kadar. Odjel za mirovne operacije (DPO) i Odjel za operativnu podršku (DOS), odgovorni su za popunjavanje civilnih komponenti mirovne operacije. Još jedan od procesa koji se odvija, jeste i planiranje za političku, vojnu, operativnu podršku i aspekte mirovne operacije. Važno pitanje za svaku mirovnu operaciju, jeste ko osigurava

[21] https://peacekeeping.un.org/en/mandates-and-legal-basis-peacekeeping.

[22] https://peacekeeping.un.org/en/mandates-and-legal-basis-peacekeeping.

[23] Rezolucije Ujedinjenih Nacija su fromalni izrazi mišljenja ili volje organa UN-a, generalno se sastoje od dva dijela odnosno sekcija, a to su preambula i operativni dio. Preambula predstavlja razmatranja osnovnih akcija koje su poduzete, dok se u operativnom dijelu navodi mišljenje organa ili radnje koje treba poduzeti.

mirovnjake ? Znamo da Ujedinjene Nacije nemaju svoju vlastitu vojnu ili policijsku snagu, tako da su zemlje članice te koje osiguravaju vojno i policijsko osoblje koje je potrebno za svaku mirovnu operaciju, mirovnjaci nose uniforme svoje države, i identificirani su kao mirovnjaci UN-a, noseći plave šljemove ili beretke[24]. Civilno osoblje mirovne operacije, su međunarodni državni službenici angažirani i raspoređeni od strane Sekretarijata UN-a, vidjeti ćemo u nastavku rada, kako sve više i više civilna komponenta postaje neizostavni dio mirovnih operacija. Tijekom godina mandat mirovnih operacija, se značajno proširio u cilju da se odgovori prirodi konflikta, i da najbolje što mogu adresiraju prijetnje međunarodnom miru i sigurnosti. Iako je svaka mirovna operacija, drugačija postoji znatan stepen dosljednosti, u vrstama ovlaštenih zadaća koje dodjeljuje Vijeće sigurnosti. Ovisno o njihovom mandatu, od mirovnih operacija se može zahtijevati da[25] : *budu angažirane kako bi spriječile izbijanje sukoba, ili prelazak sukoba preko granica, stabiliziranje konfliktne situacije nakon prekida vatre kako bi se stvorilo okruženje, za strane da postignu trajan mirovni sporazum, pomoć u provedbi sveoubuhvatnih mirovnih sporazuma, vođenje države ili teritorije kroz prijelaz u stabilnu vladu, temeljenu na demokratskim načelima, dobrim upravljenjem i gospodarskom razvoju.* Vidjeti ćemo šta se to promijenilo u mandatu mirovnih operacija u 21. stoljeću, da li su mandati misija ostali isti, ili su se s obzirom na okolnosti znatno proširili? Na osnovu iskustava, stečenih u proteklom periodu provođenja mirovnih operacija iskristalizirali su se faktori koji utiču na njihovu realizaciju, a to su : pravno-operativni okvir, planiranje, upravljanje, komanda, logistika, obuka, uloga medija, uticaj regionalnih organizacija, primjena međunarodnog prava, reguliranje ponašanja pripadnika mirovnih snaga i naravno financiranje (Smajić, 2003 : 57). Sve aktivnosti OUN-a finansiraju se novčanim sredstvima, iz redovnog budžeta i specijalnog budžeta za očuvanje mira, ključni akter za finansiranje mirovnih operacija jeste Generalna skupština UN-a.

[24] https://peacekeeping.un.org/en/mandates-and-legal-basis-peacekeeping.
[25] https://peacekeeping.un.org/en/mandates-and-legal-basis-peacekeeping.

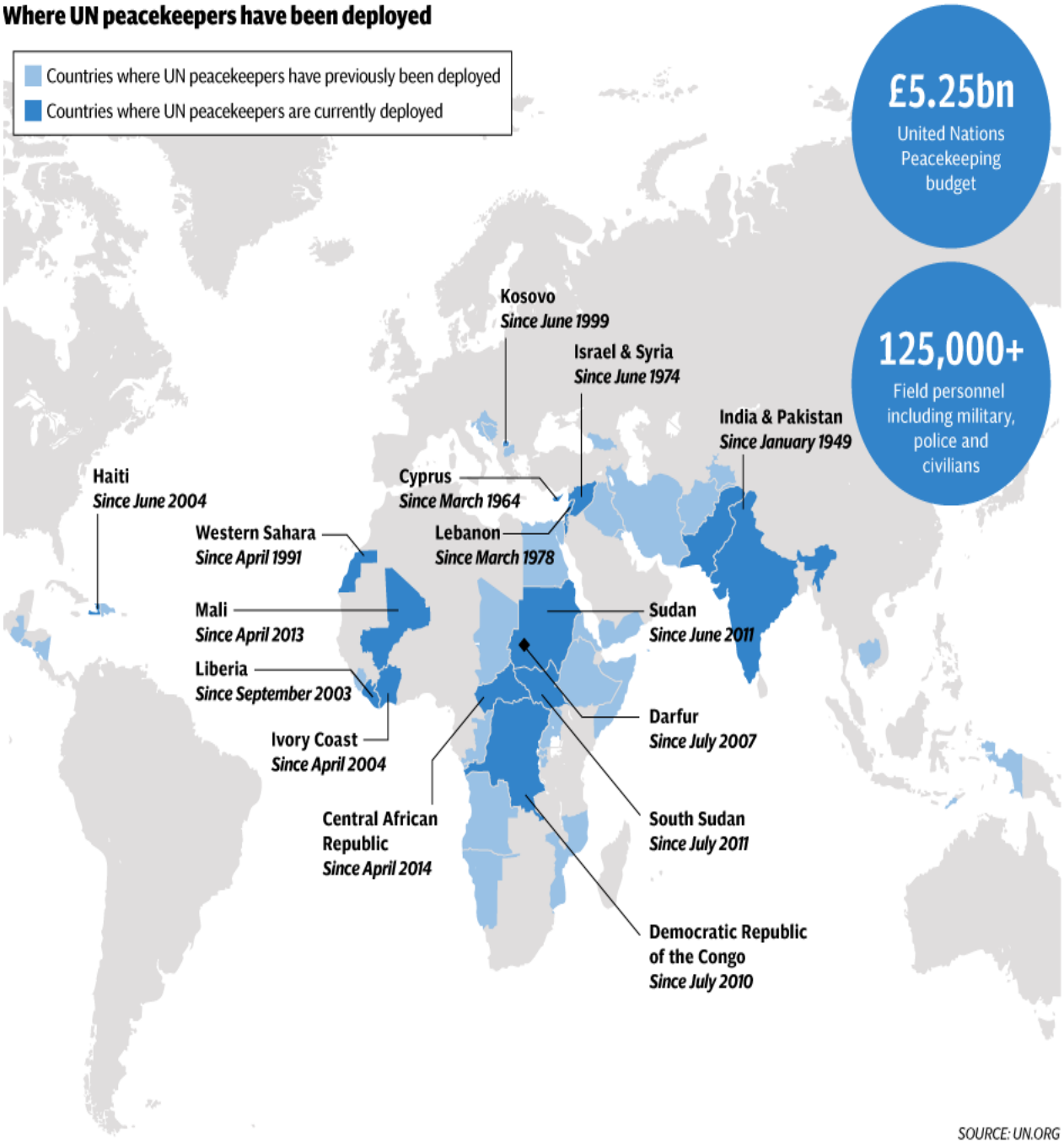

Slika, prikazuje mirovne operacije Ujedinjenih Nacija, tamnoplavom bojom su označene trenutne misije, dok su svijetloplavom bojom označene misije koje su okončane, slika preuzeta sa: https://peacekeeping.un.org/en/department-of-peace-operations.

2.2.5.Odjel UN-a za mirovne operacije

Odjel za mirovne operacije (DPKO), posvećen je asistiranju zemljama članicama i generalnom sekretaru u njihovim naporima u očuvanju međunarodnog mira i sigurnosti, svoje korijene ima već od 1948.godine, kada je došlo do prve mirovne operacije (UNTSO)[26]. Ali tijekom 1980-tih godina, mirovne operacije su se provodile i bile pod nadzorom UN-ovog Ureda za posebna politička pitanja, DPKO je formalno osnovan 1992.godine kao Odjel mirovnih operacija UN-a za vrijeme mandata Butrosa Galija. Konkretna zadaća ovog odjela, odnosi se na osiguravanje političke i izvršne uprave za mirovne operacije diljem svijeta, i održava kontakt sa Vijećem sigurnosti, mirovnim trupama, financijskim saradnicima, i stranama u konfliktu, u implementaciji mandata od strane Vijeća sigurnosti[27]. ***Sastoji se od tri glavna ureda : Ured za vladavinu prava i institucija sigurnosti, Ured vojnih poslova, Ured za politiku, evaluaciju i obuku.*** Pored DPKO-a bitno je spomenuti i drugi ured a to je **Ured za političke i mirovne aktivnosti UN-a (DPP-a)**. Njegova centralna uloga unutar UN-a jeste da se riješe i spriječe smrtonosni konflikti u svijetu, fokusiran je na pet osnovnih područja međunarodnog mira i sigurnosti[28]. Tih pet osnovnih područja odnose se na : ***osiguravanje kvalitetne analize i ranog upozoravanja, sprječavanje konflikta i angažiranje za očuvanje mira, konfrontacija političkih kriza i naslinih konflikata, održanje mira, i poticanje partnerstava.***

Nakon što smo, unutar ovog poglavlja elaborirali genezu razvoja mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija, možemo zaključiti da su mirovne operacije izazvale izuzetnu pažnju, ali i nadu zemalja zahvaćenih ratom za uspostavljanje mira, i zemalja koje su direktno ili indirektno uključene u njihovo provođenje pod pokroviteljstvom ove svjetske organizacije. U cjelini, smatra se da mirovne operacije nisu dovoljno teorijski osvijetljene i u principu nije adekvatno istražen njihov način organiziranja i funkcioniranja u ostvarivanju misija mira i sigurnosti (Smajić, 2003:12). Također praksa za realizaciju mirovnih operacija UN-a u 21. stoljeću otvorila je brojna pitanja na koja je potrebno dati odgovarajuća objašnjenja.

[26] https://peacekeeping.un.org/en/department-of-peace-operations.

[27] https://peacekeeping.un.org/en/department-of-peace-operations.
[28] https://dppa.un.org/en.

3. PREMA 21.STOLJEĆU: NOVI IZAZOVI, NOVE MIROVNE OPERACIJE

Nakon što, smo u prethodnom dijelu razjasnili neke ključne koncepte o Ujedinjenim Nacijama, i mirovnim operacijama, došao je red na analizu mirovnih operacija u 21.stoljeću odnosno da vidimo, zbog čega je to specifično 21.stoljeće, kakve se promjene dešavaju i na koji način utiču i na provođenje mirovnih operacija u svijetu. Početak 21.stoljeća donio je mnogobrojne promjene u čitavom svijetu, i možemo sa slobodom reći skoro na svim poljima ljudskog djelovanja, ali mi ćemo svoju pažnju usmjeriti na međunarodne odnose i sigurnosni diskurs i promjene unutar toga. Ova analiza pomoći će nam, da odgovorimo na vrlo važno pitanje, ***Kada su tradicionalne mirovne operacije ustupile mjesto ekspanzivnijim mirovnim operacijama, i koji su uvjeti tome pogodovali?*** Zbog toga, ćemo naprije razmotriti novo sigurnosno okruženje, novi koncept sigurnosti, i naravno novi karakter oružanih sukoba, i izazove koje sa sobom nosi 21. stoljeće. Kako bih uvidjeli evoluciju od tradicionalnih mirovnih operacija ka multidimenzionalnim mirovnim operacijama, koje odgovaraju sadašnjim uslovima i izazovima, a o budućnosti još uvijek je teško pričati s obzirom da se promjene u svijetu dešavaju velikom brzinom, a prema istraživanjima tako će ostati i u budućnosti, možda čak još jačim tempom.

3.1.Razvoj nove sigurnosne paradigme

„Nikada u ljudskoj historiji, nije bilo potrebe za sigurnošću kao što je to slučaj danas, jer je čovjek uz sva savremena dostignuća i mogućnosti značajno, doprinio ugrožavanju sigurnosti i svjesno i nesvjesno“ (Cikotić, Smajić, Delić, Subašić, 2018 : 59). Prije nešto više od dvije decenije, proklamirana je nova sigurnosna agenda, koja je u svoje središte stavila politiku i praksu humane sigurnosti. Ovaj koncept prvi puta je pomenut 1994.godine, u Izvještaju o humanom razvoju, Razvojnog Programa UN-a (UNDP-a), trebao je poslužiti kao odgovor na rastuću kompleksnost savremenog sigurnosnog okruženja i opadajuće uloge državno- centričnog pristupa pitanjima sigurnosti (Smajić, Seizović, Turčalo, 2017: 7). Nastupilo je vrijeme u kojem je sigurnosno okruženje, daleko nestabilnije i kada su izazovi prestali biti preovladavajuće, vojne prirode, pored vojne prijetnje sigurnosti države na vidjelo su počele izlaziti mnoge druge vrste prijetnji, na koje se nije moglo odgovoriti jakim vojnim sredstvima, ponajprije se radi o jačanju međunarodnog terorizma, zatim o etničkim sukobima, ilegalnoj trgovini oružjem i narkoticima, ilegalnim migracijama. Dakle prijetnje sigurnosti države, više nisu bile isključivo preovladavajuće vojne i vanjske, već su poprimile nevojni karakter i nisu dolazile isključivo od strane drugih država. Upravo u navednim uslovima, mijenja se način rada i procedure mirovnih operacija Ujedinjenih

Nacija u 21.stoljeću. Međutim kakav je to novi koncept sigurnosti, koji se kako mnogi autori, navode razvio zbog čovjekove prirodne želje da bude zaštićen ? Novi koncept sigurnosti, koji se razvio u 21. stoljeću, jeste koncept humane (ljudske sigurnosti)[29], gdje dolazi do produbljivanja i proširivanja koncepta sigurnosti od države ka pojedincu (humanocentrični) pristup pitanjima sigurnost, jer akcenat više nije na državnocentričnom pristupu[30] pitanjima sigurnosti, već na širenju na pojedinca ili društvene grupe (Šulović, 2010:2-3, Abazović, 2012 :44-48). Također koncept ljudske sigurnosti i njegovi zastupnici, dramatično mijenjaju tradicionalne stavove u pogledu referentnog objekta sigurnosti, pri čemu referenti objekt sigurnosti ne predstavlja država, već ljudi, upravo ovo predstavlja glavni temelj koncepta ljudske sigurnosti (Smajić, Seizović, Turčalo, 2017 : 39). Snažnu potrebu razvoja koncepta ljudske sigurnosti, nalažu i savremene transnacionalne (globalne) sigurnosne prijetnje u koje prvenstveno ubrajamo nevojne prijetnje, koje smo već naveli a posvetiti ćemo im jedan dio ovog rada. Nadalje, ljudska sigurnost, nastoji povezati sigurnosnu i razvojnu komponentu, polazeći od teze „ ***kako bez mira, ne može biti razvoja, a bez razvoja, ugrožen je mir“*** (Smajić, Seizović, Tručalo, 2017 : 7). Također bitno je navesti, da sa novim konceptom sigurnosti, pored vojne dimenzije, na značenju sve više dobijaju ekonomska, socijalna, ekološka, društvena i ostale dimenzije. Sve prethodno, navedene odrednice rezultirale su ranije spomenutim sigurnosnim okruženjem, u kojem se danas odvijaju mirovne operacije UN-a. Razumijevanje proširivanja i produbljivanja sigurnosti, kao koncepta, kao i rasprave o odgovarajućem referentnom objektu sigurnosti, su svakako na svoj način ključni za razumijevanje savremenog sigurnosnog krajolika i sukoba koji ga obilježavaju (Jakešević, 2011: 386). Stoga, jesu li s obzirom na navedene promjene, mirovne operacije UN-a, mogle ostati nepromijenjene, i na taj način uspješno odgovoriti na novonastale izazove, promijenjenu prirodu sigurnosnih prijetnji i drugačiju prirodu sukoba ? Isprva se činilo, kako će to biti moguće (ako se o tome u početku uopće razmišljalo i tom predmetu posvećivalo dovoljno pozornosti), međutim zabluda oko takvog načina razmišljanja, uskoro je razbijena neuspjesima u provođenju mirovnih operacija UN-a

[29] Humanu(ljudsku) sigurnost, možemo definirati kao stanje u kojem su ljudi oslobođeni od trauma koje opterećuju ljudski razvoj, humana sigurnost znači kao prvo sigurnost od takvih hroničnih prijetnji kao što su glad, bolest, i represija, a kao drugo znači zaštitu od iznenadnih i štetnih poremećaja svakodnevnice- bilo u domovima, na radnim mjestima, ili u zajednicama (Smajić, Seizović, Tručalo,Sarajevo, Fakultet političkih nauka, 2017 : 36).

[30] Državnocentrični pristup pitanjima sigurnosti, posmatra državu i njenu teritoriju kao referentni objekt sigurnosti, smatrajući rat, to jest vanjsku prijetnju glavnim izvorom nesigurnosti (Smajić, Seizović, Turčalo, Sarajevo, Fakultet političkih nauka, 2017 : 40).

postavljenih na tradicionalnim temeljima održanja mira, na tlu Jugoslavije, Somalije, a ponajviše Ruande (Jakešević, 2011: 386). Također na osnovu, navedenih odrednica možemo konstatovati da promjene u međunarodnom sigurnosnom okruženju, mogu postaviti kontekste, vrste za provođenje mirovnih operacija. Jer su promjene unutar sigurnosnog okruženja od kraja Hladnog rata, pa do danas uticale na prirodu i kontekst mirovnih operacija, također konflikti koji se zbivaju u ovom novom sigurnosnom okruženju, promijenili su svoj karakter i prirodu, pod uticajem tih promjena.

3.1.1. Novi karakter oružanih sukoba

U prethodnom dijelu rada, vidjeli smo na koji način je to specifično 21.stoljeće, po pitanju sigurnosnog okruženja i nove sigurnosne paradigme, međutim koje su se to promjene dogodile u prirodi sukoba, koje su posljedično rezultirale promjenom koncepta tradicionalnih mirovnih operacija, prema sveobuhvatnim višedimenzionalnim mirovnim operacijama? U posljednih pedeset godina, svijet su potresli nasilni sukobi koji su odnijeli živote nekoliko miliona ljudi, raselili desetine miliona ljudi, opustošili privredu, lišili lokalne zajednice sredstava za samoodržanje, donijeli nezaposlenost, siromaštvo, glad, epidemije i beznađe, ***stradanje civila, postalo je distinktivno obilježje modernih oružanih sukoba***, procjenjuje se da su nakon Hladnog rata ovi sukobi odnijeli 5 miliona žrtava, od kojih su 95 % bili civili (Dulić, 2008 : 39). Na ovu činjenicu, posebno je ukazivao bivši sekretar UN-a, Kofi Annan koji je rekao da : ***„ Glavni cilj nije uništenje armija, već civila i čitavih etničkih grupa“.*** Prema rezultatima istraživanja International Peace Research Instituta, navodi se da su od 1946. godine do 2001. godine ukupno vođena 163 unutrašnja sukoba, te iz današnje perspektive možemo reći da većina modernih ratova ima karakter unutrašnjeg sukoba, s vanjskim interferiranjem (Smajić, Seizović, Turčalo, 2017 :36). Upravo ovo predstavlja jednu od promjena u prirodi i karakteru oružanih sukoba, koji više nisu preovladavajuće međunarodni sukobi, kao što su to ranije bili, već unutrašnji sukobi, sa posljedicama stradanja civilnog stanovništva. Povrh toga, izmijenjeni karakter sukoba i nova geopolitička kultura, nakon Hladnog rata, podstakli su proliferaciju ratova, koji se vode u ime drugih aktera iz pozadine, tzv.novih ratova, lokalnih, etničkih, vjerskih, i građanskih sukoba, iza kojih u sjenci stoje moćne supersile, ovi ratovi su obilježeni sve većim prisustvom unutrašnjih, nedržavnih aktera i sve većim miješanjem različitih formi nasilja (političkog, kriminalnog), koje doprinose slabljenju države-nacije (Dulić, 2008: 39). Navedene odrednice, kristalno jasno nam pokazuju sa kakvom vrstom konflikta se danas suočavaju mirovne operacije, upravo zbog masovnog stradanja civila, vidjeti ćemo da je upravo jedan od ključnih zadataka mirovnjaka danas, zaštita civilnog stanovništva.

Također jedna od spoznaja, do kojih su dolazile mirovne snage na terenu, jeste da sukobljene strane nisu uvijek bile spremne na prekid borbi, ta spoznaja ukazala je na potrebu manjeg oslanjanja na diplomaciju, te većeg oslanjanja na upotrebu oružane sile, sa tendencijom povećanja njenog intenziteta (Jakešević, 2011: 388). Prema tome, možemo zaključiti da iako su primarno mirovne operacije zamišljene kao instrument za smirivanje sukoba između država, one su se sukladno sa promjenom prirode oružanog sukoba, sve više počele primijenjivati u unutardržavnim sukobima i građanskim ratovima. Mirovne operacije UN-a, i danas su u stalnom razvitku i procesu transformacije, kako konceptualno, tako i po načinu provođenja kako bi se time uvažile nove političke realnosti i izazovi (Jakešević, 2011 : 381).

Slika, prikazuje mirovnjake Ujedinjenih Nacija, u mirovnoj operaciju u Južnom Sudanu, gdje možemo vidjeti upravo mandat zašite civila u skladu sa promijenjenim karakterom oružanih sukoba u 21. stoljeću. Slika preuzeta sa: https://peacekeeping.un.org/en/department-of-peace-operations.

3.1.2.Sigurnosni izazovi i rizici mirovnim operacijama u 21. stoljeću

Zajedno sa razvojem, mirovnih operacija pojavljuju se novi izazovi, od kojih su neki mnogo teže savladivi nego oni ranije (Jakešević, 2011: 393). Unutar ovog dijela, analizirati ćemo sigurnosne izazove i rizike sa kojima se mirovne operacije često susreću na terenu i tijekom provođenja svog mandata, analizirati ćemo šta oni predstavljaju, nabrojati ćemo neke od njih, a u nastavku rada, posvetiti ćemo jedno čitavo poglavlje primjerima direktno sa terena iz pojedinih mirovnih operacija. Valja reći, da uspješno prevladanje tih izazova, samo može doprinijeti jačanje Organizacije Ujedinjenih Nacija, te jačanje mirovnih operacija kao njihovog mehanizma, za očuvanje i uspostavu mira u svijetu. Sigurnosni izazovi se konstantno mijenjaju, danas u svijetu čak i u ovom trenutku se mijenjaju, i stalno modificiraju i nadograđuju na način da što više i brže postignu ciljeve zbog kojih, se ove prijetnje i hazardi manifestuju (Cikotić, Delić, Smajić, Subašić, 2018 : 60). Također danas u svijetu, egzistiraju različite prijetnje i njihovo rangiranje se periodično mijenja ovisno od prijetnji, ali isto tako i subjektivnih osjećaja građana tih država (Cikotić, Delić, Smajić, Subašić, 2018: 60). Koji su to sigurnosni izazovi, sa kojima se danas susreću mirovne operacije direktno na terenu? Da bismo dali odgovor na ovo pitanje, bitno je najprije da navedemo neke od sigurnosnih izazova koji se kvalifikuju kao takvi u 21.stoljeću. U sigurnosne izazove ubrajamo : ***Organizovani kriminal i nasilje kriminalnih grupa, Terorizam, Nedemokratski režimi i ugrožena ljudska prava, Nestabilne države, Proliferacija oružja za masovno uništenje, Nelegalna trgovina drogom, ljudima, oružjem, Piratstvo, Siromaštvo, Ekološke prijetnje, Neizlječive bolesti, Kibernetičke prijetnje, Tehnološke katastrofe i slično (Cikotić, Delić, Smajić, Subašić, 2018 : 60-61).*** Navedeni autori navode da, ne postoji jasna skala rangiranja ovih sigurnosnih izazova, i oni variraju od države do države, uslovljeni unutrašnjim faktorima, te međunarodnim sigurnosnim faktorima i polarizacijom svjetskih sila i prilika u svijetu. Mirovne operacije UN-a zaista se danas u većini svojih misija, susreću sa navedenim izazovima, promjena sigurnosnog okruženja, promjena prirode oružanog sukoba u 21.stoljeću, donijela je različite mandate, zadatke, i samo djelovanje mirovnjaka. Terorizam, nasilni ekstremizam, organizovani kriminal, nestabilne države, sve su to izazovi sa kojima se mirovne operacije direktno susreću na terenu, danas je to okruženje rada plavih šljemova. Upravo su ovo bili uvjeti, koji su pogodovali, evoluciji od tradicionalnih mirovnih operacija, ka takozvanim ekspanzivnijim višedimenzionalnim mirovnim operacijama kojima ćemo posebnu pažnju posvetiti u narednom poglavlju, vidjeti ćemo šta su to one danas, ko su danas mirovnjaci i kakve zadatke obavljaju.

Primjer okruženja u kojem rade mirovnjaci Ujedinjenih Nacija, radi se o mirovnoj operaciji u Južnom Sudanu (UNMISS), slika je preuzeta sa zvanične stranice mirovnih operacija UN-a: https://peacekeeping.un.org/en/protection-of-civilians-mandate.

3.2.Od tradicionalnih do multidimenzionalnih mirovnih operacija u 21. stoljeću

Godinama su ljudi pokušavali, da stvore svijet bez rata ali nasilna čovjekova priroda uzrokovala, je to da mi i dalje živimo u vremenu gdje ljudi ubijaju druge ljude, i gdje konflikti izbijaju diljem svijeta.

Kako bismo danas, definirali mirovne operacije, odnosno takozvane ***multidimenzionalne*** i kakve su to bile tradicionalne mirovne operacije? Tradicionalnim mirovnim operacijama, nazivamo one mirovne operacije koje se provode uz pristanak sukobljenih strana u konfliktu, najčešće države u kojima plavi šljemovi nadziru primirje između sukobljenih strana, dok medijatori traže političko rješenje temeljnog sukoba[31]. One su raspoređene kao privremena pomoć u rješavanju sukoba, i stvaranju uvjeta u kojima se mogu nastaviti pregovori o trajnom rješenju. Zadaće Vijeća Sigurnosti, koje su dodijeljene tradicionalnim mirovnim operacijama UN-a u suštini su vojnog karaktera i mogu uključivati sljedeće[32]:

1. **Promatranje, praćenje, izvještavanje**
2. **Nadzor prekida vatre, i podrška mehanizmima provjere**
3. **Interpozicija kao mjera zaštite i izgradnje povjerenja**

Također važno je da naglasimo, da tradicionalne mirovne operacije, ne igraju direktnu ulogu u političkim naporima za rješavanjem konflikta, drugi akteri kao što su bilateralni partneri stranama, regionalne organizacije, oni rade na dugoročnim političkim rješenjima. Kao rezultat toga, neke mirovne operacije su angažirane desetljećima prije, nego što se postigne trajno političko rješenje između strana u sukobu. Transformacija, međunarodnog okruženja doprinijela je rastu nove generacije multidimenzionalnih mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija u 21. stoljeću, moderne mirovne operacije su označene kao: ***multilateralne, multidimenzionalne, multinacionalne, i multikulturalne*** (Doves, Hawks, 2004 : 3). Multilateralno implicira uključenost nekoliko nivoa aktera u mirovnim operacijama, recimo dvije ili više sukobljenih strana, same mirovnjake, isto tako UN i druge međunarodne aktere, termini multikulturalno i multinacionalno, podrazumijeva da i vojne i civilne komponenete mirovnih operacija dolaze iz različitih nacija i agencija (Doves, Hawks, 2004 : 4). Da su mirove operacije multidimenzionalne, znači da u sebe inkorporiraju vojne,

[31] https://peacekeeping.un.org/en

[32] https://peacekeeping.un.org/en

policijske, i civilne komponente, vojne komponente dolaze od strane zemalja članica UN-a, i njihova osnovna uloga je garantiranje i održanje sigurnog okruženja, u kojem civilna komponenta može da obavlja svoj posao (Doves, Hawks, 2004: 4). Civilno-policijsko osoblje, postalo je veoma važan igrač za jednu mirovnu operaciju, čija je uloga upravo između vojnih i civilnih aktera, odnosno oni pomažu stvaranju sigurnog okruženja i održavanju javnog reda i mira (Doves, Hawks, 2004:4). Bitno je navesti, da se civilna komponenta danas sastoji od dvije grupe, međuvladine organizacije, recimo UN-ove agencije, regionalne organizacije kao Afrička Unija, OSCE, Crveni Križ, i nevladine organizacije koje su odvojene od vlade države u kojoj su osnovane, civilna komponenta je ključna za diplomatiju, ekonomiju, ideologiju, te naučni, humanitarni i legalni dio (Doves, Hawks, 2004 : 4). Međutim, kakve su to današnje mirovne operacije, koja definicija bi adekvatno objasnila termin multidimenzionalnih mirovnih operacija, ili jednostavno mirovnih operacija u svijetu u kojem danas živimo*? Mirovne operacije UN-a u 21. stoljeću su najčešće angažirane u opasnim posljedicama unutrašnjih sukoba, i uključuju miks vojnih, policijskih i civilnih kapaciteta, sa osnovnim ciljem da podrže implementaciju svebuhvatnog mirovnog sporazuma, upravo se u ovom slučaju mirovne operacije suočavaju sa promjenjivim okruženjem (Capstone Doktrina, osnovi prinicpi i smjernice, 2008 : 22).* Valja naglasiti da je ovo samo jedna od definicija, sa kojom možemo da objasnimo mirovne operacije danas, također svaka se može objasniti i na osnovu mandata, zadataka, i cilja kojeg imaju, mirovne operacije su oduvijek bile kompleksne, ali u današnjem vremenu i u skladu sa izazovima sa kojima se suočavaju one su još kompleksnije. Neke mirovne operacije su angažirane na osnovu zahtjeva nacionalnih vlasti, da podrže tranziciju ka legitimnoj vladi, u slučaju odsustva formalnog mirovnog sporazuma, čak je u određenim slučajevima Vijeće sigurnosti odobrilo mirovnoj operaciji, da privremeno preuzme na sebe legislativne i administrativne funkcije države, u cilju da podrži prijenos ovlasti s jednog suverenog eniteta na drugi, ili dok se u potpunosti ne riješi pitanje suvereniteta[33] (Capstone doktrina, osnovi principi i smjernice, 2008 : 22). Ono što se može navesti kao osnovna djelatnost multidimenzionalnih mirovnih operacija u 21. stoljeću, odnosi se na (Capstone doktrina, osnovni principi i smjernice, 2008 : 23) :

[33] Suverenitet, najviša državna vlast: aposlutna i samostalna vlast vladara, države ili naroda nad vlastitim teritorijem potpuna državna nezavisnost prema spoljnim faktorima, dijeli se na unutranji i vanjski (Beridan, Tomić, Kreso, 2001: 365).

1. ***Kreiranje sigurnog i stabilnog okruženja, uz jačanje sposobnosti države da osigura sigurnost, uz puno poštovanje vladavine prava i ljudskih prava .***
2. ***Olakšavanje političkog procesa promicanjem dijaloga i pomirenja, te podrška uspostavi legitimnih i djelotvornih institucija upravljanja.***
3. ***Osiguranje okvira, kojim će se osigurati da UN i ostali međunarodni akteri slijede svoje aktivnosti, na razini države na koherentan i koordiniran način.***

Već možemo uočiti, razliku u osnovnim djelatnostima između mirovnih operacija nekada i danas. Za razliku od tradicionalnih mirovnih operacija, koje nisu imale direktnu ulogu u političkim naporima, za rješavanjem konflikta, sa multidimenzionalnim mirovnim operacijama nije tako, one danas igraju važnu ulogu u rješavanju konflikta, i često imaju mandat od Vijeća sigurnosti da pruže dobre usluge ili da podstiču nacionalni politički dijalog i pomirenje (Capstone doktrina, osnovni principi i smjernice, 2008 : 24). Činjenica, je da multidimenzionalne mirovne operacije uživaju visok nivo međunarodne legitimnosti i predstavljaju kolektivnu volju međunarodne zajednice, što im daje značajan utjecaj na stranke, ovaj utjecaj može biti iskorišten da izradi i održi politički konsenzus unutar mirovnog procesa, da promovišu dobru vladavinu i održe pritisak stranama, da implementiraju ključne institucionalne reforme. Navedene odrednice, zaista nam pokazuju evoluciju mirovnih operacija, na osnovu određenih definicija koje su analizirane iz ključnih dokumenata, mogu se vidjeti promjene u konceptu i načinu rada mirovnih operacija UN-a u 21. stoljeću. Također, smatram da je krucijalno da spomenemo dokument koji je početkom 21. stoljeća prepoznao potrebu za promjenama unutar djelovanja mirovnih operacija, i koji je uticao na proširenje zadataka, i dao ključne preporuke, a to je upravo dokument pod nazivom Brahimijev Izvještaj, kojem ćemo posvetiti naredni dio rada.

3.2.1.Brahimijev izvještaj

Uviđajući neporecivu potrebu za reformom mirovnih operacija UN-a, bivši generalni sekretar Kofi Annan poduzeo je sveobuhvatni postupak procjene događaja, ponajprije u Srebrenici i Ruandi 1994.godine (Jakešević, 2011:395). Procjene su istaknule potrebu poboljšavanja sposobnosti UN-a za provođenje mirovnih operacija, te posebice osiguravanja brzog razmještaja, te definiranja mandata koji odgovaraju potrebama na terenu (Jakešević, 2011: 395). Upravo, da bi se prevladale slabosti UN-a i mirovnih operacija kao mehanizam za prevladavanje opasnosti od pojave događaja, sličnim onima koji su se dogodili u Srebrenici i Ruandi, Kofi Annan je inicirao izradu Brahimijevog izvještaja[34]. Cilj Brahimijevog izvještaja odnosio se na definiranje konkretnih mjera, za poboljšanje djelotvornosti mirovnih operacija, i prevladanje ključnih prepreka njihovom boljem djelovanju na terenu. Neke od ključnih odrednica izvještaja su :[35]*implikacije za preventivnu akciju i izgradnju mira potrebe za strategijom i podrškom, implikacije za održanje mira, odnosno potrebe za robustnom doktrinom i stvarnim mandatima, novi kapaciteti sjedišta za upravljanje informacijama i stratešku analizu, poboljšano usmjeravanje misije i vodstvo, brzi standardi implementacije i stručnost za poziv, povećanje sposobnosti sjedišta za planiranje i podršku mirovnim operacijama, uspostavljanje integrirane radne skupine za misije, za planiranje misije i podršku, i adaptiranje mirovnih operacija novom tehnološko/informacijskom dobu.* Kao opći uvjeti koji moraju, biti ispunjeni za provođenje mandata misija održanja i izgradnje mira, u predstojećem razdoblju identificirani su: veća predanost država članica UN-a, i njihova snažna postojana i jasna potpora Glavnom sekretaru, velike institucionalne promjene, te značajnija financijska podrška (Jakešević, 2011: 396). Proveden je značajan broj reformi predloženih u izvještaju, a koje su podržale i države članice UN-a, što je u značajnoj mjeri poboljšalo način na koji Organizacija planira, upućuje i osigurava potporu mirovnim operacijama, dugoročni napori su počeli davati rezultate u pitanjima koja su se smatrala nepopravljivim pogotovo u razdoblju od 2004 do 2005.godine.

[34] Izvještaj je izradila skupina, od deset stručnjaka a predsjednik skupine bio je bivši alžirski ministar vanjskih poslova, Lakhdar Brahimi po kojemu je izvještaj postao poznat kao Brahimijev izvještaj, rasprava je počela u martu, a predsjednik Brahimi je 17. augusta 2000. godine podnio izvještaj Glavnom tajniku UN-a Kofi Annanu (Jakešević, 2011: 396).

[35] https://www.un.org/en/events/pastevents/brahimi_report.shtml.

3.2.2.Nove zadaće mirovnih operacija Organizacije Ujedinjenih Nacija

Slika preuzeta sa: https://peacekeeping.un.org/en/what-is-peacekeeping.

Mirovne operacije UN-a u 21.stoljeću pokazale su se kao jedan od najefektivnijih mehanizama dostupnih Ujedinjenim Nacijama, kako bi pomogli državi u njenom teškom putu od konflikta do mira. One danas imaju jedinstvenu snagu, uključujući legitimnost, dijeljenje tereta, i sposobnost raspoređivanja i održavanja postrojbi, policije iz cijelog svijeta integrirajući ih sa civlnim mirovnim snagama, kako bi unaprijedili višedimenzionalne mandate. Mirovnjaci danas pružaju sigurnost, političku i podršku izgradnje mira, kako bi pomogli državi u teškom putu tranzicije od konflikta do mira. Također možemo reći da su mirovne operacije, fleksibilne i da su tijekom protekla dva desetljeća bile raspoređene u različitim konfiguracijama, trenutno se odvija 14 mirovnih operacija UN-a na 4 kontinenta (Europa, Azija, Afrika, Srednja Amerika). Za mirovne operacije, se često kaže da su one jedinstveno globalno partnerstvo, koje spaja Generalnu skupštinu, Vijeće sigurnosti, Sekretarijat, vojne, policijske i civilne komponente, i vladu zemlje domaćina u zajedničkim naporima da se održi međunarodni mir i sigurnost, njihova jačina leži u legitimnosti Povelje UN-a, i širokom rasponu zemalja koje sudjeluju i pružaju dragocjene resurse.

Mirovne operacije, evoluirale su od početka njihove primjene najvećim dijelom u skladu sa promjenom uvjeta u kojima se sukobi odvijaju, ali i zbog naraslog iskustva koje je potaknulo učenje lekcija počinjenih pogrešaka u historiji (Jakešević, 2011: 394). *Današnje multidimenzionalne mirovne operacije nemaju samo mandat koji se odnosi na održanje mira i sigurnosti, već nove zadaće mirovnih operacija odnose se na : političke procese, zaštitu civila, podršku demobilizaciji, razoružanju, reintegraciji, podržavanje izbora, zaštita i promocija ljudskih prava, i podrška obnove vladavine prava.* Ali bitno je navesti, da mirovne operacije, odnosno održanje mira je političko, i njegov uspjeh ovisi o aktivnom i održivom političkom procesu, ili o stvarnoj perspektivi mirovnog procesa[36]. Čak i danas jedna mirovna operacija ne može zamijeniti političku volju i odlučnost strana da okončaju sukob i zaštite svoj narod, niti suverenu odgovornost države domaćina. Tako da ključne zadaće mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija, koje ćemo obraditi unutar rada su[37]:

1. ***Zaštita civila***
2. ***Prevencija konflikta***
3. ***Izgradnja vladavine prava i sigurnosnih institucija***
4. ***Promocija ljudskih prava***
5. ***Osnaživanje žena***

Zaštita civila i Prevencija konflikta

Sredinom 90-tih godina, mirovnjaci su se našli u središtu unutrašnjih konflikata u kojima je civilna populacija bila najčešća meta napada, civili sve više postaju žrtve oružanih sukoba, kao odgovor na to Vijeće sigurnosti, učinilo je da zašita civila bude upravo fokus savremenih mirovnih operacija, i danas više od 95% mirovnjaka ima mandat koji uključuje zaštitu civila. Međutim na koji to način mirovnjaci štite civile koji su ugroženi od strane konflikta? Moderne mirovne operacija imaju nekoliko mehanizama i načina kako bi podržali zaštitu civila. Kao što su: *politički lideri koji sarađuju sa vladama i drugim akterima kako bi ublažili i spriječili konflikt, civilni stručnjaci koji su angažirani na različitim vrstama aktivnosti, uključujući demobilizaciju djece vojnika, uvjeravanje naoružanih skupina da zaustave seksulano nasilje, zatim vojno i policijsko*

[36] https://peacekeeping.un.org/en/what-we-do.

[37] https://peacekeeping.un.org/en/what-we-do.

osoblje koje ima jedinstvene vještine da osigura sigurnost i stabilnost, i stručnjaci koji rade na jačanju vladavine prava i ljudskih prava[38]. Bitno je navesti također da zaštita civila podrazumijeva i zaštitu djece, i konflikte koji su povezani sa seksualnim nasiljem. Međutim upravo, u ovakvim mandatima mirovnjaci se suočavaju sa mnogim izazovima, kada se radi o zaštiti civila, jer u mnogim zemljama u kojim su angažirani mirovnjaci postoji nestabilnost, loša infrastruktura, i ograničeni lokalni sigurnosni servisi[39]. Unatoč, ovim izazovima mirovnjaci pokušavaju da spase što veći broj civila, također bitno je da zemlja domaćin, populacija, i međunarodna zajednica razumiju važnost mirovnjaka ali isto tako i njihovih stvarnih ograničenja.

"Ne smijemo zaboraviti da naši mirovnjaci- civili, policija, muško i žensko vojno osoblje, spašavaju živote svaki dan, oni štite civile, i oni pomažu da mirovni proces bude implementiran, važno je da prepoznamo važnost mirovnjaka i šta mi donosimo društvima i nacijama koje su destabilizirajuće " (Generalni sekretar Un-a za mirovne operacije, Jean Piere Lacroix).

Mirovnjaci UN-a često djeluju u vrlo nestabilnim područjima sa sukobima, dok UN-ovo vojno i policijsko osoblje radi na zaštiti civila, stabilizaciji konfliktnih zona i jačanju vladavine prava, drugi mirovnjaci rade na jačanju civilnih i društvenih uvjeta koji su neophodni za mir. Mirovnjaci pomažu jačanju nacionalnih i pod-nacionalnih institucija, kako bi adresirali uzroke konflikta, kao što su diskriminacija, nejednakosti i marginalizacija. Službenici Ureda za civilne poslove su ključna civilna komponenta koja pomaže interkaciji između mirovne operacije, partnera i lokalnih zajednica kako bi spriječili konflikt, tri ključne aktivnosti koje ovaj ured poduzima su: *angažiranje lokalnih sudionika, učešće u lokalnom upravljanju konfliktima, i podržavanje proširivanja državne vlasti, u januaru 2017. godine angažirana su 732 Ureda za civilne poslove u 12 mirovnih operacija UN-a*[40]. Ured za civilne poslove, intenzivno je u saradnji sa lokalnim zajednicama, tako što rade na društvenoj koheziji i ublažavanju lokalnih sukoba, jer su lokalni sukobi često kompleksni i pod utjecajem su nacionalnih političkih procesa i mogu uticati na mirovne procese. Mirovnjaci UN-a konkretno na terenu, što se tiče prevencije konflikta rade na prevenciji i ublažavanju poremećaja, na način da podržavaju zajednice i aktere na pod-nacionalnom nivou, podržavaju lokalne mirovne

[38] https://peacekeeping.un.org/en/protecting-civilians.

[39] https://peacekeeping.un.org/en/protecting-civilians.

[40] https://peacekeeping.un.org/en/preventing-conflicts.

sporazume i procese pomirenja[41]. Proširivanje državne vlasti je ključni zadatak mirovnjaka, koji se fokusira na to da osiguraju prisutnost državne vlasti diljem teritorije države, vlasti koja je sposobna da osigura dobro, i da je legitimna u očima populacije, ovo je područje rada u kojem mirovnjaci podržavaju državne institucije, i praksu dobrog upravljanja na pod-nacionalnoj razini[42]. *Mirovnjaci Ujedinjenih Nacija danas pomažu prevenciji konflikta, kako bi smanjili ljudske patnje, izgradili stabilno i uspješno društvo, i kako bi osigurali ljudima da dosegnu svoj puni potencijal.*

***Na slici je prikazano angažiranje Ureda za civilne poslove u januaru 2015. godine u mirovnim operacijama Ujedinjenih Nacija, slika preuzeta sa**: https://peacekeeping.un.org/en/preventing-conflicts.*

[41] https://peacekeeping.un.org/en/preventing-conflicts.
[42] https://peacekeeping.un.org/en/preventing-conflicts.

Izgradnja vladavine prava i sigurnosnih institucija

Kroz sistematske i ciljane mjere, mirovne operacije UN-a rješavaju situaciju onih pojedinaca i zajednica koje su najviše pogođene sukobom, s glavnim ciljem pomoći nacionalnim političkim procesima, rješavanju sukoba i stabilizaciji. Jedan od zadataka mirovnih operacija danas, odnosi se i na izgradnju vladavine prava i sigurnosnih institucija, aktivnosti na polju vladavine prava i sigurnosnih institucija u očuvanju mira su inicijative usmjerene na ljude. Ono što je bitno spomenuti unutar ovog dijela, jeste ***Ured Ujedinjenih Nacija za vladavinu prava i sigurnosnih institucija (OROLSI)***, koji je osnovan u sklopu Ureda za mirovne operacije (DPO), 2007.godine, OROLSI raspoređuje mirovne snage koje, kao rani graditelji mira pomažu zemljama pogođenim sukobima, u ponovnom uspostavljanju vladavine prava i sigurnosnih institucija potrebnih za izgradnju i održavanje mira[43]. Ured se sastoji od pet komponenti: *Policijske divizije, pravda, služba za korekcije, služba UN-a za protuminsko djelovanje, Odjel za razoružanje, demobilizaciju i reintegraciju, i jedinica za reformu sigurnosnog sektora,* na terenu više od 15.000 profesionalaca iz oblasti vladavine prava, i sigurnosti ispunjavaju širok raspon bitnih zadataka, uključujući nacionalni kapacitet i izgradnju institucija, dok policijske mirovne snage patroliraju zajedno s policajcima iz nacionalnih agencija za provedbu zakona[44]. Također stručnjaci za oružje educiraju civile o rizicima od eksplozivnih opasnosti, dok sudski i popravni djelatnici osiguravaju jednak tretman svih građana prema zakonu. Stručnjaci DDR-a (demobilizacija, razoružanje, reintegracija), pomažu bivšim borcima da se reintegriraju u društvo, a savjetnici za reformu sigurnosnog sektora osiguravaju da nadzor i odgovornost budu ugrađeni u policijske, odbrambene i obavještajne službe. Ured Ujedinjenih Nacija za vladavinu prava i sigurnosne institucije trenutno je prisutan u 11 mirovnih operacija OUN-a, neke od njih su : MINUSCA (Centralna Afrička Republika), UNMISS(Južni Sudan), UNAMID (Darfur), UNFICYP (Kipar), MINUSMA (Mali), MONUSO (Kongo), UNIFSA (Abeyi, Južni Sudan), UNMIK (Kosovo), MINUJUSTH (Haiti), MINURSO (Zapadna Sahara[45].

[43] https://peacekeeping.un.org/en/building-rule-of-law-and-security-institutions.
[44] https://peacekeeping.un.org/en/building-rule-of-law-and-security-institutions.
[45] https://peacekeeping.un.org/en/building-rule-of-law-and-security-institutions.

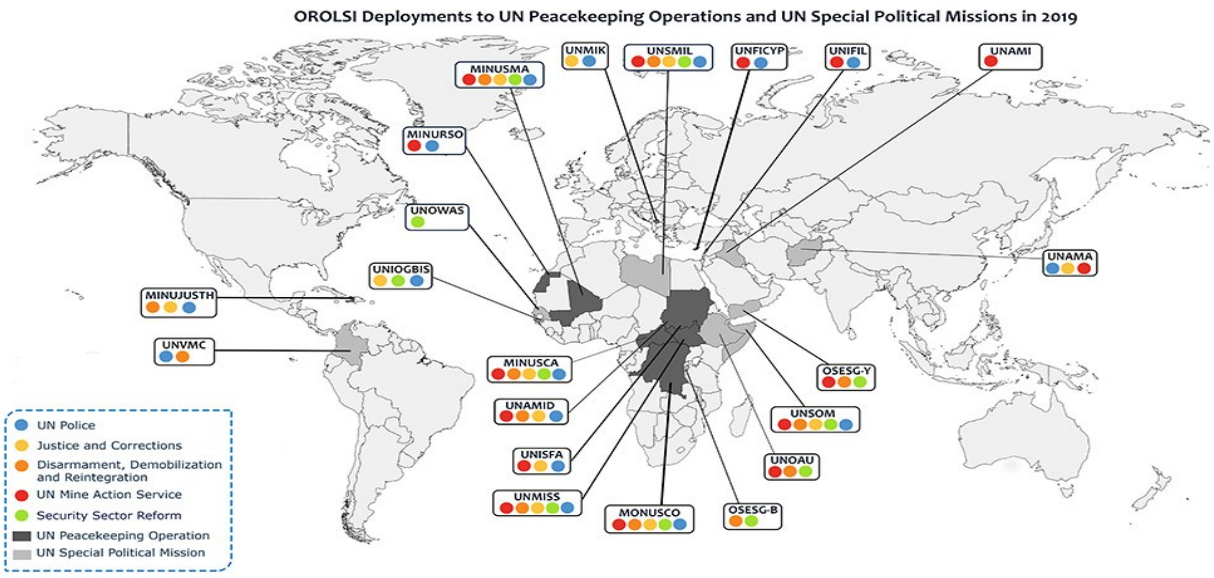

Slika prikazuje mirovne operacije i specijalne političke misije Ujedinjenih Nacija, u kojima djeluje Ured za vladavinu prava i sigurnosne institucije, slika preuzeta sa: *https://peacekeeping.un.org/en/building-rule-of-law-and-security-institutions*.

Kao rezultat napora, OROLSI-ja UN-ove mirovne operacije, danas imaju veću ulogu u području sprječavanja sukoba, sprječavanja nasilnog ekstremizma, borbe protiv terorizma, stabilizacije, i održavanja mira i lokalne društvene dinamike. Radeći zajedno, pet komponenti OROLSI-ja pružaju cjelovitu potporu mirovnim operacijama, i posebnim političkim misijama osiguravajući puni ciklus povezanih aktivnosti od razvoja doktrine, izgradnje kapaciteta, veze s javnošću, obuke i generiranja osoblja od tehničke ekspertize, naučenih lekcija i tranzicije planiranja[46]. Radeći rame uz rame s nacionalnim vlastima, fokus na vladavinu prava i sigurnosne institucije može voditi zemlje na teškom putu od sukoba do održivog mira. Vladavina prava i sigurnosne institucije nacionalne i lokalne, su vitalni elementi za stabilizaciju države i izgradnju održivog mira.

Promocija ljudskih prava

Većina multidimenzionalnih mirovnih operacija UN-a, ima svoj tim za ljudska prava, timovi provode mandate koji se odnose na ljudska prava i koji pomažu integriranju ljudskih prava u sve aktivnosti mirovnih operacija. Ciljevi timova za ljudska prava odnose se na: *doprinos zaštiti i promicanju ljudskih prava kroz neposrednu i dugoročnu akciju, angažiranje stanovništva da potvrdi i zatraži svoja ljudska prava, omogućavanje državi i drugim nacionalnim institucijama da*

[46] https://peacekeeping.un.org/en/building-rule-of-law-and-security-institutions.

provedu svoje obaveze u području ljudskih prava i da podrže vladavinu prava[47]. Timovi za ljudska prava djeluju u sljedećim mirovnim operacijama UN-a : Monusco (DR Kongo), Minusca (Centralna Afrička Republika), Minusma (Mali), Unamid (Darfur), Unmiss(Sudan), Unmik (Kosovo), kao i u Un-ovim specijalnim političkim misijama: Unami (Irak), Unsmk (Libija), Unsom (Somalija), Unamac (Afganistan). Neke od temeljnih aktivnosti koje provode timovi za ljudska prava uključuje: *provođenje nadzora, istraživanja i analiza ljudskih prava, izdavanje javnih izvještaja o pitanjima od posebnog interesa za ljudska prava, sprječavanje kršenja ljudskih prava, uključujući mehanizme ranog upozoravanja na razini cijelih mirovnih operacija, odgovaranje na kršenja ljudskih prava pružanjem savjetovanja o ljudskim pravima, pružanjem potpore institucionalnim reformama, i izgradnji kapaciteta, podupiranjem stvaranja i jačanja mehanizama odgovornosti i saradnjom s vladom domaćina, nacionalnim institucijama i civilnim društvom*[48]. Timovi za ljudska prava rade u uskoj saradnji i koordinaciji sa drugim civilnim i uniformisanim komponentama mirovnih operacija, osobito u vezi sa zaštitom civila, seksualnim nasiljem, zatim podrškom mehanizmima tranzicijske pravde, odgovornosti jačanja poštovanja ljudskih prava i vladavine prava kroz zakonsku, pravosudnu reformu i reformu sigurnosnog sektora. ***Jer upravo su ljudska prava temeljni stub Ujedinjenih Nacija, svi zaposlenici, učesnici u mirovnim operacijama imaju odgovornost osigurati zaštitu i promicanje ljudskih prava kroz svoj rad.***

Osnaživanje žena

Poznato nam, je da nasilni sukobi nerazmjerno pogađaju žene i djevojčice i pojačavaju postojanje rodne nejednakosti i diskriminaciju, žene su također aktivni akteri mira u oružanim sukobima ali njihova uloga kao ključnih aktera u promicanju mira u velikoj mjeri nije prepoznata. Priznavanje i integriranje različitog razumijevanja, iskustava, i sposobnosti žena u sve aspekte mirovnih operacija UN-a, ključno je za uspjeh UN-ovih mirovnih napora i održavanja mira. Baš iz ovog razloga mirovne operacije danas imaju mandat od Vijeća sigurnosti, za provedbu rezolucije o ženama, miru i sigurnosti[49] u svim mirovnim funkcijama. Na koji način mirovne operacije

[47] https://peacekeeping.un.org/en/promoting-human-rights.
[48] https://peacekeeping.un.org/en/promoting-human-rights.
[49] Rezolucija Vijeća sigurnosti 1325 (2000), bila je prva rezolucija koja je prepoznala nesrazmjeran i jedinstven učinak oružanog sukoba na žene i djevojke, zatim utjecaj žena i djevojaka na prevenciju sukoba, očuvanja mira, rješavanja sukoba, i izgradnju mira, rezolucija je također istaknula važnost njihovog jednakog i punog sudjelovanja, kao aktivnih sudionika u miru i sigurnost.

integriraju rodnu jednakost, žene, mir i sigurnost u svoj rad? Odjeli za mirovne operacije i operativnu podršku, promiču ravnopravnost spolova, i žene, mir i sigurnost kroz različite pristupe uključujući jačanje rukovodstva, i odgovornosti za provedbu rodne ravnopravnosti i mandata žena, mira i sigurnosti u mirovnim operacijama UN-a[50]. Još jedna jako bitna komponenta koja daje podršku za implementaciju rodne jednakosti, žena, mira i sigurnosti jesu savjetnici za pitanja spolova. Kako bi podržali ovaj rad, savjetnici za ravnopravnost spolova raspoređeni su u multidimenzionalne mirovne operacije, kako bi se zagarantovala integracija rodne perspektive u sve mirovne funkcije. Savjetnici za ravnopravnost spolova i njihovi timovi neumorno rade kako bi se osiguralo da glasovi, potrebe, i prioriteti žena i djevojaka budu uključeni u sve funkcije i komponente održavanja mira, kako bi promicali njihovo političko sudjelovanje i osigurali da su zaštićene od seksualnog i rodno uvjetovanog nasilja[51]. Možemo reći da UN radi na tome da prioriteti žena budu ključni za donošenje odluka, o miru i sigurnosti na svim razinama, da bi postigli svoj cilj, bave se socijalnim, kulturnim, i političkim preprekama i rizicima zaštite koji ograničavaju puno sudjelovanje žena u postizanju i održavanju mira i sigurnosti.

Slika preuzeta sa: https://peacekeeping.un.org/en/promoting-women-peace-and-security.

[50] https://peacekeeping.un.org/en/promoting-women-peace-and-security.

[51] https://peacekeeping.un.org/en/promoting-women-peace-and-security.

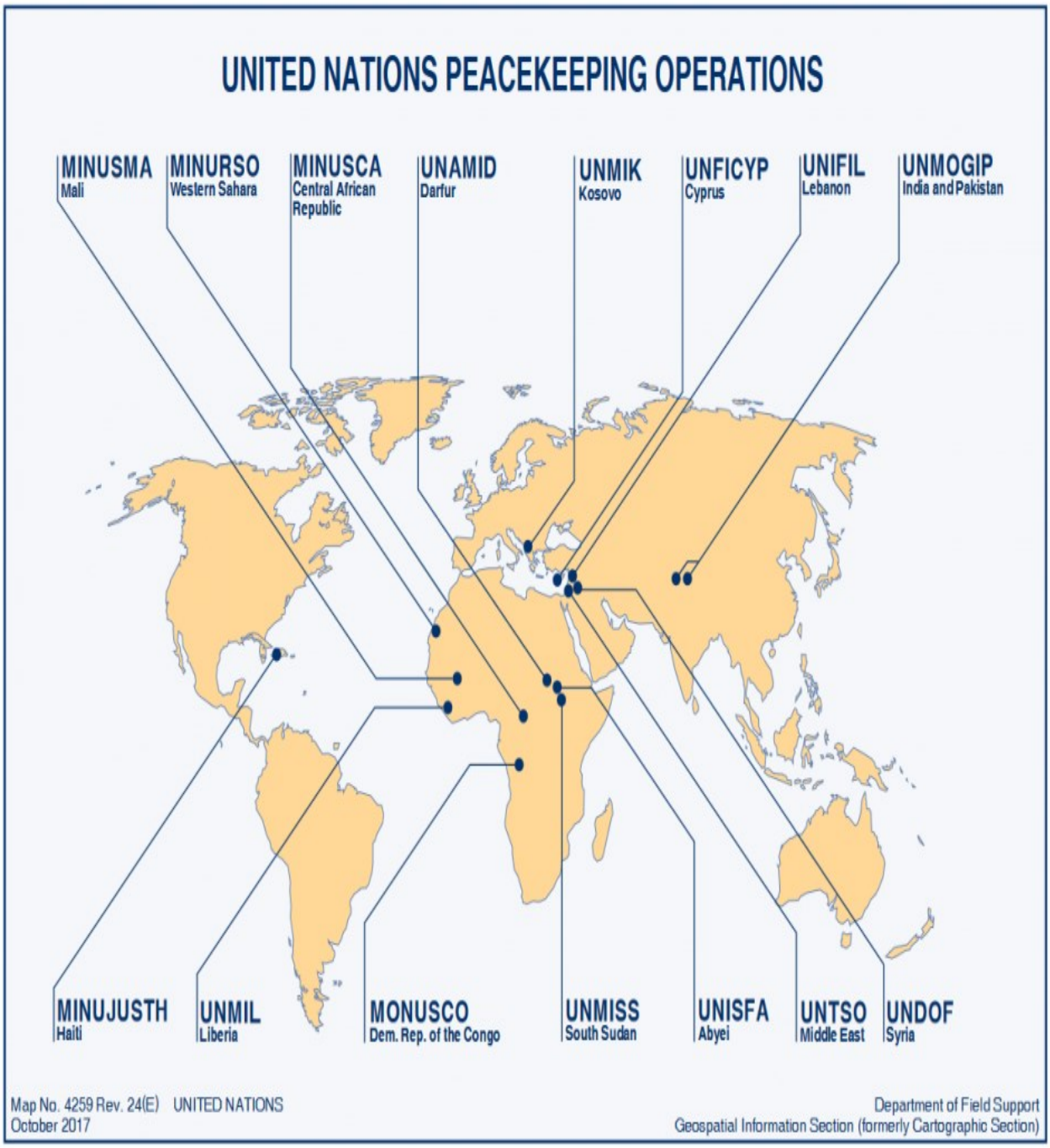

Na slici su prikazane trenutne mirovne operacije Ujedinjenih Nacija, koje se provode diljem svijeta, osim misije UNMIL-a (Liberija), koja je uspješno okončana 30.3.2018.godine, slika preuzeta sa: https://operationalsupport.un.org/en (Odjel Ujedinjenih Nacija za operativnu podršku).

3.3.Analiza mirovnih operacija UN-a sa terena

Nakon što smo definisali zadaće mirovnih operacija, analizirali ključne promjene koje su se desile, unutar 21.stoljeća smatram da je bitno da analiziramo neke od mirovnih operacija, koje se trenutno provode po svijetu, kako bi još konkretnije uvidjeli i razumjeli promjene koje se dešavaju. Već sam ranije navela, da se trenutno provodi 14 mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija na 4 kontinenta, najviše mirovnih operacija se provodi u Africi a to su: *MINURSO (Zapadna Sahara), MINUSCA (Centralno Afrička Republika), MINUSMA (Mali) , MONUSCO (Kongo), UNAMID (Darfur), UNMISS(Južni Sudan), UNISFA (Abeyi),u Aziji se provode sljedeće mirovne operacije: UNMOGIP (Indija i Pakistan), UNTSO (Bliski Istok), UNFIL (Lebanon),i UNDOF(Golan), u Europi se provode: UNMIK (Kosovo), i UNFICYP (Kipar), dok u Srednjoj Americi imamo jednu mirovnu operaciju a to je : MINUJUSTH (Haiti).* Najprije ćemo analizirati mirovne operacije sa mandatom iz 21.stoljeća, a onda i one mirovne operacije koje su prenijele svoj mandat iz 20. stoljeća u 21. stoljeće, kako bismo izvršili komparaciju.

3.3.1.Minujusth (Haiti)

Mandat mirovne operacije Ujedinjenih Nacija za podršku pravdi na Haitiju, utvrđen je rezolucijom Vijeća sigurnosti ***2350***, koja je usvojena 13.4.2017.godine, ovim mandatom je predviđeno osnivanje mirovne operacije na Haitiju koja će započeti sa radom po završetku mandata misije Ujedinjenih Nacija za stabilizaciju na Haitiju (MINUSTAH)[52]. Mirovna operacija na Haitiju sastoji se od 351 civilnog osoblja, do sedam formiranih policijskih jedinica (FPU), koje se sastoje od 980 osoba FPU-a, i 295 individualnih policijskih službenika (IPO), za početno razdoblje od šest mjeseci od 16.oktobra 2017.godine do 15.aprila 2018.godine[53]. Koji su to ključni zadaci koje ima ovaj mandat, a da su u skladu sa mandatima koje ima većina mirovnih operacija UN-a u 21.stoljeću? ***MINUJUSTH će pomagati vladi Haitija u daljnem razvoju Haićanske nacionalne policije (HNP), jačati će institucije vladavine prava, uključujući pravosuđe i zatvore, promicati i štiti će ljudska prava, i to sve sa ciljem poboljšanja svakodnevnog života ljudi na Haitiju.***

[52] https://peacekeeping.un.org/en/mission/minujusth.

[53] https://peacekeeping.un.org/en/mission/minujusth.

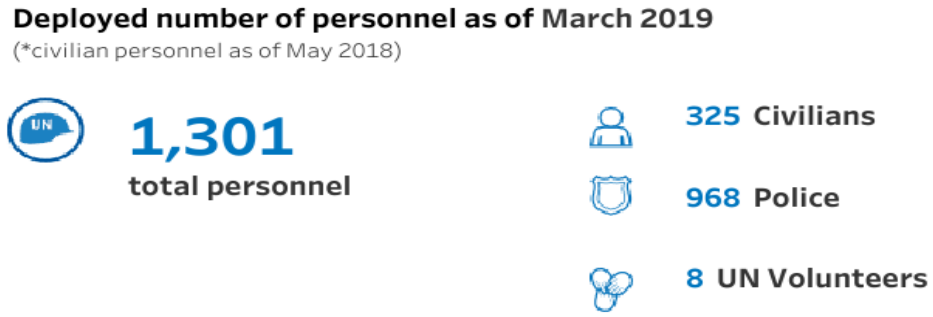

Slika prikazuje, raspoređeni broj osoblja od marta 2019.godine (dok je za civilno osoblje od maja 2018.godine), u mirovnoj operaciji na Haitiju.

Što se tiče načina financiranja mirovne operacije, možemo reći da se financira putem zasebnog računa, koji godišnje odobrava Generalna skupština UN-a. Ono što je bitno navesti, jeste da svaka mirovna operacija UN-a ima određene obrasce/standarde ponašanja pa tako i mirovna operacija na Haitiju. Koja su to pravila koje MINUJUSTH osoblje treba poštivati, sukladno lokalnoj populaciji? Osoblje MINUJUSTH-a, bili to civili ili policija, trebaju tretirati lokalno stanovništvo sa poštovanjem i sa dostojanstvom, ono što je strogo zabranjeno UN-ovim mirovnjacima u ovoj misiji, a naravno i u drugim odnosi se na: *seksualne aktivnosti sa maloljetnicima, bilo koji akt seksualnog nasilja, ili svaka razmjena novca, zaposlenja, ili usluga za seksualne usluge uključujući prostituciju*[54]. U slučaju da neki od mirovnjaka prekrše navedena pravila, MINUJUSTH, će osigurati da se tvrdnje o nedoličnom ponašanju odmah i temeljito istraže, svi članovi MINUJUSTH-a za koje se utvrdi da su odgovorni za kršenje standarda ponašanja Ujedinjenih Nacija, smatrati će se odgovornim u kontekstu kaznenog postupka. Već možemo sa ovom misijom da vidimo, kako su se promijenili zadaci mirovnih operacija, i šta to danas rade mirovnjaci na terenu, sve češća komponenta u većini mirovnih operacija upravo jesu civili, koji danas imaju veoma važnu ulogu, pogotovo ako mirovna operacija u svom mandatu ima uključenu promociju ljudskih prava, izgradnju vladavine prava, jer to najbolje rade civilni stručnjaci.

[54] https://minujusth.unmissions.org/en/conduct-and-discipline.

Slika prikazuje, da prema vrijednostima Ujedinjenih Nacija, oni imaju nultu toleranciju za seksulanu eksplotaciju i seksualno nasilje, slika preuzeta sa: https://minujusth.unmissions.org/en/conduct-and-discipline.

3.3.2.Monusco (Demokratska Repbulika Kongo)

MONUSCO (Misija Organizacije Ujedinjenih Nacija za stabilizaciju u Kongu) je preuzeo dužnost od ranije mirovne operacije UN-a, **Misije Organizacije Ujedinjenih Nacija u Demokratskoj Republici Kongo (MONUC)**, 1.jula 2010.godine, to je učinjeno u skladu sa rezolucijom Vijeća sigurnosti **1925**, od 28.maja kako bi održavala novu fazu postignutu u zemlji[55]. Nova misija je ovlaštena da koristi sva potrebna sredstva, kako bi izvršila svoj mandat koji se odnosi na : ***zaštitu civila, humanitarnog osoblja, i branitelja ljudskih prava pod nesposrednom prijetnjom fizičkog nasilja, i naravno za pružanje podrške vladi Demokratske Republike Kongo za stabilizaciju i konsolidaciju mira, također možemo reći da je mirovna operacija u Kongu, najveća mirovna operacija u 21. stoljeću što se tiče broja angažiranog osoblja[56].*** Ono što je ključni mandat ove mirovne operacije, jeste zaštita civila i jačanje mira u Demokratskoj Republici Kongo.

[55] https://peacekeeping.un.org/en/mission/monusco.
[56] https://peacekeeping.un.org/en/mission/monusco.

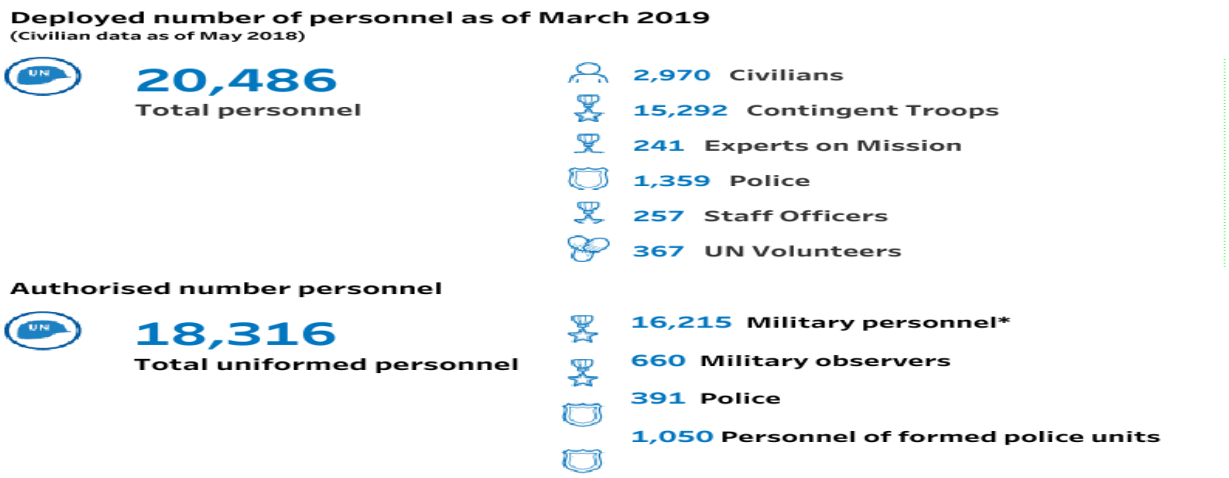

Na slici je prikazan ukupan broj angažiranog osoblja u martu 2019.godine, u mirovnoj operaciji u Demokratskoj Republici Kongo, ukupan broj osoblja je 20.486, dok je uniformisanog osoblja 18.316, kojeg čine vojno osoblje i policijsko, slika preuzeta sa*: https://peacekeeping.un.org/en/mission/monusco.*

Iako je postignut značajan napredak u DRC-u od uspostave mirovne operacije UN-a, gdje se stanje u mnogim regijama zemlje općenito stabiliziralo, dok je još uvijek istočni dio zemlje opterećen ponavljajućim valovima sukoba, hroničnim humanitarnim krizama, i ozbiljnim kršenjima ljudskih prava, uključujući seksualno i rodno uvjetovano nasilje[57]. Ciklusi nasilja, pridonijeli su stalnom prisustvu kongovskih i stranih naoružanih skupina, koje su iskoristile vakum moći i sigurnosti u istočnom dijelu zemlje gdje je došlo do: ilegalnog iskorištavanja resursa, miješanja susjednih zemalja, slabe sposobnosti nacionalne vojske i policije da djelotvorno zašite civile i državni teritorij kako bi osigurali red i mir[58]. Ponavljanje ciklusa nasilja, predstavlja prepreku za mir i ugrožava cjelokupnu stabilnost i razvoj države, a samim time i mirovnu operaciju. Već kroz primjere ove dvije mirovne operacije, sa mandatima započetim u 21.stoljeću možemo da vidimo određene sličnosti, i kako se promijenilo okruženje rada samih mirovnjaka, oni danas djeluju u područjima u kojima ima više naoružanih frakcija, djeluju u okruženju gdje se konstantno vrši nasilje nad civilima, gdje se krše ljudska prava, gdje država nije sposobna pružiti zaštitu,upravo zato su se i javili novi zadaci, kako bi se mirovne operacije suočile sa uvjetima u svom okruženju.

[57] https://monusco.unmissions.org/en/background.

[58] https://monusco.unmissions.org/en/background.

3.3.3.Unmik (Kosovo)

Prvobitno, Vijeće sigurnosti je svojom rezlucijom **1244**, od 10.juna 1999.godine ovlastilo Glavnog sekretara da uspostavi međunarodnu civilnu naznočnost na Kosovu- ***Misija privremene uprave Ujedinjenih Nacija na Kosovu (UNMIK)***, kako bi se osigurala privremena administracija na Kosovu pod kojom bi ljudi Kosova mogli uživati autonomiju[59]. Vijeće sigurnosti ovlastilo je upravo UNMIK, za teritoriji i narod Kosova, uključujući sve zakonodavne i izvršne ovlasti i upravu pravosuđa. Nakon proglašenja nezavisnosti od strane kosovskih vlasti, i stvaranja novog ustava 15.juna 2008.godine, zadaci misije su se značajno izmijenili, kako bi se prvenstveno usredotočili na promicanje sigurnosti, stabilnosti i poštivanja ljudskih prava, tako da je danas glavni mandat Unmik-a : ***promocija sigurnosti, stabilnosti, i poštivanja ljudskih prava na Kosovu[60].***

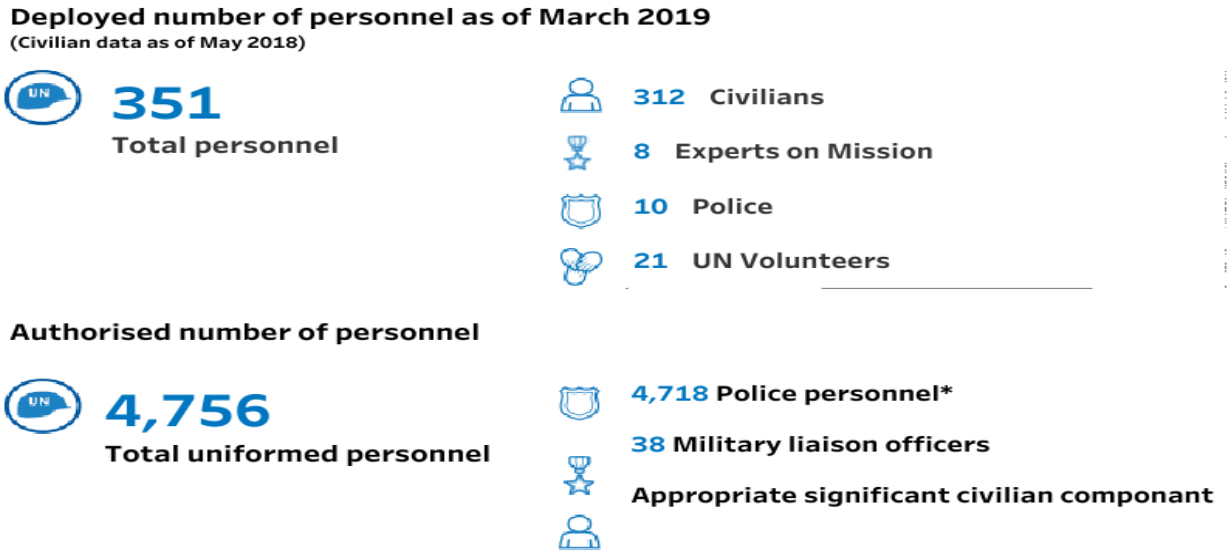

Slika prikazuje, ukupan broj angažiranog osoblja UN-a u mirovnoj operaciji na Kosovu, iz marta 2019.godine, slika preuzeta sa: https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmik.

U cilju ostvarivanja svojih, ciljeva UNMIK nastavlja konstruktivan angažman s Prištinom i Beogradom, zajednicama na Kosovu i regionalnim i međunarodnim akterima. Gledajući unaprijed Unmik, će nastaviti jačati svoju podršku sporazumima postignutim između Prištine i Beograda, također jačanje formalnih i neformalnih kanala komunikacije među vlastima na svim razinama, i

[59] https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmik.

[60] https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmik.

između svih zajednica na Kosovu ključni je cilj u narednom razdoblju[61]. Resursi Unmik-a kao i međunarodnih partnera na terenu, i dalje će se u potpunosti primijenjivati za podršku i olakšavanje takvih napora. Što se konkretno tiče prisustva Ujedinjenih Nacija na Kosovu, pored UNMIK-a na čijem čelu se nalazi Specijalni predstavnik Glavnog sekretara (SPGS) koji ima civilna izvršna ovlašćenja koja su mu povjerena rezolucijom Vijeća sigurnosti (1244), UN je prisutan na Kosovu kroz svoje agencije (UNDP, UNV, UNICEF, UNHCR), fondove, programe, i produžnice UN-a koje su grupisane pod koordiniranim krovnim okriljem UN na Kosovu, a vodi ih koordinator UN-a za razvoj[62]. Mirovna operacija UN-a na Kosovu je zaista specifična, ne samo zbog trenutnog mandata kojeg imaju, već zbog okruženja u kojem rade, zbog stanja unutar zemlje, nestabilnih odnosa sa Srbijom, i jer je Kosovo još uvijek nestabilno područje regije Balkana, od kojeg ovisi i sama budućnost ove regije, tako da ove činjenice dodatno otežavaju provođenje mirovne operacije.

3.3.4.Unficyp (Kipar)

Prije svega, valja naglasiti da je upravo mirovna operacija na Kipru započela u 20.stoljeću, ali se nastavila i danas, vidjeti ćemo koji su to bili prvobitni zadaci mirovne operacije, koji su danas, i da li su se znatno izmijenili? *UNFICYP (Mirovne snage Ujedinjenih Nacija na Kipru), je izvorno osnovalo Vijeće sigurnosti 1964.godine, kako bi spriječili daljne borbe između zajednice kiparskih Grka i kiparskih Turaka, nakon neprijateljstva 1964 .godine, Vijeće sigurnosti je ovlastilo upotrebu sile za obavljanje određenih aktivnosti*[63]. Na osnovu rezolucije ***186*** 1964.godine, osnovni mandat Unficyp-a odnosio se na: ***sprječavanje ponavljanja sukoba, doprinos održavanju i obnove zakona i reda, doprinos povratka u normalne uvjete***[64]**.** U nedostatku političkog rješenja, kiparskog problema, UNFICYP je ostao na otoku i od 1974.godine, mirovna operacija je proširila svoj mandat, nakon državnog udara po elementima koji favoriziraju uniju sa Grčkom, i kasniju vojnu intervenciju Turske, čije su trupe uspostavile kontrolu nad sjevernim dijelom otoka[65]. Od de facto prekida vatre 1974.godine, Unficyp je nadzirao linije prekida vatre, pružao humanitarnu pomoć, i održavao tampon zonu između turskih snaga na sjeveru Kipra, i snaga kiparskih Grka na jugu, također valja naglasiti da je šef misije Unficyp-a služio kao specijalni predstavnik glavnog

[61] https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmik.
[62] https://unmik.unmissions.org/mandate.

[63] https://peacekeeping.un.org/en/mission/unficyp.
[64] https://unficyp.unmissions.org/unficyp-mandate.
[65] https://unficyp.unmissions.org/about.

sekretara na Kipru, i u tom svojstvu vodio je napore kako bi pomogao strankama u postizanju sveobuhvatnog rješenja[66]. *Tamponska zona- također nazvana " Zelena crta" prostire se otprilike oko 180 kilometara preko otoka, u nekim dijelovima stare Nikozije je samo nekoliko metara široka, dok je u drugim područjima široka i nekoliko kilometara, sjeverna i južna granica su linije gdje su zaraćene strane stajale nakon prekida vatre 1974.godine, kako je zabilježio Unficyp.* Unficyp je jedna od najdugovječnijih mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija, sa mandatom koji i danas traje, također u nastavku ćemo vidjeti koji su to glavni zadaci Unficyp-a danas ?

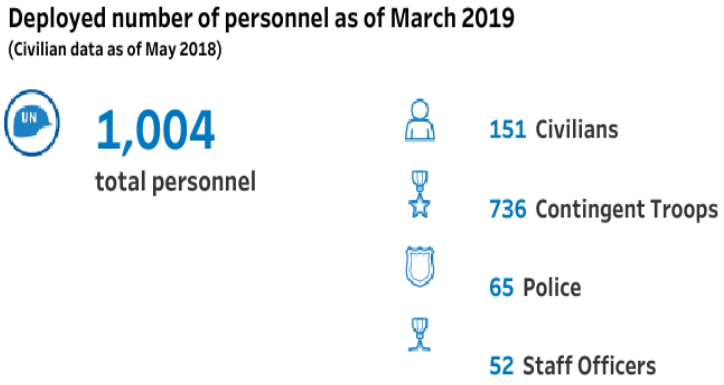

Slika prikazuje, ukupan broj angažiranog osoblja u mirovnoj operaciji na Kipru, u martu 2019.godine, slika preuzeta sa: https://peacekeeping.un.org/en/mission/unficyp.

Unficyp, danas podržava najveću moguću obnovu normalne civilne aktivnosti u tampon zoni, imajući na umu da je to još uvijek područje pod stalnom vojnom stražom na obje strane, mirovnjaci danas u Kipru, pomažu i jednoj i drugoj zajednici u pitanjima vezanim za opskrbu električnom energijom i vodom i pružaju humanitarnu pomoć kiparskim Grcima koji žive na sjevernom dijelu otoka i pomažu kiparskim Turcima koji žive na južnom dijelu otoka, jer su pitanja sa kojima se sučava mirovna operacija, sve više civilne prirode. Tamo gdje je to moguće Unficyp olakšava upotrebu tampon zone, u miroljubive svrhe kao što su poljoprivredni rad, održavanje komunalnih usluga i komunikacija, te izgradnja komercijalnih i stambenih zgrada, Unficyp danas, nastoji da izgradi povjerenje među zajednicama, provode također i deminerske aktivnosti u zemlji, uklonili su oko 27.000 mina unutar i okolo tampon zone[67]. Upravljanje tampon zonom, u civilne svrhe

[66] https://unficyp.unmissions.org/about.
[67] https://unficyp.unmissions.org/about.

provodi *sektorski integrirani ured za civilne aktivnosti (SCAIO),* tijekom godina civilni poslovi su zaključili praktične aranžmane za ono što se naziva područjima za civilnu upotrebu u dijelovima tampon zone, kako bi se omogućio normalan život i djelovanje civila. Pokušaji da se riješi kiparski sukob i ponovno ujedinjenje otoka do sada su bili bez rezultata, iako su se odnosi između sjevera i juga tijekom godina poboljšali, također od 1964.godine pa sve do danas, 186 UN-ovih mirovnjaka izgubilo je svoje živote služeći u ovoj mirovnoj operaciji.

3.3.5.Unmogip (Indija i Pakistan)

U augustu 1947.godine, Indija i Pakistan su stekli nezavisnost, prema šemi podjele koju je davao Indijski zakon o nezavisnosti iz 1947.godine Kašmir je mogao slobodno pristupiti Indiji ili Pakistanu, pristupanje Kašmira Indiji dovelo je do spora između ove dvije zemlje, i zvanične borbe su izbile kasnije te iste godine[68]. U januaru 1948.godine Vijeće Sigurnosti je usvojilo rezoluciju ***39***, kojom se uspostavila komisija Ujedinjenih Nacija za Indiju i Pakistan (UNCIP), kako bi istražila i posredovala u sporu. Prva skupina vojnih posmatrača UN-a, stigla je u područje misije 24. januara 1949.godine, kako bi nadzirala prekid vatre između Indije i Pakistana u državi Jammu i Kašmir, navedeni posmatrači bili su pod zapovjedništvom vojnog savjetnika kojeg je imenovao glavni sekretar UN-a ***upravo su oni formirali jezgru vojne posmatračke skupine Ujedinjenih Nacija u Indiji i Pakistanu (UNMOGIP)[69].*** Zadaci posmatrača, kako ih je definirao vojni savjetnik, odnosili su se na: *praćenje lokalne vlasti u svojim istragama, prikupljanje što je moguće više informacija, izvještavanje što je moguće potpunije, tačnije i nepristrasnije, također trebalo je izbjegavati svaku izravnu intervenciju vojnih posmatrača, između suprostavljenih stranaka, ili bilo koje miješanje u naredbe vojske, ključni mandat UNMOGIP-a tada, odnosio se na : promatranje, izvještavanje i istraživanje o prekršajima prekida vatre.* Također, bitno je navesti da je i ova mirovna operacija svoj mandat započela u 20.stoljeću, odnosno to je druga najduža mirovna operacija UN-a koja i danas traje, koji su tu ključni zadaci danas, ili je suština mirovne operacije ostala ista bez obzira na promjene koje su se desile u 21. Stoljeću?

[68] https://unmogip.unmissions.org/background.

[69] https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmogip.

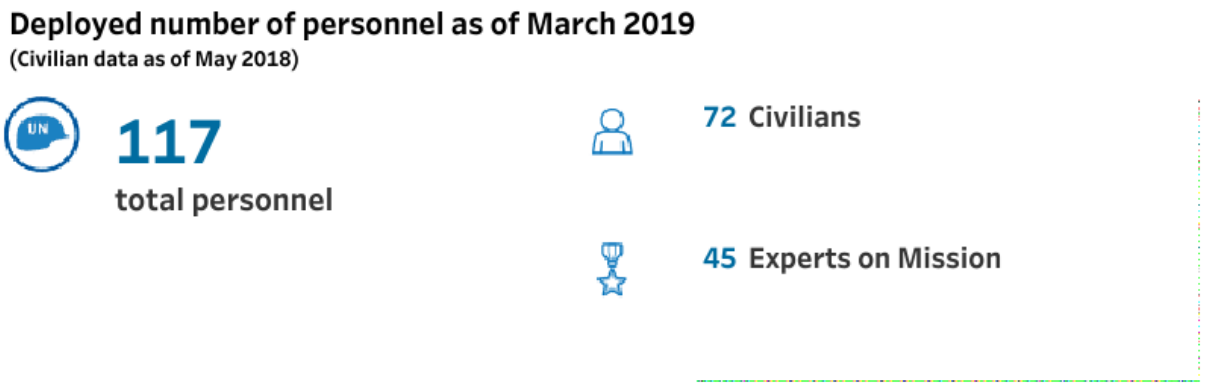

Slika prikazuje ukupan broj angažiranog osoblja u ovoj mirovnoj operaciji u martu 2019.godine, slika preuzeta sa: https://peacekeeping.un.org/en/mission/unmogip.

Područje odgovornosti UNMOGIP-a, je duž linije kontrole (razdvajajući Kašmirske regije Pakistana i Indijske regije Kašmira) i radne granice (razdvajajući Kašmir i Pakistan), Unmogip i danas izvještava glavnog sekretara UN-a kroz Odjel za mirovne operacije (DPKO), izvještava o svim aktivnostima i događajima koji mogu uticati na prekid vatre ili provedbu mandata, možemo reći da su danas mirovnjaci Unmogip-a oči međunarodne zajednice[70]. Također valja navesti da se mandat Unmogip-a može okončati samo odlukom Vijeća sigurnosti, i u nedostatku takve odluke, mirovna operacija će se nastaviti održavati. Vojni posmatrači održavaju prisutnost UN-a u području odgovornosti, nadziru situacije kroz operativne zadatke, uključujući vođenje istrage o navodnim pritužbama za kršenje prekida vatre, zatim izviđanje područja, i popunjavanje posmatračkih mjesta, tako da su ovi zadaci ostali isti, suština mirovne operacije u Indiji i Pakistanu je ostala ista, ali uz to se javio i prioritet za poboljšavanje infrastrukture i da se omoguće povoljniji uvjeti života[71]. Iako mirovna operacija u Indiji i Pakistanu nije velika, ona ipak na neki način pokazuje prisustvo međunarodne zajednice, što je jako važno i pomaže održavanju mira i sigurnost u tom području. Također treba naglasiti da su zemlje domaćini Indija i Pakistan regionalne i nuklearne sile, što predstavlja zahtjevnu situaciju, ali ipak samo saznanje prisutnosti UN-ovih mirovnjaka pomaže održavanju mira u ovom području.

[70] https://unmogip.unmissions.org/.
[71] https://unmogip.unmissions.org/.

Nakon što smo analizirali neke od mirovnih operacija UN-a u 21.stoljeću možemo zaključiti da većina njih danas ima slične mandate, koji se isto tako razlikuju zbog okruženja u kojem se provodi mirovna operacija. Naveli smo također, zadaće mirovnih operacija u 21.stoljeću, i ono što je zajedničko svim mirovnim operacijama koje smo analizirali, jeste upravo ***zaštita civila, zaštita ljudskih prava, jačanje vladavine prava, jačanje sigurnosnih institucija, a sve to sa jednim ciljem, da se poboljša svakodnevni život ljudi u konfliktnim zonama.*** Upravo u to svrhu sve češća komponenta mirovnih operacija jesu civilni stručnjaci, bez kojih mirovne operacije danas ne mogu, zbog kompleksnosti zadataka, novog okruženja, promijenjene prirode oružanog sukoba. Također došli smo i do saznanja da se mirovne operacije UN-a na terenu sučavaju sa prisustvom različitih naoružanih frakcija, paravojnih formacija, koje djeluju u konfliktnim zonama, upravo te naoružane frakcije i ciklusi nasilja koje one proizvode predstavljaju prepreku za mir i za mirovnu operaciju. Kada smo komparirali mirovne operacije UN-a koje su se nastavile iz 20.stoljeća u 21.stoljeće, mogli smo uočiti evoluciju unutar mirovnih operacija, gdje smo od klasičnih posmatranja, nadgledanja vatre došli do zaštite civila, vladavine prava, pružanja humanitarne pomoći, jer upravo u većini mirovnih operacija danas, pitanja sa kojima se one suočavaju su sve više civilne prirode. Neke od njih su zadržale svoju suštinu, unatoč promjenama u 21.stoljeću (UNMOGIP), ali to također ovisi i od situacije na terenu, i okolnosti pod kojima se mirovna operacija provodi. *Tako da se danas, u različitim tipovima mirovnih operacija provode različite složene zadaće: od pomoći u izgradnji održivih institucija vlasti, reforme sigurnosnog sektora, preko razoružanja, i demobilizacije do reintegracije u normalne društvene tokove bivših boraca.*

Slika preuzeta sa: https://charterforcompassion.org/spirituality-and-community-building/promoting-peace.

4.IZAZOVI MIROVNIM OPERACIJAMA U 21.STOLJEĆU

Mirovne operacije Ujedinjenih Nacija, su jedan od temelja Ujedinjenih Nacija, bile su, jesu, i biti će ključno sredstvo za stvaranje trajnog mira u ratom razorenim društvima, međunarodni sistem, se na mnogo načina promijenio od prvog raspoređivanja mirovnih snaga iz 1948.godine, pojavili su se novi akteri i izazovi, te su se razvili mandati,i pitanja kao što su, treba li mirovnim snagama mandat za borbu protiv nasilnog ekstremizma ili trebaju li mirovnjaci imati ulogu u izbjegličkoj krizi? 21.stoljeće donijelo je ogromne izazove miru i sigurnosti međunarodne zajednice, a mirovne operacije morati će riješiti mnoge od tih izazova. Ukratko mirovne operacije, se sučavaju sa značajnim prijetnjama koje se stalno razvijaju, povećanom razinom nasilja, i dubokim društvenim podjelama, koje sve više i više predstavljaju raznolike izazove i za Ujedinjene Nacije. Mirovne operacije UN-a u 21.stoljeću zasigurno jesu dovele do mirovnih tranzicija i obnove legitimnih i funkcionalnih država na mnogim mjestima(od Kambodže, do Liberije i Siera Leonea), ali još uvijek se sučavaju s mnogim unutarnjim i vanjskim izazovima koje treba riješiti. Unutar ovog poglavlja, najprije ćemo anlizirati sigurnosne izazove, sa kojima se danas souočavaju mirovne operacije, odnosno takozvane nevojne savremene sigurnosne prijetnje kao što su nasilni ekstremizam, terorizam, i organizovani kriminal, gdje često zbog ovakvog okruženja i prijetnji stradaju i sami mirovnjaci UN-a. Pored sigurnosnih izazova, mirovne operacije UN-a sučavaju se sa nizom drugih izazova, koji su unutranje prirode potiču iz same organizacije, kao što je temeljna kriza povjerenja, zatim saradnja i kooperacija sa drugim regionalnim i međunarodnim organizacijama koje su zaista potrebne, sukladno sa novim proširenim mandatima, i sve češća pojava slučajeva seksualnog zlostavljanja od strane UN-ovog osoblja, zatim sigurnost mirovnjaka UN-a na terenu. Kada analiziramo ove izazove, moći ćemo onda definisati moguću budućnost mirovnih operacija, i određene preproruke za poboljšavanje mirovnih operacija u nastavku svog djelovanja.

„Nećete pomoći lokalnom stanovništvu, koje se nalazi u opasnoj situaciji, osim ako imate i civilni odgovor, kao i vojnu stranu, mislim da danas zaista ulazimo u sljedeću generaciju integriranih mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija“ (Dr Richard Ponzio, Stimson Center).

4.1.Sigurnosni izazovi mirovnim operacijama Ujedinjenih Nacija

Globalno sigurnosno okruženje, se mijenja kao rezultat globalizacije, i netradicionalnih sigurnosnih izazova, kao što su : međunarodni organizovani kriminal, nasilni ekstremizam, terorizam, ilegalne migracije i slično. *Glavno pitanje današnjice, jeste koji su to glavni* budući *izazovi međunarodnom miru i sigurnosti, i kako ti izazovi utiču na budućnost mirovnih operacija? Multilateralne mirovne operacije, sve* češće *se sučavaju sa nizom međusobno povezanih i međusobno osnažujućih sigurnosnih izazova, koji su im relativno novi, koji ne poštuju granice, i koji imaju uzroke i posljedice koje prekidaju međunarodne sigurnosne, mirovne i razvojne programe* (Lijn, 2018:1). Jedan od najistaknutijih primjera netradicionalnih sigurnosnih izazova sa kojima se suočavaju mirovne operacije, jeste organizovani kriminal, zatim slijede nasilni ekstremizam i terorizam, a u posljednih nekoliko godina mirovnjaci UN-a su bili česta meta napada navedenih izazova. Iz toga razloga elaborirati ćemo navedene izazove, sa kojima se mirovne operacije dikretno suočavaju na terenu, i tijekom svojih mandata.

4.1.1.Mirovne operacije i izazov organizovanog kriminala

Postoje različite vrste definicija, organizovanog kriminala ovisno od konteksta, sektora, ili organizacije. Konvencija UN-a protiv transnacionalnog organizovanog kriminala definira „organizovanu kriminalnu skupinu, kao strukturiranu skupinu tri ili više osoba, koja postoji određeno vrijeme, i djeluje usklađeno sa ciljem počinjenja jednog ili više kaznenih djela, kako bi se direktno ili indirektno pribavila financijska ili druga materijalna korist“ (Lijn, 2018:1). Međutim na koji način organizovani kriminal, danas predstavlja prijetnju za mirovne operacije? Uloga organizovanog kriminala u oružanim sukobima i njegov odnos s mirovnim operacijama, jasno se razlikuje u različitim kontekstima. Kada organizovani kriminal daje podršku spojlerima mirovnih procesa, razlika između kriminala i sukoba je nejasna, jer njegova podrška može biti u konkurenciji s državom, kako bi se nastavile pobune, primjer talibanske mreže koje oporezuju narko-ekonomiju opijuma u Afganistanu (Lijn, 2018: 2). U drugim kontekstima, organizovani kriminal, može izbjeći prisutnost države, nastaniti se u regijama gdje je država odsutna, i iskoristiti prazninu sa svojim oružanim skupinama, za iskorištavanje prirodnih resursa, primjer su Demokratska Republika Kongo, Haiti, Liberija, zemlje kojima su prirodni resursi opljačkani (Lijn, 2018:2). U drugoj ulozi organizovani kriminal, može biti partner mirovnoj operaciji, jer je dobio pristup ili kontrolu nad vladom domaćina, neki kriminalci su možda nastavili svoje aktivnosti unutar vlade, na primjer Kosovo, gdje je njihovo rješavanje teško jer se smatraju ratnim herojima (Lijn, 2018:2). Stoga

izazovi organizovanog kriminala mogu biti direktni ili indirektni za mirovne operacije. Direktno može se ponašati kao spojler, ili izbjegavati mirovne procese, a indirektno može smanjiti djelotvornost mirovnih operacija, osobito dugoročnih, pridonoseći stalnoj krhkosti zemlje i njihovih mirovnih procesa u ulozi partnera (Lijn, 2018 :2). *Vijeće sigurnosti Ujedinjenih Nacija, 2009.godine zatražilo je da glavni sekretar UN-a definiše trgovinu drogom i transnacionalni organizovani kriminal kao faktore u očuvanju i izgradnji mira (Lijn, 2018:3).* Kada se razmatraju načini sprječavanja ili suzbijanja organizovanog kriminala, moguće je organizirati spektar aktivnosti mirovnih operacija u dvije dimenzije. Prvo, aktivnosti koje su usmjerene na posljedice ili uzroke organizovanog kriminala, aktivnosti koje su usmjerene na posljedice uglavnom su reaktivne jer reagiraju na prijetnju koja je već identificirana, s ciljem smanjenja ili neutralizacije (Lijn, 2018 :3). Dok aktivnosti koje su usmjerene na temeljne uzroke, proaktivne su u smislu da nastoje spriječiti organizovani kriminal, tako što će se baviti poticajnim i privlačnim faktorima koji ga mogu proizvesti ili omogućiti (Lijn, 2018:3). Drugo postoje aktivnosti koje mogu biti direktno usmjerene na posljedice i na temeljne uzroke. Međutim, koji su to konkretni primjeri u kojima možemo vidjeti borbu protiv organizovanog kriminala*? Upućivanja na organizovani kriminal česta su u rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a i drugim dokumentima kojima se propisuje mirovna operacija, ali samo je nekoliko mirovnih operacija bilo izričito zaduženo za njegovo rješavanje* (Lijn, 2018 :4). Brojne mirovne operacije poduzele su aktivnosti koje se bave posljedicama ili pokretačima organizovanog kriminala, direktno ili indirektno ako su zaduženi ili unutar političkog prostora svog mandata. *Međutim mirovne operacije općenito se ne bave organizovanim kriminalnom na sistematski način, već su prvenstveno usmjerene na posljedice (Lijn, 2018:5).* Često ovi napori imaju šire ciljeve, koji se mogu namjerno ili slučajno preklapati s borbom protiv ciljeva organizovanog kriminala, stoga postojanje snažnog i specifičnog mandata na području organizovanog kriminala, ne jamči da će mirovna operacija moći poduzeti mnogo posla u tom području, dok ih takav mandat ne sprječava da budu uključeni. Brojne mirovne operacije UN-a i izvan UN-a, direktno se jesu bavile posljedicama organizovanog kriminala, ponekad preuzimanjem zadataka izvršne policije i provedbe zakona. Unutar svojih mandata, prijelaznih vlasti Misija UN-a na Kosovu (UNMIK), i prijelazna uprava UN-a u Istočnom Timuru (UNTAET), djelotvorno su zamijenile lokalne policijske snage i provođenje zakona, dok u drugim slučajevima UN nije zamijenio nacionalnu policiju, nego su zajedno s njima pratili i borili se protiv organizovanog kriminala (Lijn, 2018:5). Nekoliko mirovnih operacija, također je provjerilo i ovjerilo policijske

snage, kako bi uklonili kriminalne elemente. Misija UN-a za stabilizaciju na Haitiju (MINUSTAH), imala je snažan mandat da se „uhvati u koštac“ s rizikom od ponovnog izbijanja nasilja u bandama, dok je također sudjelovala u upravljanju granicama i zadacima u borbi protiv trgovine ljudima, kao i mirovne operacije na Kosovu, Bosni i Hercegovini, i Siera Leoneu (Lijn, 2018:5). Brojne mirovne operacije, kao što su Unmik, Misija EU za vladavinu prava na Kosovu (EULEX), izravno su uključene u lanac kaznenog pravosuđa, Unmik i Eulex, na Kosovu su imali zadatke da osiguraju da se zločini istraže, procesuiraju, i provode, Eulex je posebno fokusiran na borbu protiv organizovanog kriminala, prevare i ozbljnih kaznenih djela (Lijn, 2018:6). Također bitno je navesti, da je širi i veći broj mirovnih operacija UN-a, posebnih političkih misija UN-a, i operacija izvan UN-a, dobilo mandat za upravljanje resursima, obuku i pomoć vladama domaćina, osiguravajući planiranje i operativnu podršku za sprječavanje i borbu protiv organizovanog kriminala u kontekstu širih vladavina prava i sigurnosnih mandata. Što je doprinijelo i uspostavilo izgradnju kapaciteta, obuci nacionalnih agencija za provedbu zakona, kao i šireg sistema kaznenog postupka. Samo je ograničeni broj mirovnih operacija, izravno se bavio raznim pokretačima organizovanog kriminala, općenito čini se da su te zadaće prepuštene drugim organizacijama ili se zanemaruju (Lijn, 2018:7). Nekoliko zadataka, koje provode mirovne operacije koje se direktno bave pokretačima organizovanog kriminala, uključile su Unmik, koji je pokrenuo kampanju 2005.godine, pod nazivom „*ne za prodaju“* protiv trgovine ljudima na Kosovu (Lijn, 2018:7). Ipak su se gotovo sve mirovne operacije, dikretno bavile pokretačima organizovanog kriminala, s obzirom na to da one imaju za svoj cilj rješavanje nestabilnosti i sukoba, jer su mirovne operacije rješavale pitanja kao što su :*korupcija, razvoj ljudskih prava, vladavine prava, socijalne pravde, te podržavale su rasprave o tim temama u medijama zemalja domaćina.* Organizovani kriminal postao je globan i predstavlja izazov na većini terena u kojima su razmještene mirovne operacije. *Prema tome tvrdi se, da mirovne operacije više ne mogu ignorisati izazov organizovanog kriminala, neuspjeh da se to shvati mogao bih narušiti međunarodne napore za izgradnju mira, sigurnosti, i vladavine prava* (Lijn, 2018:8). Sučavanje s organizovanim kriminalom, također povećava vjeru javnosti u mirovne operacije i sve državne institucije koje daju podršku, može se smatrati da one preuzimaju probleme koji su doista važni lokalnom stanovništvu, nadalje borba protiv organizovanog kriminala, čini mirovne operacije relevantnijim za međunarodne aktere, budući da se bave pitanjima koja su im važna(Lijn, 2018:9). Uprkos, gore navedenim mogućnostima, postoji zabrinutost da bi povećano angažiranje mirovnih operacija u sprječavanju i

borbi protiv organizovanog kriminala, moglo imati nenamjerne posljedice za njihove redovne aktivnosti, kao i za šire napore za općenito rješenje mira i sigurnosti (Lijn, 2018:9). *Unatoč izazovima, čini se da postoji sve veći konsenzus o tome da mirovne operacije imaju ulogu u sprječavanju i borbi protiv organizovanog kriminala, osobito u slabim ili urušenim državama, međutim postoji i opće razumijevanje da bi mirovne operacije trebale biti samo jedan od brojnih instrumenata, u okviru šire strategije za borbu protiv organizovanog kriminala, i da je prvi prioritet općenito stabiliziranje sigurnosne situacije. Tako da su mirovne operacije UN-a u 21.stoljeću sve češće provodile aktivnosti koje se direktno i indirektno odnose na pokretače i na posljedice organizovanog kriminala, jer „igranje uloge u široj strategiji za borbu protiv organizovanog kriminala, može imati važne posljedice za mirovne operacije" (Lijn, 2018:15).*

4.1.2.Mirovne operacije i izazovi terorizma i nasilnog ekstremizma

Posljednih godina, mirovne operacije UN-a bile su česta meta napada terorističkih grupa u zemljama poput Malija, dok su mirovne operacije izvan UN-a vodile borbu protiv nasilnih ekstremističkih skupina u Afganistanu, i Somaliji (Smit,2017 :1). *Prvo, što trebamo naglasiti jeste, da nemamo jedinstvene definicije terorizma*[72] *niti nasilnog ekstremizma*[73]*, i baš zbog toga često se oba izraza koriste kao sinonimi iako to nisu.* S obzirom na mogućnost mirovnih operacija u zemljama kao što su Libija, Sirija, Jemen koje su sva žarišta terorizma i nasilnog ekstremizma, to će vjerovatno postati uobičajena ako ne i dominantna značajka područja mirovnih operacija (Smit, 2017:1).). U tom kontekstu, mirovne operacije su pod pritiskom, da aktivnije adresiraju terorizam i nasilni ekstremizam, početne rasprave razvile su se uglavnom oko toga, trebaju li mirovne operacije UN-a, sudjelovati u vojnom protuterorizmu(CT)[74]? Iako se većina slaže da to ne bi trebalo, široko se podrazumijeva da mirovne operacije, bilo da ih vodi UN ili regionalne organizacije, ili ad hoc koalicije država, ne mogu se izolirati od rizika koji proizilaze iz složenih i

[72] Organizirana i sistematska primjena nasilja sa namjerom, da se izazivanjem straha i lične nesigurnosti građana, naruši autoritet države ili ostvare neki od političkih ciljeva (Beridan, Tomić, Kreso, Sarajevo, 2001:380).

[73] Za neke nasilni ekstremizam je proces, odnosno pretvaranje radiklanih ideja u nasilne akcije, dok je za druge ishod, usmjeren na postizanje političkih, ideoloških i vjerskih ciljeva (Prof.Khalid Koser, UNU-MERIT).

[74] Protuterorizam se uglavnom odnosi na reaktivne pristupe, koji imaju za cilj zadržati, suzbiti ili neutralizirati terorističke prijetnje koje već postoje (Smit, 2017:3).

asimetričnih okruženja prijetnji (Smit, 2017:1). *Priznavanje ograničenja vojnih odgovora, za terorizam i nasilni ekstremizam, promijenilo je politički diskurs mirovnih operacija UN-a sa vojnog prouterorizma na sprječavanje, i suzbijanje nasilnog ekstremizma i terorizma*[75]*(Smit, 2017:2).* Mirovne operacije, se mogu boriti sa ova dva izazova, na sličan način kao što je to i sa organizovanim kriminalom, moguće je organizirati spektar aktivnosti kroz dvije dimenzije. Prvo aktivnosti mogu biti usmjerene na posljedice ili pokretače terorizma i nasilnog ekstremizma, aktivnosti koje su usmjerene na posljedice, uglavnom su reaktivne , jer reagiraju na prijetnju koja je već identificirana s ciljem smanjenja ili neutralizacije (Smit, 2017:3). Dok aktivnosti koje su usmjerene na pokretače, proaktivne su u smislu, da nastoje spriječiti radikalizaciju, i potporu terorizmu i nasilnom ekstremizmu, rješavanjem poteškoća i poticajnih čimbenika koji bi mogli proizvesti ili omogućiti takve rezultate (Smit, 2017:3). Brojne mirovne operacije, već su poduzele aktivnosti koje se bave posljedicama i pokretačima terorizma i nasilnog ekstremizma, direktno i indirektno, ti napori često imaju šire ciljeve koji se mogu namjerno ili slučajno preklapati s ciljevima protuterorizma i sprječavanja i suzbijanja terorizma i nasilnog ekstremizma, međutim postoje i primjeri mirovnih operacija koje su izvršavale takve zadatke s konkretnom namjerom rješavanja terorizma i nasilnog ekstremizma. Malo je mirovnih operacija do sada poduzelo aktivnosti koje se direktno bave posljedicama ova dva izazova, iako postoje i značajne iznimke, *AMISOM (Misija Afričke Unije u Somaliji), ima mandat od Vijeća sigurnosti za provođenje ofanzivnih operacija protiv Al-Shababa i drugih naoružanih skupina u Somaliji, koje uključuje i produžnice ISIL-a* (Smit, 2017:5). Iako UN i dalje insistira na tome da mirovne operacije ne mogu provoditi vojne operacije protuterorizma, tvrdi se da je višedimenzionalna integrirana stabilizacijska misija UN-a u Maliju (MINUSMA), možda već prešla crtu (Smit, 2017:5). Postoji ipak mnogo više primjera mirovnih operacija koje se indirektno bave posljedicama terorizma i nasilnog ekstremizma. *Većina mirovnih operacija, poduzima aktivnosti koje se direktno odnose na strukturne uvjete u zemljama domaćina, koje mogu biti pokretači terorizma i nasilnog ekstremizma.* Rasprave o tome hoće li mirovne operacije moći, ili trebaju rješavati terorizam i nasilni ekstremizam aktivnije, ostaju podijeljene između skeptika koji su oprezni s rizicima i izazovima, i zagovornika koji to vide kao priliku, ili uistinu nužnost očuvanja važnosti mirovnih operacija.

[75] P/CVE- sprječavanje i suzbijanje nasilnog ekstremizma i terorizma, odnosi se na postupke koji su proaktivniji, i čiji je cilj spriječiti nasilne manifestacije ekstremističkih ideologija, i povećati društvenu otpornost na njega (Smit, 2017 :3).

Postoji zabrinutost, da bi daljne kretanje prema povećanom angažmanu mirovnih operacija u borbi protiv terorizma i nasilnog ekstremizma, moglo imati neželjene posljedice, koje bi mogle uticati na njihove redovne aktivnosti, daljna militarizacija mirovnih operacija, mogla bi biti na štetu njihovih proaktivnih i preventivnih aktivnosti, isto tako mirovne operacije bi mogle ugroziti svoju nepristrasnost (Smit, 2017:8). *Također mirovne operacije koje se aktivno bave terorizmom ili nasilnim ekstremizmom, mogu sve više postati sama meta napada.* Mirovne operacije UN-a, nalaze se pod sve većim pritiskom da se prilagode složenom i raznolikom okruženju prijetnji u kojem djeluju, što sve više uključuje izazove vezane za terorizam i nasilni ekstremizam (Smit, 2017:14). Pritisci dolaze s područja gdje se operacije suočavaju s posljedicama terorizma i nasilnog ekstremizma, kao i iz njihovih političkih sjedišta gdje kreatori politike istražuju mogu li njihove mirovne operacije doprinijeti, ciljevima vojnog protuterorizma i suzbijanja i sprječavanja nasilnog ekstremizma (Smit, 2017:14). Opće je poznato da se mirovne operacije koje djeluju u okruženjima s asimetričnim prijetnjama, moraju prilagoditi uvjetima s kojima se sučavaju na terenu, i da im se moraju osigurati potrebna sredstva za zaštitu i provedbu svojih mandata (Smit, 2017:15). Jer u mnogim savremenim misijskim okruženjima izazovi terorizma, i nasilnog ekstremizma važan su faktor, koji se ne može zanemariti. *Stoga je potrebno daljnje dubinsko istraživanje i razmjena ideja i iskustava, kako bi se osiguralo da su mirovne operacije bolje pripremljenje za sučavanje s izazovima danas i sutra.*

4.1.3.Mirovnjaci Ujedinjenih Nacija pod prijetnjom?

S ozbirom na navedene sigurnosne izazove, sa kojima se mirovnjaci UN-a suočavaju na terenu u većini svojih misija, dovodi nas do pitanja, *da li su mirovnjaci Ujedinjenih Nacija pod prijetnjom?* Prijetnje sigurnosti, i sigurnost mirovnih operacija i njihovog osoblja, često su neravnomjerno raspoređene unutar i između misija, budući da se sposobnosti za samozaštitu razlikuju. Otkako su Ujedinjene Nacije, uspostavile svoju prvu mirovnu operaciju, prije gotovo 70.godina više od 3300 ljudi je umrlo služeći UN u potrazi za mirom. Zapravo, posljednih godina mirovne snage UN-a napadane su od strane nasilnih ekstremističkih skupina (Srednjoafrička Republika), držane su kao taoci džihadista (Sirija), i raspoređene su u područjima u kojima je malo ili nimalo mira za očuvanje (Darfur, Južni Sudan, Mali), i dvije trećine mirovnih snaga UN-a djeluje u zemljama u kojima je oružani sukob u tijeku, i u nekim slučajevima intenzivniji (Lijn, Smit, 2015:1). *„Mirovnjaci u misijama 21.stoljeća suočavaju se s rizicima bez presedana, preuzeli su sve više odgovornosti na više mjesta, i djeluju u složenijim sukobima nego u bilo kojem trenutku u historiji“ (Samanta*

Power). Najveći porast smrtnosti mirovnjaka UN-a, bio je u periodu od 1998.godine do 2005.godine, dok 2006.godine nije bilo jasnog trenda prema gore ili dole, osim 2010.godine kada je gotovo 100 mirovnjaka uključenih u mirovnu operaciju MINUSTAH poginulo od posljedica potresa na Haitiju (Lijn, Smit, 2015:2). Broj neprijateljskih smrtnih slučajeva, u posljednih nekoliko godina, jasnije je porastao, broj osoba ubijenih u zlonamjernim djelima u 2013.godini i 2014.godini bio je na najvišoj razini u posljednih 20.godina, štoviše valja podsjetiti da zlonamjerna djela nisu glavni uzrok smrti među pripadnicima mirovnih operacija, bolesti i nezgode uzroci koji nisu direktno povezani s neprijateljskim okruženjima, još uvijek čine većinu smrtnih slučajeva (Lijn, Smit, 2015:2). Ipak većina mirovnih snaga, nije dovoljno obučena, niti opremljena, da bi se bavila asimetričnim prijetnjama i dobro naoružanim protivnicima, uz niz zadataka koji se od njih očekuje, drugim riječima, dok je bilo kakva smrt u službi UN-a sama po sebi tragična, ne čudi da mirovnjaci gube svoje živote na dužnosti. *Podaci i istraživanja pokazuju da ne postoji jasna veza između „robusnosti" mandata i relativnog broja neprijateljskih smrti, samo četiri mirovne operacije u top 10 mirovnih operacija s najvećim relativnim brojem neprijateljskih smrti, imale su ili imaju ovlasti iz poglavlja VII prema povelji UN-a, od kojih su tri imale ili imaju izričitu ovlast za upotrebu sile izvan samoodbrane (Lijn, Smit, 2015:6).* Većina mirovnih operacija, koje su u proteklom desetljeću dobijale povećane ovlasti u prosjeku nisu imale dovoljno neuobičajeno visokih stopa smrtnosti u smislu neprijateljskih smrti. Očito je, da mnogi mirovnjaci UN-a, djeluju u vrlo izazovnim i opasnim sredinama međutim, suprotno onome što se čini da se obično pretpostavlja, apsolutni i relativni broj smrtnih slučajeva u mirovnim operacijama UN-a, nije se značajno povećao tijekom godina (Lijn, Smit, 2015:8). Isto tako većina mirovnih operacija, koje su u tijeku imaju relativno malo smrtnih slučajeva (bez obzira na to jesu li neprijateljski nastradali ili nisu) unatoč sve snažnijim mandatima, značajna iznimka je mirovna operacija MINUSMA (Mali), koje je zapravo jedna od najsmrtonosnijih mirovnih operacija UN-a ikada (Lijn, Smit, 2015:8). Valja naglasiti da iako se čini da se broj, smrtnih slučajeva tijekom mirovnih operacija UN-a, ne povećava, ipak istina je da su mirovna okruženja postala znatno opasnija. *Svaku smrtnost treba spriječiti, a ne samo one koje su uzrokovane zlonamjernim djelima, većina smrtnih slučajeva i dalje je posljedica ne-neprijateljskih uzroka, i više bi trebalo i može biti učinjeno kako bi se smanjile smrti koje su posljedica bolesti i nesreća (Lijn, Smit, 2015:10). Mirovne snage zaslužuju najbolju obuku, opremu, i sposobnosti za samozaštitu, ali zaštita snaga ne može biti opći cilj*

mirovnih operacija UN-a, za vjerodostojnost UN-a kao pružatelja sigurnosti nužno je da operacije obavljaju zadatke koji su im dodijeljeni, kao što je zaštita civila (Lijn, Smit, 2015:10).

4.2.Unutrašnji izazovi mirovnim operacijama

Nakon, što smo elaborirali sigurnosne izazove mirovnim operacijima u 21.stoljeću koji su se javili sukladno sa promjenama u 21.stoljeću, nužno je da analiziramo i izazove mirovnim operacijama koji dolaze iz unutrašnjosti, poput kooperacije, mandata, povjerenja, i saradnje UN-a sa drugim regionalnim organizacijama kao što su EU, NATO, OSCE, kada je u pitanju provođenje mirovnih operacija. Sagledanje ovih izazova, omogućiti će nam bolji uvid za budućnost mirovnih operacija, i određene preporuke za poboljšanje istih. Prvo DPKO, treba osigurati političku podršku od države domaćina, što može biti izuzetno teško u mjestima kao što su Sudan (Unamid), Haiti (Minustah), i Srednjoafrička Repbulika (Minusca), tada je postizanje prave ravnoteže između državnog pristanka za raspoređivanje misija, i međunarodne dužnosti zaštite civila sve teže postići[76]. Iako je jasno da UN ima humanitarnu obavezu prema ljudima, UN također mora poštovati načelo državnog suvereniteta. Drugi problem je temeljna kriza povjerenja, prvo ograničenja mandata, proračuna, opreme, i vojnika DPKO-a, što često onemogućava ispunjavanje nacionalnih i međunarodnih očekivanja. Zatim činjenica, da su mandati sada višedimenzionalni, fokusirajući se na građanska i politička pitanja, zajedno s tradicionalnim vojnim zadacima, stvara nove izazove za saradnju, sada je važnije nego ikad da se osigura saradnja DPKO-a, sa cijelim sistemom UN-a, kada djeluje u bilo kojoj zemlji, što zauzvrat zahtjeva stalan i iskren dijalog između UN-a i njegovih država članica, te između UN-ovog tima (UNCT), i misija, kao i brojnih nevladinih organizacija u državi domaćina[77]. Valja naglasiti da, mnogi izazovi ostaju, a daljni razvoj zapovjednog lanca UN-a, njegova podrška, i opskrba misijama i njegovim priborom za različite vrste novih misija, uveliko će uticati na učinkovitost mirovnih operacija UN-a. Današnje mirovne operacije, sučavaju se s ogromnim izazovima u području potpore misijama, mirovnjaci su često razmješteni u neprijateljska područja s malo infrastrukture za njihovu podršku, također sposobnost brzog raspoređivanja, još uvijek je nedostatna i misije još uvijek traju predugo, da bi postale u potpunosti operativne (Nilsson, Zetterlund, 2014:32). Budući da iskustva, i istraživanja ističu važnost mirovnih operacija, koje se mogu brzo rasporediti, kako bi uspostavile svoje ovlasti, i stvorile ključna partnerstva s

[76] https://www.merit.unu.edu/challenges-to-peacekeeping-in-the-21st-century-new-series/.

[77] https://www.merit.unu.edu/challenges-to-peacekeeping-in-the-21st-century-new-series/.

sudionicima, ali i dalje je to veliki problem za Organizaciju UN-a. Koordinacija i integracija kako unutrašnja tako i vanjska, postala je središnji dio načina, na koji UN provodi svoje mirovne operacije, učinkovita koordinacija može na mnoge načine, ojačati kapacitete UN-a, ako različiti akteri mogu pronaći načine da podijele teret, i doprinesu radu drugih može se dobiti mnogo. Saradnja između UN-a i regionalnih organizacija otvara mnoga vrata, različite komparativne prednosti partnera omogućavaju postizanje sinergije, regionalne organizacije mogu na primjer, bolje razumjeti lokalnu kulturu, uvjete te imati jače mirovne i direktne komunikacijske veze s sukobljenim stranama (Nilsson, Zetterlund, 2014 :51). Nakon nekog ranijeg oklijevanja, da se uključe u duboke mirovne partnerske dogovore s drugim organizacijama, UN sve više posvećuje pozornost izgradnji odnosa s drugim međunarodnim akterima za očuvanje mira, posebno regionalnim organizacijama, u Demokratskoj Republici Kongo,i Kosovu, mirovne operacije rade zajedno s bilateralnim i regionalnim raspoređivanjem mira (Gowan, Gleason, 2012:10). Operativna koordinacija na terenu, nije proizvela istu razinu kontakta na višim političkim razinama između tih organizacija, uz iznimku AU (Afrička Unija), niti jedna druga regionalna organizacija, neredovito se sastaje sa Vijećem sigurnosti. Budući da se očekuje, da će se nekoliko mirovnih operacija, smanjiti u nadolazećim godinama, partnerstva UN-a, postati će sve važnija, ali mogu ostaviti partnerske organizacije podložnije većim rizicima, kao što je tranzicija misija. Stalno se poziva, na obnavljanje partnerstava UN-a, kako bi se postavio novi horizont, skup mogućih neposrednih srednjoročnih, i dugoročnih ciljeva, kako bi se pomoglo u uspostavi mirovnih operacija, i kako bi se odgovorilo na izazove današnjice i budućnosti[78]. *Ovo partnerstvo bi trebalo počivati na zajedničkom razumijevanju, među svim sudionicima, o ciljevima mirovnih operacija, i ulozi koju svaka od njih ima, u njihovoj realizaciji: onima koji odobravaju održanje mira, onima koji provode, onima koji doprinose, i onima koji su partneri mirovnim snagama UN-a, svaki partner ima svoju perspektivu i doprinos, i svaki od njih ovisi o drugima za uspjeh, jer ovo partnerstvo je temelj za izgradnju kapaciteta za budućnost[79]. Zajednička vizija, svrhe mirovnih operacija UN-a preduvjet je za sposobne i učinkovite akcije na terenu, kako bi se ojačalo usmjerevanje, planiranje, i upravljanje mirovnim operacijama UN-a , potrebno je obnovljeno partnerstvo, u svrhu koja se*

[78] https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/new-partnership-agenda-charting-a-new-horizon-for-un-peacekeeping/.

[79] https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/new-partnership-agenda-charting-a-new-horizon-for-un-peacekeeping/.

temelji na jedinstvu i koheziji svih sudionika. Uspješne mirovne operacije UN-a, ovise o sposobnosti pružanja pravovremenih i praktičnih rezultata na terenu, kako bi se poboljšala provedba i povjerenje u mirovne operacije, kako bi se proveli zadaci koji su joj dodijeljeni, potrebno je obnovljeno partnerstvo na djelu[80]. Također mirovne operacije UN-a zahtijevaju pouzdane i održive sposobnosti, kako bi se odgovorilo na izazove današnjice i budućnosti, kako bi se izgradila sposobnost mirovnih snaga UN-a, da i dalje služe kao globalni instrument mira i sigurnost, postoji potreba za partnerstvom za budućnost[81]. Kada već govorimo o partnerstvima, bitno je navesti partnerstva i saradnju UN-a sa Nato-om i Europskom Unijom, koje postaju sve aktivnije u provođenju mirovnih operacija. Eu je u proteklim godinama, značajno proširila svoje aktivnosti na području mirovnih operacija, i danas EU ukupno provodi 6 vojnih misija, i 10 civilnih misija, i ukupno je angažirano 5000 osoblja, neke od tih mirovnih operacija su: Althea (BIH), EU Navfor (Somalija), Euam (Irak), Eulex (Kosovo), Eutm (Mali)[82]. Nato, se u osnovi razvio iz isključivo odbrambenog saveza, u onaj osmišljen da odgovori na nove izazove, koji se postavljaju pred sigurnost njegovih članica, slijedeći novu sigurnosnu stvarnost, Nato-ove operacije su se također razvile iz euroatlanskog područja u ono što se naziva „izvan područja kazališta“ (Ada, Hursoy, 2007:25). Prva operacija saveza izvan područja, započela je u augustu 2003.godine, u Afganistanu, kada je Nato preuzeo zapovjedništvo ISAF-a (Međunarodne snage za sigurnosnu pomoć), cilj operacije se odnosio na pomoć afganistanskoj vladi u održanju sigurnosti, kako bi se osigurala sigurna okolina za razvoj slobodnog društva (Ada, Hursoy, 2007:25). Nato, se sa svoje strane dokazao kao pružetelj čvrstog mira, u područjima od velikog interesa za svoje članove, njegove dvije najveće operacije na Kosovu, i Afganistanu kombinirane su sa civilnom komponentom koju osigurava UN, Nato također nastoji ojačati svoju ulogu pružatelja obuke. *Na kraju, možemo da zaključimo, da je neophodna saradnja, između UN-a, EU, i Nato-a, i nevladinih organizacija, jer svaka institucija ima specifičnu ulogu i stručnost u različitim aspektima mirovnih*

[80] https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/new-partnership-agenda-charting-a-new-horizon-for-un-peacekeeping/.

[81] https://www.un.org/ruleoflaw/blog/document/new-partnership-agenda-charting-a-new-horizon-for-un-peacekeeping/.

[82] https://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/430/military-and-civilian-missions-and-operations_en.

operacija, svi akteri imaju svoju ulogu, ali je važno da rade zajedno i da naglašavaju svoju komplementarnost.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Sve što je potrebno silama zla, da pobijede u svijetu, je da dovoljno dobri ljudi ne učine ništa"Edmund Burke, 1729-1797, politički filozof

Ambiciozni mandati, teški politički i operativni krajolici, neukrotivi sukobi, i velika očekivanja, zastrašujuće su prepreke za savremene mirovne operacije. Navedenim izazovima suprotstavljaju se snage Ujedinjenih Nacija: njihova nepristrasnost koja pokreće jedinstveni globalni sastav, široko ovlaštenje za sazivanje svih aktera, i traženja političkog rješenja, sposobnost spajanja političke strategije i operativnih odgovora na terenu, sposobnost dosezanja rezervi 193 države članice, za rješenja i resurse za rješavanje sukoba, dubina iskustva u reagiranju na krize diljem svijeta, i iznenađujuća sposobnost prilagodbe. O mirovnim operacijama, raspravljalo se ne samo, u akademskoj literaturi, nego i u novinama, i među diplomatskim krugovima, iako neki dovode u pitanje djelotvornost mirovnih operacija, potreba za njihovom prisutnošću daje nadu za mir u zonama sukoba, što je postala u posljednje vrijeme, široko prihvaćena konstatacija. Mirovne operacije, su sveobuhvatne misije, koje zahtijevaju rješavanje sukoba, pojedinog slučaja, također bitno je naglasiti da se društva međusobno razlikuju, po svojoj kulturi, historiji, rodnim odnosima, i mnogim drugim različitim pitanjima, društva treba razumijeti, i pomagati kroz faze demokratizacije[83], uspostavljanja vladavine prava, ljudskih prava, i borbe protiv terorizma i korupcije, sukladno sa navedenim postoji sve veća, potreba za stručnjacima obučenim za ta područja, u tim civilnim aspektima mirovnih operacija UN-a, što zahtijeva udruženje resursa, različitih međunarodnih, regionalnih organizacija i nevladinih organizacija, koje se bave tim misijama. Pitanje, koje se najčešće postavlja kada govorimo o sposobnosti Organizacije Ujedinjenih Nacija u 21.stoljeću, jeste *Da li je UN sposobniji i stručniji, u provođenju mirovnih operacija, nego što je to bio 1990-ih godina, razdoblje koje je obilježeno nizom tragičnih neuspjeha mirovnih operacija UN-a?* Ujedinjenim Nacijama, je potrebna reforma kako bi ojačali svoju strukturu, kako bi ispunili zahtjeve 21.stoljeća, kako bi se poboljšala učinkovitost organizacije, a samim time i mirovnih operacija, potrebno je reducirati procese donošenja odluka i financiranja.

[83] Teorijske i empirijske pretpostavke ukazuju na to, da demokratizacija predstavlja vrlo efikasan način rješavanja konflikta u društvu, dok druga teorijska i empirijska istraživanja ukazuju na činjenicu da su neke države u procesu demokratizacije sklone nasilju i destablizaciji, u načunoj literaturi razlikuju se tri faze demokratizacije: Liberalizacija, Tranzicija, Konsolidacija (Seizović, Smajić, Turčalo, 2017:123).

UN možda nije savršeno rješenje za sve probleme u svijetu, ali čini se da je to najbolja radna opcija, koju je čovječanstvo smislilo, iako organizacija ne uspijeva u svim svojim zadaćama dokazala je da ona zaista može napraviti razliku. Složeni problemi koji danas ugrožavaju svijet ne mogu se rješavati ni u jednoj državi samostalno, jednostavno briljantna ideja da će se sve nacije susresti, raspravljati, i pronaći zajednička rješenja, potrebna je u 21.stoljeću više nego ikada prije. *„Mirovne operacije UN-a su izvanredan poduhvat multilaterizma i međunarodne solidarnosti, samo djelovanje Sekretarijata, nije dovoljno za suočavanje s izazovima s kojima se soočavamo" (Antonio Guterres, sadašnji Generalni sekretar UN-a).).* Novi izazovi, također zahtijevaju radikalnu promjenu od klasičnog smisla mirovnih operacija, civilno-vojna saradnja je od samog početka bitna, drugim riječima građanska ekspertiza stekla je neprocijenjivu vrijednost, zahvaljujući zaslugama pružanja neophodnog doprinosa od planiranja do izvršenja svih mirovnih operacija, kako u ćelijama za donošenje odluka, tako i u terenskom sjedištu. Ali i dalje je vojna komponenta primarna u mirovnim operacijama UN-a u 21.stoljeću, vojna komponenta mora raditi u bliskoj saradnji sa svim dijelovima mirovne operacije, jer se uspjeh višedimenzionalne mirovne operacije mjeri mnogo više nego samo odsutnost sukoba. Vojna komponenta mirovnih operacija, mora sarađivati sa ostalim partnerima, u ovom širem kontekstu, kako bi pomogli učvrstiti mir. Kada govorimo o mirovnim operacijama u 21.stoljeću, smatram da je neophodno navesti ključne karakteristike i izazove po kojima su mirovne operacije upravo prepoznatljive danas, a navode se i u deklaraciji Generalnog sekretara UN-a, pod nazivom ***Action for Peacekeeping(2018) , odnosno deklaracija o podijeljenim obavezama mirovnih operacija UN-a, gdje je glavni sekretar UN-a pozvao države članice, Vijeće sigurnosti, zemlje domaćina, zemlje koje pružaju vojsku i policiju, regionalne partnere i financijske partnere, da obnove zajedinički angažman u mirovnim operacijama i da se međusobno obavežu da će postići izvrsnost.*** **Ključne odlike mirovnih operacija u 21.stoljeću su:***1.**Narav/priroda oružanih sukoba se brzo mijenja**- unutardržavni a ne međudržavni sukobi, uključivanje promjenjivog profila oružanih skupina korištenjem terorističkih taktika, međusobna povezanost sa organizovanim kriminalom, domaćin nereguliranom širenju nove generacije oružja.*

*2.**Mirovnjaci UN-a postali su mete-** oni često odlaze tamo gdje niko drugi nije spreman otići, a svakodnevno ugrožavaju svoje živote, ni jedan mjesec ne prolazi bez napada na mirovne snage.*

3. ***Politička rješenja su povećavajuća-*** *vidimo mnogo dugotrajnih sukoba koje je teško okončati, nakon zatvaranja UNOCI-a (Mirovna operacija Un-a na Obali Slonovače), i UNMIL-a (Mirovna operacija Un-a u Liberiji), nekoliko misija je raspoređeno, i suočeno sa slabim političkim sporazumima, smanjenim pristankom i zastojem mirovnih procesa s nejasnim izlaznim strategijama.*

*4.****Mandati su razni i kompleksni-*** mirovne operacije, dobile su zapanjujuće zadatke, i široku odgovornost, istodobno regionalna partnerstva, iako kritična često nisu u stanju pružiti nužan politički učinak.

5. ***Mirovne operacije se i dalje suočavaju s problemima uspješnosti i kontinuiranom potrebom za:*** *dobro strukturiranim opremljenim i obučenim snagama, sudjelovanjem žena u mirovnim operacijama, odgovornosti za počinitelje seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja, i druge oblike nedoličnog ponašanja.*

*6.****Ograničenja slobode kretanja utiču na djelotvornost očuvanja mira-*** *sprječava brze reakcije na terenu, sprječava napore za zaštitu civila, sprječava istrage kršenja ljudskih prava, podriva sigurnost, i blokira potrebna pomagala i opremu, uništava imovinu UN-a.*

7. ***Postoji potreba za jačom obavezom svih aktera u podršci za očuvanjem mira-*** *od političkih do operativnih pitanja, kako bi se postigla izvrsnost u očuvanju mira.*

Kroz ovo istraživanje, možemo ustanoviti, da će mirovne operacije UN-a, i dalje biti glavno sredstvo za stvaranje sigurnog i stabilnog okruženja za ljude i narode u područjima pogođenim ratom, i njegovim posljedicama. Unatoč svim izazovima, s kojima se suočavaju mirovne operacije većina mirovnih operacije dokazala je nužnost i vrijednost, vjerujem da bi svi narodi trebali pokazati svoj osjećaj jednistva pomažući onima kojima je to potrebno. Novi sigurnosni izazovi, osobito terorizam, zahtijevaju globalni i usklađen odgovor, moramo učiti jedini od drugih, i povećati naše znanje, zatim mora doći do jedinstva napora međunarodne zajednice, i jasne podjele rada na „tko šta radi" između različitih organizacija, sve ovo može postati ključ za uspješnu misiju mira i stabilizacije. Kako se mirovne operacije Ujedinjenih Nacija, bore za postizanje svojih ciljeva potrebne su promjene kako bi se one prilagodile novim okolnostima, i kako bi se osigurala njihova povećana djelotvornost i odgovarajuća upotreba za budućnost. Kada govorimo o budućnosti mirovnih operacija u 21.stoljeću, moguće je definisati proekciju pitanja, kao što su : ***Kako će***

Ujedinjene Nacije u budućnosti raspoređivati mirovne snage?, Kako će djelovati mirovne snage Ujedinjenih Nacija?, Kako će se mirovne snage Ujedinjenih Nacija podržavati i opremati?, i najvažnije pitanje Ko će održavati mir?

Nakon pregleda nekih od ključnih dokumenata, publikacija, od relevantnih autora, možemo zaključiti da je budućnost mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija zaista neizvjesna, postavili smo proekciju mogućih pitanja za mirovne operacije u budućnosti, zasigurno ne možemo reći šta će se promijeniti, niti dati bilo kakve prognoze, ali da su promjene nužne to je sasvim sigurno, reforma je zaista prijeko potrebna, jer se svijet i međunarodni sistem svake sekunde mijenja. Važno nam je da poboljšamo trenutno jedini mehanizam u svijetu koji pomaže onima kojima je najteže, jer poboljšanje ne mora nužno da znači da taj mehanizam ne funkcioniše, već samo da treba da se mijenja sukladno vremenu u kojem se provodi, iz tog razloga smatram da mogu da potvrdim svoju generalnu hipotezu istraživanja koja glasi: „Mirovne operacije Organizacije Ujedinjenih Nacija, ostati će u budućnosti jedan od ključnih mehanizama UN-a za održanje međunarodnog mira i sigurnosti unatoč promjenama unutar globalnog sistema u 21.stoljeću", jer mi boljeg ni efikasnijeg mehanizma, za ispunjenje ciljeva Ujedinjenih Nacija još uvijek nemamo.

Često čujemo, kako su Ujedinjene Nacije ovdje uspješne, ili neuspješne. Šta to znači? Pozivamo li se na svrhe Povelje? One su izrazi univerzalno dijeljnih ideala, koji nas ne mogu iznevjeriti, iako mi nažalost često ne uspijevamo. Ili mislimo na institucije Ujedinjenih Nacija? One su naš alat, mi smo ih formirali, mi ih koristimo. Naša je odgovornost ispraviti sve nedostatke koji postoje u njima, naša je odgovornost ispraviti bilo kakve neuspjehe u našem korištenju „ (Dag Hammarskjold, New York, Maj 1956.godina).

6.PREPORUKE

Godina 1948 prva mirovna operacija, i prvi istaknuti posrednik, razmješteni su kao inovativno rješenje, novonastale Organizacije Ujedinjenih Nacija. Gotovo 71.godinu, kasnije mirovne operacije UN-a, obuhvaćaju od posebnih političkih misija, do dobrih usluga, i inicijativa za posredovanje, sve to postalo je središnji napor UN-a, za poboljšanje života ljudi širom svijeta. Više od 128.000 žena i muškaraca služi pod plavom zastavom na četiri kontinenta, radeći na sprječavanju sukoba, posredovanju u mirovnim procesima, zaštiti civila, i održavanju krhkih mirovnih procesa. Mirovne operacije UN-a, pokazale su se vrlo prilagodljivim i znatno su pridonijele uspješnom rješavanju sukoba i smanjenu broja sukoba, tijekom dva desetljeća. Kroz rad smo mogli vidjeti, da danas postoje dokazi o zabrinjavajućem preokretu novih trendova, i široko rasprostranjenoj zabrinutosti da promjene u sukobu mogu, nadmašiti sposobnost mirovnih operacija UN-a da adekvatno odgovore. Zbog toga smo odlučili, da na kraju ovog istraživanja, predstavimo preporuke, koje su navedene u Hippo izvještaju Ujedinjenih Nacija 2015.godine, kao pomoć budućem planu za provedbu mirovnih operacija UN-a, ukoliko se želi postići pravi napredak, i ako mirovne operacije žele da ostvare svoj potencijal za bolje rezultate na terenu. Unutar Hippo izvještaja iz 2015.godine, navode se četiri bitne promjene , odnosno preporuke za mirovne operacije UN-a u nastavku svog djelovanja, a mi ćemo navesti i detaljno razmotriti svake od njih.

1.***Politika mora voditi izradu i provedbu mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija-*** *Trajni mir se postiže ne vojnim i tehničkim angažmanima, već političkim rješenjima, politička rješenja trebaju uvijek voditi oblikovanje i raspoređivanje mirovnih operacija UN-a (Hippo izvještaj, 2015:8). Kada mir bude ugrožen, UN, a posebno države članice, moraju pomoći mobilizirati političke napore, kako bi mirovni procesi bili na pravom putu.*

2. Puni spektar mirovnih operacija UN-a, mora se koristiti fleksibilnije, kako bi se odgovorilo na promjenjive potrebe na terenu- *UN ima jedinstveno širok spektar mirovnih operacija, na koje se mogu osloniti, kako bi pružile odgovore specifične za situaciju, pa ipak često UN se bori za stvaranje i brzo raspoređivanje misija, koje su dobro prilagođene kontekstu (Hippo izvještaj, 2015:8). Oštre razlike između mirovnih operacija i posebnih političkih misija, trebale bi ustupiti mjesto kontinumu odgovora, i blažim prijelazima između različitih faza misija, UN bi trebao, „prigrliti“mirovne operacije, kako bi označili puni spektar potrebnih odgovora i uložili u jačanje*

temeljne analize, strategije i planiranja koji dovode do uspješnijeg osmišljavanja misija. Pojedinačni i prioritetni mandati omogućiti će misijama, da se razvijaju tijekom vremena, umjesto da pokušavaju učiniti sve odjednom a ne uspijevaju (Hippo izvještaj, 2015:8).

3. Za budućnost je potrebno jače, inkluzivnije partnerstvo za mir i sigurnost- *Potrebno je jače globalno-regionalno partnerstvo za mir i sigurnost, kako bi se odgovorilo na izazovnije krize koje nas čekaju u budućnosti. Zajednička svrha i odlučnost moraju se uspostaviti od početka nove mirovne operacije, i moraju se održavati tijekom cijele, kroz poboljšanju saradnju i savjetovanje, sistem UN-a, također mora integrirati način u službi sprječavanja sukoba i mira, sva partnerstva trebala bi biti utemeljena na uzajamnom poštovanju i uzajamnim odgovornostima (Hippo izvještaj, 2015:8).*

4. Sekretarijat Ujedinjenih Nacija mora postati više usmjeren na teren, i mirovne operacije Ujedinjenih Nacija moraju biti više usmjerene na ljude- *Mora postojati buđenje glavnog stožera UN-a, za jasne i važne potrebe terenskih misija, i obnovljena odlučnost osoblja UN-a za mirovne operacije, da se uključe, služe i zaštite ljude na osnovu mandata kojeg su dobili (Hippo izvještaj, 2015:8).*

Kako bi se osiguralo da mirovne operacije UN-a mogu pouzdano odigrati svoju kritičnu ulogu u međunarodnom miru i sigurnosnom okruženju, u nadolazećim godinama potrebne su pored osnovne četiri promjene, promjene i u nekim od najvažnijih područja rada mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija i same organizacije. Kao što su recimo: ***prevencija konflikta i posredovanje, koje se moraju vratiti u prvi plan, zaštita civila, koja jeste temeljna obaveza Ujedinjenih Nacija, ali očekivanja i sposobnosti moraju se približiti, potrebna je jasnoća o upotrebi sile i ulozi mirovnih operacija i drugih u upravljanju oružanim sukobima, i da bi se održao mir potrebna je politička prisutnost.***

Ono što možemo, da zaključimo jeste da Ujedinjene Nacije moraju ujediniti svoje snage: politiku, partnerstvo, i ljude, kako bi se suočili s izazovima koji predstoje, političke strategije moraju voditi mirovne operacije, partnerstva će biti ključna za budući uspjeh u uvjetima dugotrajnih i novih kriza, a ljudi moraju biti čvrsto stavljeni u središte napora mirovnih operacija Ujedinjenih Nacija.

LITERATURA

1.Allien Ross, Rose Fredrik, (2010), Preparing for protection of civilians in United nations Peacekeeping Operations, Kopenhagen:Danish Institute for International studies.

2.Avezov Xenia, Jair von den Lijn, (2015), The Future Peace operations Landscape, Štokolm: SIPRI-Štokolmski međunarodni institut za istraživanje mira.

3.Beridan, Izet (2003) Konflikti, Sarajevo: Fakultet političkih nauka.

4.Ćurak, Nerzuk (2017) Rasprava o nasilju i miru, Sarajevo: Buybook.

5.Ćurak Nerzuk, Ćosić Selma (2017), Nauka o miru, Hrestomatija za internu upotrebu, Sarajevo: Fakultet političkih nauka.

6.Durch,Wiliam (2000) Twenty-First-Century Peace Operations, SAD: United Nations Institute of Peace.

7.Dautović, Kenan (2007) Prevencija konflikata u međunarodnim odnosima, Travnik: Preporod.

8.Dulić, Dragana (2008) Mirovne i humanitarne operacije, Beograd: Službeni Glasnik.

9.DuffeTamara, Woodhouse Tom (2008) Peacekeeping and international conflict resolution, Peace Operations Training Institute.

10.Djeloš, Maja (2017) Building Civil Capacity in the Western Balkans, Beograd: Belgrade Center for Security Policy.

11.Galtung, Johan (2015) Violence, Peace and Peace Research, Oslo: Journal of Peace Research.

12.Ghali, Boutros, (1992), An Agenda for Peace.

13.Gotab, Elanders (2002) Challenges of Peace Operations into the 21. century, Štokolm: Concluding Report 1997-2002.

14.Gowan Richard, Gleason Megan (2012) UN Peacekeeping: The next five years, New York: Center for international cooperation- Centar za međunarodnu saradnju.

15.Hadžović, Denis (2010) Deployment of Civilian Capacities to International Peace Operations, Sarajevo: Centar za sigurnosne studije.

16.Hippo Report, (2015) Report of the High –Level independent Panel of UN Peace Operations.

17.Heffermehl Fredrik, (2001), Mir je moguć, Beograd, Beogradski krug.

18.Hursoy Siret, Nesrin Ada (2006) Challenges to Peace Operations in the 21st. Century, Izmir: University of Economics.

19.Jakašević, Ružica (2011) Mirovne Misije Ujedinjenih naroda nakon Hladnog rata, Zagreb: Fakultet političkih znanosti.

20.Johnston, Nicola (2012) Peace Support Operations, Washington: Inclusive Security.

21.Johnstone, Ian (2006) Dilemmas of Robust Peace Operations, Annual Review of Global Peace Operations.

22.Martin Mara, Owen Taylor (2014) Routledge Handbook of Human Security, New York: Routledge.

23.Nillson Claes, Zetterlund Kristina (2014) Ready or not? Revamping UN Peacekeeping for the 21st.century, Štokolm: FOI (Švedska agencija za istraživanje odbrane).

24.Smajić, Muhamed (2003) Mirovne operacije Organizacije Ujedinjenih nacija, Sarajevo : Federalno Ministarstvo odbrane.

25.Smajić Mirza, Seizović Zarije, Turčalo Sead (2017) Humana sigurnost u postkonfliktnom kontekstu, Sarajevo: Fakultet političkih nauka.

26.Spillmanm Kurt, Bernauer Thomas (2001)Peace Support Operations: Lesson Learned and Future Perspectives, Cirih: Center for International studies.

27.Smith, Dan (2001) Trends and Causes of Armed Conflict, Berghof Research center for Constructive Conflict Management.

28. Subašić Nihad, Smajić Mirza, Delic Haris, Cikotić Selmo (2018) Nacionalna sigurnost i privatna zaštita, Sarajevo: Fakultet političkih nauka.

29.Tardy, Thierry (2014) UN Peacekeeping: The 21st century challenges, Pariz: European Institute for Security studies (Europski Institut za sigurnosne studije).

30.Un Peacekeeping Operations Capstone Doctrine (2008) Ženeva: United Nations, Department of Peacekeeping Operations (Ujedinjene Nacije, ured za mirovne operacije).

31.Vasić, Dušan (2010) Preventivna Diplomatija , Beograd: Službeni glasnik.

32.Wallensteen, Peter (2002) Understanding Conflict Resolution: War, Peace, and the Global System, London: SAGE Publications.

Članci i internet izvori:

1.Burton, Joan (1996) The Role of United nations in the 21st century,Dablin: Royal Irish Academy.

2.Dizdarević, Emsad (2014) Civilni kapaciteti BIH za učešće u Mirovnim operacijama, Sarajevo: Centar za sigurnosne studije.

3.Di Razza, Namie (2018) Mission in the Transition: Planning for the end of Un Peacekeeping in Haiti, New York: Međunarodni Institut za istraživanje mira(IPI).

4.Di Razza, Namie (2018) Protecting Civilians in the context of Violent Extremism: The Dilemmas of Un Peacekeeping in Mali, New York: Međunarodni Institut za istraživanje mira.

5.Findlay, Trevor (2002) The use of force in UN Peace Operations, Štokolm: SIPRI.

6.Henderson, Christian (2013) The Changing Face of Peacekeeping in the 21.century, Liverpool: University of Liverpool.

7.Jovanović, Maja (2013) Mirovne misije UN-a na teškom putu od sukoba do mira, Beograd: Novi Vek.

8.Lijn Jair Van Der, Dundon Jane, (2014) Peacekeepers at risk: The Lethality of peace operations, Štokolm: SIPRI(Štokolmski međunarodni institut za istraživanje mira).

9.Lijn Jair Van Der, Smitt Timo, (2015) Peacekeepers at threat?, Štokolm: SIPRI.

10.Lijn, Jair Van Der (2018) Multirateral Peace operations and the challenges of organized crime, Štokolm: SIPRI.

11.Lončar, Andrea (2011) Koncept kolektivne sigurnosti i mirovne operacije Ujedinjenih naroda.

12.Mamiya, Ralph (2018) Protection of Civilians and Political Strategies, New York: IPI.

13.Peacekeeping and the Precipice (2014) : Is everything going wrong with UN, Annual Forum 2014: Building capacity for Peace operations in response to diversifield threats.

14.Smit, Timo (2017) Multilateral Peace Operations and the challenges of Terrosim and violent extremism, Štokolm: SIPRI.

15.Soder, Kirsten (2008) Multilateral Peace Operations: Europe, Štokolm: SIPRI.

16.Soder, Kirsten (2009) Multilateral Peace Operations: Personnel, Štokolm: SIPRI.

17.Sherman, Jake (2018) Action for Peacekeeping : Will Political Consensus Lead to Change in Practice?, New York: Međunarodni Institut za istraživanje mira.

Internet izvori:

1. http://www.un.org/en/- Zvanična stranica Ujedinjenih nacija.

2. https://peacekeeping.un.org/en/department-of-peace-operations- Odjel Ujedinjenih nacija za mirovne operacije.

3. https://www.peaceopstraining.org/- Institut Ujedinjenih nacija za mirovne operacije.

4. https://sipri.org/- Štokolmski međunarodni institut za istraživanje mira.

5. https://www.prio.org/News/- Norveški Institut za istraživanje mira.

6. https://css.ba/- Centar za sigurnosne studije Sarajevo.

7. http://www.bezbednost.org/BCSP/2001/Home.shtml- Beogradski centar za sigurnosne studije.

8. https://www.ipinst.org/- Međunarodni Institut za mir.

9. https://www.usip.org/- Institut za istraživanje mira, Sjedinjene Američke Države.

10. https://journals.sagepub.com/home/jpr- Časopis za istraživanje mira.

SKRAĆENICE

DPKO – Odjel Ujedinjenih Nacija za mirovne operacije

DPP- Ured za političke i mirovne aktivnosti

EU- Europska Unija.

MINURSO- Misija Ujedinjenih Nacija za provedbu referenduma u Zapadnoj Sahari

MINUSCA-Multidimenzionalna integrirana stabilizacijska misija Ujedinjenih Nacija u Srednjoafričkoj Republici

MINUSMA- Multidimenzionalna integrirana stabilizacijska misija Ujedinjenih Nacija u Maliju

MONUSCO- Misija Ujedinjenih Nacija za stabilizaciju u Demokratskoj Republici Kongo

MINUJUSTH- Mirovna operacija Ujedinjenih Nacija za podršku pravdi na Haitiju

NATO- Sjeveroatlanski Savez

OROLSI- Ured Ujedinjenih Nacija za vladavinu prava i sigurnosnih institucija

OSCE- Organizacija za sigurnost i saradnju u Europi.

UN- Ujedinjene Nacije

UNDP- Program Ujedinjenih Nacija za razvoj

UNTSO- Organizacija Ujedinjenih Nacija za nadzor primirja, prva mirovna operacija

UNEF- Prve snage Ujedinjenih Nacija za hitne slučajeve

UNPROFOR- Zaštitne snage Ujedinjenih Nacija

UNMIK- Misija privremene uprave Ujedinjenih Nacija na Kosovu

UNFICYP- Mirovne snage Ujedinjenih Nacija na Kipru

UNMOGIP- Vojna posmatračka skupina Ujedinjenih Nacija u Indiji i Pakistanu

UNAMID- Hibridna mirovna operacija Afričke Unije i Ujedinjenih Nacija u Darfuru

UNMISS- Mirovna operacije Ujedinjenih Nacija u Južnom Sudanu

UNISFA- Privremene sigurnosne snage Ujedinjenih Nacija u Abeyi-u

UNFIL-Privremene snage Ujedinjenih Nacija u Libanonu

UNDOF- Snage posmatranja Ujedinjenih Nacija u Golanu

IZJAVA O PLAGIJARIZMU

Kao student master studija na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, potpisujem izjavu da sam upoznata sa Zakonom o visokom obrazovanju Kantona Sarajevo i etičkom kodeksu Univerziteta u Sarajevu. Ovom izjavom potvrđujem da sam magistarski rad napisala samostalno i koristeći se isključivo navedenom bibliografijom, te da ovaj rad nije korišten pri bilo kakvom drugom ocjenjivanju. Saglasna sam da jedan primjerak mog rada bude javno dostupan preko biblioteke Fakulteta političkih nauka.

Mjesto/datum_____

Potpis_____